

## SON DÜZENLEMELER İŞİĞİNDA ÇEKİN ŞEKİL ŞARTLARI VE ÇEKE DAYALI KAMBYO SENETLERİNE ÖZGÜ TAKİP YOLLARI

Mehmet KÖLE\*

Fatma GÖRGÜLÜ\*\*

### ÖZ

Kambiyo senetlerine ilişkin hükümler Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiştir. Kambiyo senetleri parayı temsil eden kıymetli evraklardır. Bu senetler sıkı şekil şartlarına tabidir. Buna ek olarak kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesi yani senedin düzenlenmesine sebep olan temel borç ilişkisinden bağımsız olması kabul edilmiştir. Soyutluk ilkesi ve sıkı şekil kurallarına tabi olma kambiyo senedinin tedavül kuvvetini ve güvenilirliğini artırmıştır. İşte ticari hayatın bu hızı ve kambiyo senetlerinin tedavül kuvveti düşünülerek İcra ve İflas Kanununda alacağı kambiyo senedine bağlı alacaklılar için diğer takip yollarına nazaran daha avantajlı olan özel takip yolları öngörülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Kıymetli evrak, kambiyo senetleri, icra takibi, haciz, iflas.

---

\* Arş. Gör., Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı, E-Mail: [bilgi.mehmetkole@gmail.com](mailto:bilgi.mehmetkole@gmail.com).

\*\* Arş. Gör., Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, E-Mail: [fatma\\_ankara\\_hukuk@hotmail.com](mailto:fatma_ankara_hukuk@hotmail.com).

Makalenin Gönderim Tarihi : 14.11.2016.

Makalenin Kabul Tarihi : 21.12.2016.

## FORMAL REQUIREMENT OF CHEQUES IN THE LIGHT OF RECENT LEGISLATION AND ENFORCEMENT PROCEDURES PECULIAR TO BILL OF EXCHANGE BASED ON CHEQUES

### ABSTRACT

The provisions about the bills of exchange are regulated by the Turkish Commercial Code. Bills of exchange are negotiable instrument which represent money. These bills are subject to strict formal conditions. Furthermore abstract principle in bills of exchange are approved namely the independence of the bill from the main debt relation which caused its arrangement. Being subject to abstract principle and strict formal conditions has improved the reliability and the circulatory power of the bills of exchange. By considering the pace of the business life and the circulatory power of the bills of exchange, There are more advantaged ways compare with others enforcement procedure are regulated for creditors whose claim depends on bills of exchange in the Code of Execution and Bankruptcy.

**Keywords:** Negotiable instrument, bills of exchange, enforcement procedure, attachment, bankruptcy.

### I. GİRİŞ

Çek, ticari hayatın ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve aynı zamanda nakit para taşımanın çeşitli zorluklarını aşmak için kullanılan kambiyo senetlerinin bir türüdür.

Çekin düzenlenerek tedavüle çıkarılmasının kişilere yüklediği ağır sorumluluk ve dolaşım güvenliğinin sağlanması için çek için de diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi sıkı şekil şartları öngörülmüştür. Çekin geçerliliğine ilişkin bu şekil şartları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 780 ve 781. maddelerinde düzenlenmiştir. Bir çekin geçerliliğinden bahsetmemiz için ilgili hükümlerdeki şekil şartlarının yerine getirilmiş olması ve çekin geçersiz olmasına neden olacak unsurları taşımamış olması gerekir. Bunun yanında 6728 sayılı "Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 70. maddesi ile Türk Ticaret Kanunu'nun çekin unsurlarını belirleyen 780. maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle çekin taşınması gereken şekli unsurlar arasına banka tarafından verilen seri numarası ve karekod eklenmiştir. Bu şekilde, Kredi Kayıt Bürosu A.Ş.

nezdinde isteğe bağlı bir uygulama olarak başlayan karekodlu çek kullanımı zorunlu hale gelmiştir.

Diğer yandan, ülkemizde çek uygulaması ve karşılıksız çek durumunda uygulanması gereken hükümler yıllarca eksik görülmüş; bu nedenle sürekli farklı uygulamalar denenmiş ancak bu uygulamalardan bir türlü istenilen sonuç alınamamıştır. Çek Kanunu'nda 2012 yılında yapılan değişiklik ile karşılıksız çek düzenlemesi artık suç olmaktan çıkarılıp idari yaptırıma dönüştürülmüştü. Bu yaptırımın da yetersiz kaldığı ve çek hamillerini yeterince korunmadığı düşünülünce, yine daha önce denenmiş ancak olumlu sonuç alınmamış bir yaptırım tercihinin geri dönülmüştür. Bu kapsamda çekte güvenin korunması amacıyla 6728 sayılı Kanununun 63. maddesi ile Çek Kanunu'nun 5. maddesinde değişiklik yapılarak çekte karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişiler hakkında öngörülmüş olan idari nitelikteki yaptırıma adli yaptırım eklenmiştir. Bu anlatılanlara ek olarak, kambiyo senetlerine duyulan güveni ve kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyeti düşünülerek İcra ve İflas Kanunu'nda da alacakları kambiyo senedine bağlı alacaklıları koruyacak bazı özel hükümler getirilmiştir. Buna göre alacağı kambiyo senedine bağlı alacaklılar için diğer takip yollarına nazaran alacaklılar lehine daha avantajlı hükümler içeren kambiyo senetlerine özgü takip yolları düzenlenmiştir. Bu takip yollarına başvurulabilmesi için aranan ilk şart ise şeklen geçerli bir kambiyo senedinin varlığı olduğu için çalışmamızın esas konusunu oluşturan çekin şekil şartları etrafınca incelenmiştir.

Çalışmamızda çekte ilişkin şekil şartları etrafınca incelendikten sonra, çekin ödenmesi başlığı altında çekin hangi şartlar altında ödeneceğine, ödenmeyen çekte ilişkin hangi şartlar altında karşılıksızdır işlemi yaptırılacağına ve son olarak da ödenmeyen çek bedeline ilişkin başlatılan kambiyo senetlerine özgü takip yollarının özellik arz ettiği hususlara değinilmiştir.

## II. ÇEKİN DÜZENLENMESİ VE ŞEKİL ŞARTLARI

### A. Genel Olarak

Çek 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun<sup>1</sup> (TTK) üçüncü kitabı ile 5941 sayılı Çek Kanunu<sup>2</sup> (ÇK)<sup>3</sup> ve bu kanun uyarınca çıkarılan tebliğlerle düzenlenen bir kıymetli evraktır. TTK m. 670 vd. düzenlemelerine göre çek de poliçe ve bono gibi bir kambiyo senedi olup TTK'nın 780 ila 818. maddeleri, bu kambiyo senedine tahsis edilmiştir. Yine, TTK'nın çeki düzenleyiş biçimi bonoya benzer şekilde olmuş<sup>4</sup>; ayrıca çeke özel hükümler konulmuş ve geri kalan konular için poliçe hükümlerine atıf yapılmıştır (TTK m. 818).

Nakdi ödeme söz konusu olmaksızın yapılan ödemelerde kullanılan araçların, hala en önemlisi konumunda bulunan çek, iktisadi açıdan bir ödeme aracıdır. Ancak, bu hususu açık bir şekilde düzenleyen bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Buna rağmen, çekin muhatap bankaya ibrazı halinde ödenebilen bir kambiyo senedi oluşu, aynı zamanda teminat cirosu ile ciro edilememesi bu niteliğini ortaya koymaktadır<sup>5 6</sup>.

<sup>1</sup> RG: 14.02.2011/ 27846.

<sup>2</sup> 5941 sayılı Çek Kanunu TTK'daki hükümleri yürürlükten kaldırmamakta; sadece özel kanun-genel kanun ayrımı göz önünde bulundurularak TTK hükümleri de uygulanmaya devam edilmektedir. Yargıtayın 1992 tarihli bir içtihadı birleştirme kararı da bu ifadeyi destekler niteliktedir. İlgili karara göre; "...Bu kanun Türk Ticaret Kanunu'na göre hem özel kanun, hem de daha sonraki kanun olması dolayısıyla öncelikle uygulanması gerekmele beraber, kanunun 1. maddesindeki "Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır" hükmü nedeniyle çek yasasında hüküm bulunmayan hallerde Türk Ticaret Kanunu'nun çekte ilgili hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Şunu belirtmek gerekir ki, bu kanunun uygulanması bakımından çek Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmakta devam etmektedir..." (Y. İBGK, K. 1992/1-5, T. 14.12.1992) Kararın tam metni için bkz. ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (22.06.2016).

<sup>3</sup> RG: 20.12.2009/27438.

<sup>4</sup> Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları Çek Kanunu Yorumu ile, 21. Bası, İstanbul, 2013, s. 295.

<sup>5</sup> Reisoğlu, Seza: Çek Hukuku, Ankara, 2011, s. 39.

<sup>6</sup> Yargıtay da çeşitli kararlarında çekin ödeme aracı olduğunu vurgulamıştır. Bir kararında, "Çek bir ödeme aracı olup, TTK 707. maddesi birinci fıkrasında çekin görüldüğünde ödeneneceği, ikinci fıkrasında ise keşide

Çekin ödeme aracı olması keşideci ve hamil nezdinde çeşitli faydalar sağlamaktadır. Her şeyden önce çekle yapılan ödeme nakitle yapılan ödemeye göre ivediliğe ve kesinliğe sahiptir. Yine, çekle yapılan ödemeler ispat açısından da kolaylık sağlamaktadır. Çünkü çekin ödenebilmesi için muhatap bankaya ciro ve ibraz edilmesi zorunlu olduğundan, keşideci, bu sayede kendi hesabı ile yapılan ödemelerin delilini kendiliğinden elde etmiş olur.

## B. Çekin Düzenlenmesi

Diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi çekte de şekle sıkı sıkıya bağlılık söz konusudur. Çekin zorunlu unsurlardan birinin dahi eksikliği senedi geçersiz kılmakta ve bu şekilde ilgililerin menfaati korunmaya çalışılmaktadır. Ancak kanun koyucu bu katı tutumunun yanında bazı şekil şartlarının bulunmamasına rağmen senedi geçerli saymaya devam etmiştir. Yargıtayın içtihadı birleştirme kararlarında da şekle bağlılık esasına vurgu yapıldığı görülmektedir: “*Diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi çekte de sıkı sıkıya şekle bağlılık esası geçerlidir. Çekin zorunlu unsurlarından birinin dahi eksikliği çekin bu niteliğini ortadan kaldırmaz*”<sup>7</sup>.

Çeke ilişkin hükümleri düzenleyen iki temel kanun bulunmaktadır; bu iki kanunda çekin şekil şartları farklı şekilde düzenlenmiştir. Bir senede çek vasfı yükleyebilmemiz için senette bulunması gereken unsurlar TTK m. 780’de sayılmış, ancak TTK m. 781’de ise bu unsurlardan bazıları açısından alternatif olabilecek bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu kapsamda TTK m. 780’de öngörülen unsurlardan birini içermeyen senet, TTK’nın 781. maddesinin 2. ve 3. fıkrasında yer alan haller dışında geçersizdir. Diğer yandan, ÇK’nın 2. maddesinde çek defterlerinin bankalar tarafından bastırılacağı ve çek defterlerinin her bir yaprağında yer alacak hususlar tek tek sayılmıştır. Ancak ÇK’da yer alan hususlar çekin zorunlu unsurlarını oluşturmayıp bu

---

*günü olarak gösterilen günden önce ibraz olunan bir çekin ibraz günü günü ödeneceğini öngörmüştür.”* (Y. 9. HD, E. 2004/13272, K. 2004/14579, T. 21.06.2004) ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (23.07.2016).

<sup>7</sup> Y. İBGK, E. 1992/1, K. 1992/5, T. 14.12.1992 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (23.07.2016).

unsurların eksikliği çekin geçersizliği sonucunu doğurmamaktadır<sup>8</sup> (ÇK m. 2/9)<sup>9</sup>.

### C. Çek Üzerindeki Değişiklikler

Senet metni, tedavüle çıkarıldıktan sonra bazı değişikliklere uğrayabilir. Bu değişiklikler senet metni üzerinde yer alan mecburi, ihtiyari, alternatif şekil şartları ile diğer kayıtlardan birinin değiştirilmesi, kazanması veya silinmesi şeklinde gerçekleşebileceği gibi senet metnine birtakım ilaveler yapılarak da gerçekleştirilebilir<sup>10</sup>.

Buna karşılık, bir açık senetteki (eksik unsurlu senet) boşlukların anlaşmaya aykırı doldurulması (TTK m. 680) veya ödeyen cirantanın kendisinden sonraki ciroları çizmesi (TTK m. 727/2) gibi kanunen uygun görülen değişiklikler, senedin tahrif edilmesi sayılmaz<sup>11</sup>. Yine, ister iradi ister irade dışı bir sebeple yapılan değişiklik sonucunda senedin asli unsurlarından biri ortadan kalkarsa senet geçersiz hale gelir. Bu durumda senede önce imza atanlar, senet ortadan kalktığı için, senede sonradan imza atanlar ise geçerli olmayan bir senede imza attığı için sorumlu tutulmazlar<sup>12</sup>.

<sup>8</sup> Karahan, Sami / Arı, Zekeriyya / Bozgeyik, Hayri / Saraç, Tahir / Ünal, Mücahit: Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Bası, Konya, 2013 s. 334.

<sup>9</sup> ÇK m. 2/9'a göre "Türk Ticaret Kanunu'ndaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez". Çek Kanunu bu düzenleme ile TTK m. 780 ve 781'e gönderme yapmış olup 3167 sayılı Mülga Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ve 4184 sayılı Kanun döneminde çekin unsurları konusunda meydana gelen tartışmalara da son vermiştir. (Narbay, Şafak: 5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Y: 5, S: 43, Mart 2010, s. 95).

<sup>10</sup> Mesela, senedin bazı kısımları koparılıp atılmış olabilir veya okunamaz hale getirilmiş olabilir. İlavelere de örnek olarak senede "sorumsuzluk kaydı" eklenmesi örnek olarak gösterilebilir. (Öztaş, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Bası, Ankara, 2013, s. 194).

<sup>11</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 319; Öztaş, s. 194.

<sup>12</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 320; Ancak, senedin şekil şartlarında değişiklik yapılması durumunda senedin tahrifinden değil senedin zıyandan bahsetmek gerektiğini ve bu nedenle senedin iptali yoluna gitmek gerektiği de doktrinde savunulan fikirlerden biridir. (Kınacıoğlu, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Bası, Ankara, 1999, s. 128).

Geçerli bir kambiyo senedinin senetten sorumlu olanların önceden rızaları alınmadan tahrif edilmesi noktasında TTK m. 748'de (TTK m. 818/1-ö; TTK m. 748) bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre; *“Bir poliçe metni değiştirildiği takdirde, değiştirmeden sonra poliçe üzerine imza koymuş olan kişiler, değişmiş metne ve ondan önce imzasını koyanlar ise eski metne göre sorumlu olurlar.”* Bu hüküm her ne kadar sadece poliçe için düzenlenmiş gibi gözükse de TTK m. 818/1-ö atfıyla, çeklere de uygulanacaktır.

Ancak kambiyo senedi üzerinde değişiklik yapılmasına izin veya icazet verilmişse borçlunun sorumluluğu değişecektir; TTK'nın 748. maddesi uygulanmayacaktır. Bu durumda borçlu kambiyo senedinden dolayı, önceki metne göre değil, verdiği izin ve icazete göre sorumlu olacaktır<sup>13</sup>.

Çek metninde değişiklik yapılması keşidecinin onayı ile mümkün olup bu husus, değişikliğin keşideci ve diğer ilgililer tarafından paraflanması ile keşideci ve ilgililer açısından sonuç doğuracaktır<sup>14</sup>.

Son olarak TTK m. 748 anlamında bir değişiklikten bahsedilebilmek için senedin tedavüle çıkmış olması gerekmektedir. Eğer değişiklik senet imzalandıktan sonra ancak tedavüle çıkmadan önce yapılmışsa bu madde kapsamında değerlendirilmeyecektir<sup>15</sup>.

#### **D. Çekin Şekil Şartları**

Çekin düzenlenmesine ilişkin şekil şartlarını iki ana başlık altında inceleyebiliriz. Bu başlıklar TTK'da sayılan şekil şartları ve ÇK'da sayılan şekil şartlarıdır. Çekin şekil şartları ele alınırken TTK'daki sistem esas alınmış olup tüm unsurlar bütünlük içinde ele alınırken açıklanan unsurun zorunlu, alternatif zorunlu veya ihtiyari unsur olup olmadığına ayrıca işaret edilmiştir.

<sup>13</sup> Öztan, s. 195.

<sup>14</sup> Yargıtay da bir kararında *“Çekin üzerinde yapılan değişiklik ve ekle, çek keşideci tarafından benimsenerek parafl edilmedikçe keşideciyi bağlamaz ve çek borçlusu bu değişiklikten sorumlu olmaz”* diyerek bu sonuca varmıştır. (Y. 11. HD, 8886/88, T. 23.01.1990). Yargıtay diğer bir kararında da *“Keşide tarihinin değiştirilmesi çek borçlusunun izni ve parafl ile yapıldığına göre, bu son tarihe geçerlilik tanımak gerekir”* sonucuna varılmıştır (Y. 12. HD, 12820/14100, T. 11.11.1994) (Reisoğlu, Çek, s. 59).

<sup>15</sup> Öztan, s. 196.

## 1. Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Şekil Şartları

Çekin geçerliliğine ilişkin hususlar TTK m. 780 ve TTK m. 781'de düzenlenmiştir. Bir çekin geçerli olabilmesi için anılan hükümlerdeki şekil şartlarını sağlıyor olması ve çekin geçersiz olmasına<sup>16</sup> neden olacak unsurları taşımaması gerekmektedir.

TTK m. 780'de öngörülen şekil şartlarından birinin eksikliği halinde çek geçerli kabul edilmeyecektir. Zorunlu şekil şartları eksik olan çekler nama veya emre yazılı olması durumunda *havale* olarak kabul edilecektir; ancak hamiline yazılı olması ve havale alıcının bulunmaması halinde çek, *delil başlangıcı* olarak kabul edilecektir. Nitekim bu husus Yargıtay kararlarında da vurgulanmıştır; “Çek borç ikrarını kapsayan bir senet değil, bir ödeme vasıtasıdır ve bir miktar paranın ödenmesi için verilmiş havale emrini ihtiva eder. Ödeme, bir borcu ifa amacı ile olabileceği gibi ödünç verme amacı ile de yapılabilir. Bu itibarla dayanılan çek, davacının davalıdan yazılı miktar kadar alacağı olduğuna kesin bir delil teşkil etmez. Ne var ki, olayda çekteki imza inkar edilemediğine göre çek, davacının alacak iddiası hakkında bir beyyine başlangıcı olarak kabul edilebilir ve bu suretle alacağın varlığı tanıkla kanıtlanabilir. O halde mahkemece çekin verilmesine neden olan asıl hukuki ilişkinin mahiyetinin ve davacının alacaklı olduğunun kanıtlanması için davacının gösterdiği tanıkların dinlenmesi ve hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekir. Mahkemece bir ödeme vasıtası olan çekin adi senet niteliğinde olduğundan söz edilerek ödetme kararı verilmiş olması bozmayı gerektirir.”<sup>17</sup>

<sup>16</sup> Örneğin, çekin kiralık taşınmaz için hava parası karşılığında verildiği çekin üzerine yazılırsa, çek geçersiz olur (Y. 11. HD, E.5270, K.11416, T. 15.12.1992) (Hasan, Pulaşlı: Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, Adana, 2005, s. 168).

<sup>17</sup> Y. 13. HD, 4495/5047, T. 04.07.1984 (Reisoğlu, Çek, s. 78); aynı şekilde: Y. 19. HD, E.1993/6368, K.1994/5894, T. 08.06.1994; Ertekin, Erol / Karataş, İzzet: Uygulamada Ticari Senetler Hukuku, Ankara, 1992, s. 339; Yargıtayın bir diğer kararında, “Keşide yeri olmadığından belge çek vasfında değilse de belgedeki imza davacıya ait olduğundan bu belge BK 457 vd. maddelerine göre havale hükmündedir. Bu belge ile borçlu olmadığını veya belgede yazılı miktar kadar borçlu olmadığını ispat davacıya (keşideci) ait olup bu husus ancak yazılı delille ispat olunabilir” demek suretiyle delil başlangıcından öteye gitmiştir. Ancak kanaatimizce Yargıtayın zorunlu şekil şartlarına sahip olmayan bir çeke havale vasfını yükledikten sonra borçlunun ancak yazılı delille borçlu olmadığını ispat

Çek tedavüle çıktıktan sonra, çekin keşidecisinin ölümü, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflası çekin geçerliliğini etkilemeyecektir<sup>18</sup>. Ayrıca lehtarın fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflası hamilin süresinde bankaya başvurmasına engel değildir; çekin karşılıksız çıkması durumunda da hamil ciranta, lehtarın vasisine veya iflas masasına başvurabilecektir<sup>19</sup>. Yine, zorunlu unsurları eksik olan bir çekin ibraz süresinde bankaya ibraz edilmemesi, bu çekin delil başlangıcı olmasına engel değildir. Bu nedenle Yargıtayın 1995 tarihinde benimsediği “*süresinde ibraz edilmemiş bir çekin yazılı delil başlangıcı dahi oluşturamayacağı*”<sup>20</sup> şeklindeki görüşünü kabul etmek mümkün olmayacaktır.

Çekin geçerlilik şartları aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Ancak çekin geçerlilik şartları arasında bono ve poliçeden farklı olarak lehtarın gösterilmesi zorunlu tutulmamıştır. Çeklerde lehtar bulunabileceği gibi çeklerin hamile yazılı olarak da düzenlenmesi mümkündür. Yine, belirli bir lehtar gösterildikten sonra “veya hamiline” ya da buna benzer farklı bir ifade eklenerek de çek hamiline şeklinde düzenlenebilir. Çekte lehtar olarak gerçek veya tüzel kişiler gösterilebilir. Ancak, uygulamada “*mirhan kuyumculuk*” gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de lehtar olarak gösterilmektedir. Lehtar gerçek veya tüzel kişi değilse, bu tür ibare çekin geçerliliğini etkileyemeyecek ve çek Yargıtayın<sup>21</sup> da belirttiği gibi hamile yazılı kabul edilecektir<sup>22</sup>.

---

edeceğini iddia etmesi, olayda yazılı bir borç ikrarı anlamına gelir. Ancak, bir havale talimatının, aksi yazılı delille ispat edilecek bir borç ikrarı kabul edilmesi mümkün değildir. (Ertekin / Karataş, 1992, s. 316); Yine Yargıtay bir kararında tahrif edilmiş bir nama yazılı bir çekin imzasının inkar edilmemesi halinde, senedin *yazılı delil başlangıcı* olarak kabul edileceğini belirtmiştir. (Y. HGK, E.2008/19-266, K. 2008/276, T. 26.03.2008) (Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 339); Diğer bir kararında, çek takip hukuku açısından zamanaşımına uğramış olsa bile taraflar arasında delil başlangıcı teşkil edeceğini belirtmiştir. (Y. 13. HD, E. 2003/10368, K. 2003/00460, T. 22.09.2004; Y. 19. HD, E. 2004/11718, K. 2005/7600, T. 06.07.2005). Bilgen, Mahmut: Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe-Bono-Çek), Ankara, 2010, s. 278.

<sup>18</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 339.

<sup>19</sup> Reisoğlu, Çek, s. 77.

<sup>20</sup> Y. 19. HD, 7070/1209, T. 13.02.1995 (Reisoğlu, Çek, s. 79).

<sup>21</sup> “*Lehtarın yazılıp yazılmaması veya gerçek yahut tüzel kişiliği bulunmaması halleri çekin unsurları dışında kalır. TTK 693/1 hükmü gereğince böyle bir*

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

Çalışmanın ilerleyen kısımlarında<sup>23</sup> ele alınacak olan çekin zorunlu unsurlarının, çek muhatap bankaya ibraz edildiği anda çekin üzerinde bulunması gerekir. Çekin zorunlu unsurlardan birinin eksikliği durumunda banka ödeme yapmayacaktır (TTK m. 818/1/c; TTK 680). Ancak çekin zorunlu unsurları olmaksızın bankaya ibrazı halinde, bankanın eksikliği gerekçe göstererek ödeme yapmaması ve hamilin eksikliği hemen orada gidermesi durumunda, bankanın *basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü* nedeniyle ödeme yapmaması gerekmektedir. Unsurları eksik çekin ibrazında banka, eksikliği ödememe sebebi olarak çekin üzerine yazıp hamile vermelidir. Bankaya ibraz edilen çekte zorunlu unsurların bir kısmının farklı mürekkeple veya farklı el yazısı ile doldurulması gibi nedenlerle sonradan doldurulduğu anlaşılması durumunda banka ödeme yapmalı mıdır sorunu ortaya çıkmaktadır. Yargıtay bir kararında “*Senet metninin, keşidecinin adresinin, keşide tarihinin ayrı mürekkeplerle yazılmasının mümkün olduğunu, mücerret kalem değişikliğinin senedi geçersiz kılmayacağını*”<sup>24</sup> belirtmiştir. Kanaatimizce de, çekin unsurlarının farklı mürekkeplerle yazılması çeki geçersiz kılmamalıdır; çünkü, keşideci de farklı mürekkeplerle çekin unsurlarını tamamlayıp çeki tedavüle çıkarabilir. Ayrıca, bir çekteki yazının sonradan keşideciden başka kimseler tarafından yazılması, bu çekin iptalini gerektirmez<sup>25</sup>. Çekteki boş yerleri lehtar veya cirantalar doldurabilir. Çek düzenlenirken farklı mürekkep veya yazı ile doldurulabileceği gibi hamil, ciranta veya lehtar tarafından talimatlara uygun olarak da doldurulabilir. Hamilin çekin keşideci tarafından doldurulup doldurulmadığını veya doldurulmuşsa da talimata uygun bir şekilde doldurulup doldurulmadığını araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Dolayısıyla, keşideci çekin iradesi dışında doldurulduğunu ispat etmedikçe, hamil korunmaya devam edilecektir<sup>26</sup>.

---

*senedin çek sayılması gerekir. TTK 697/son fıkrası hükmüne göre bu türlü bir çek hamile çek hükmünde addolunur”* (Y. 12. HD, 11204/200, T. 18.01.1979) (Reisoğlu, Çek, s. 75, dn. 156).

<sup>22</sup> Reisoğlu, Çek, s. 75; Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 340.

<sup>23</sup> Bkz. s. 89.

<sup>24</sup> Y. İİD, 167/128, T. 10.01.1969; Y. 11. HD, 1835/5682, T. 30.06.1994 (Reisoğlu, Çek, s. 163).

<sup>25</sup> Reisoğlu, Çek, s. 163, dn. 370.

<sup>26</sup> Reisoğlu, Çek, s. 164; Çeke de uygulanabilecek bir Yargıtay kararında; “... Borçlu anlaşmaya aykırı olarak metnin doldurulduğuna ilişkin iddiasını, takibi yapan hamile karşı ileri süremez. Hamilin kötü niyetli olduğu iddia ve

TTK'ya göre çekin şekil şartları şunlardır (TTK m. 780):

**a. Çek Kelimesi**

Şeklen geçerli bir çekin varlığından bahsedilmek için kanunun aradığı ilk şart, senet metninde çek kelimesinin bulunmasıdır. Eğer, senet Türkçeden başka bir dilde kaleme alınmışsa, hangi dilde yazılmışsa çek kelimesinin de o dildeki karşılığı yazılmalıdır (örneğin, İngilizcede Check, Almandada Scheck, Fransızcada cheque gibi)<sup>27</sup>. Çek kelimesinin senet metninde yer alması gereği, yeni Kanun'da öngörülmüş olup, artık bu kelimenin senedin diğer bir yerine yazılmasını kabul olup olmadığı yönündeki tartışmalara mahal kalmamıştır<sup>28 29</sup>. Zaten, kambiyo senedi olan poliçe ve bonodan farklı davranmak için makul bir gerekçe bulunmamaktadır (TTK m. 671, 776).

Çek kelimesi hangi dilde yazılmışsa kısaltılmadan yazılmalıdır<sup>30</sup>.

Çek kelimesini içermeyen senetler TTK m. 781/1 hükmü uyarınca, çek niteliğinde değildir. Kanaatimizce, bu tür senetler TTK m. 826'nın çeklere atıf yapmaması sebebiyle emre yazılı havale de değil, ancak adi havale hükmündedir<sup>31</sup>.

---

*ispat edilmediğine göre senet tarihinin sonradan yazılması bono niteliğini değiştirmez*". (Y. 12. HD, 5078/3134, T. 01.06.1978) Reisoğlu, Çek, s. 164, dn. 374.

<sup>27</sup> Arslanlı Halil: Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, İstanbul, 1954, s. 43. Doktrinde, çek metninde birden fazla dil kullanılması durumunda, örneğin matbu formlar Almanca, boşlukların doldurulmasında kullanılan dil Türkçe ise "çek" kelimesinin "ödeyiniz" kelimesinin yazıldığı dilde kaleme alınmış olmasını savunan bir görüş de vardır. Ancak kanaatimizce, bu hususa uyulmadığı takdirde çeki geçersiz kabul etmek mümkün değildir. Reisoğlu, Çek, s. 60.

<sup>28</sup> Mertol, Can: Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2015, s. 148-149; Oğuzoğlu, Abdullah Çetin / Oğuzoğlu, Özcan, Çek Kanunu (Açıklamalı-İçtihatlı-Örnekli), Ankara, 2010, s. 5.

<sup>29</sup> Çekin nasıl basılması gerektiği tebliğlerde belirtilmiş olması sebebiyle çekler bankalarca matbu olarak basılmakta ve bu matbu belge metnine çek kelimesi yazılarak işlem görmektedir. Dolayısıyla o dönemde yapılan tartışmalar da bilimsel boyutta kalmıştır.

<sup>30</sup> Reisoğlu, Çek, s. 60.

<sup>31</sup> Bozer, Ali / Göle, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Bası, 2015, s. 186; Pulaşlı, s. 170.

## b. Kayıtsız ve Şartsız Belli Bir Meblağın Ödenmesi İçin Havale

Çek, belirli bir bedelin kayıtsız şartsız ödenmesi için havaleyi içermelidir<sup>32</sup>. Bu havale uygulamada “ödeyiniz” şeklinde ifade edilmektedir. Çekin ödenmesinin bir şarta bağlanması durumunda çek geçersiz hale gelir.

Çek ile ödenecek meblağın para olarak gösterilmesi zorunludur. Para dışında başka değerlerin verilmesi ile çekin tanzim edilmesi mümkün değildir<sup>33</sup>.

Çekteki meblağın sadece yazı ile veya sadece rakamla ifade edilmesi mümkündür. Ancak meblağın hem yazı, hem de rakamla ifade edilmesi ve aralarında farklılık söz konusu olması halinde, yazı ile gösterilen bedel esas alınacaktır (TTK m. 818, TTK m. 676). Ancak, Yargıtayın 1981 tarihli kararında da belirttiği gibi, rakam ve yazı ile gösterilen miktarlar arasında farklılık söz konusu olduğunda ilgili yasanın uygulanması için rakamla yazılı kısım üzerinde tahrifat yapılmaması olması gerekir<sup>34</sup>.

Yine çekin tedavülü olmayan para üzerinden çekilmiş olması durumunda senet, çek vasfını yitirecektir. Buna rağmen, tedavülde olmamasına karşın Merkez Bankası tarafından 10 yıl süre ile değiştirilen TL ya da YTL meblağlı çekler geçerlidir<sup>35</sup>.

Çekte kayıtsız şartsız belli bir bedelin havalesi, herhangi bir kayıt ve şarta bağlanamayacağı için, çeke faiz kaydı konulamaz. Faiz kaydı yazılsa dahi yazılmamış sayılır<sup>36</sup> (TTK m. 786). Bu, çekin bir kredi aracı olarak değil de ödeme aracı olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır<sup>37</sup>. Ancak söz konusu faiz alacağı ayrı bir dava konusu

---

<sup>32</sup> Poroy / Tekinalp, s. 295.

<sup>33</sup> Pulaşlı, s. 170.

<sup>34</sup> Y. 12. HD, 3793/5375, T. 01.06.1981 (Reisoğlu, Çek, s. 60).

<sup>35</sup> Reioğlu, Çek, s. 62.

<sup>36</sup> Yargıtayın 30.12.1997 tarihli kararına göre: “Çek metninde öngörülen faiz şartı yazılmamış sayılır. Ancak taraflar arasında yapılan anlaşmada çekten söz edilerek akdi faiz de düzenlenmiş ve bu sözleşmeye de karşı çıkılmamış bulunmasına göre, akdi faiz oranını bu çek için dahi uygulamak gerekir”. (Y. 12. HD, E.14367, K. 14802, T. 30.12.1997) (Eriş, Gönen: Uygulamalı Çek Hukuku, 5. Bası, Ankara, 2004, s. 305).

<sup>37</sup> Sesim, Soyer, Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, Ankara, 2007, s. 111.

yapılabilir<sup>38</sup>. Yine, çek üzerine yazılan cezai şartlar da kambiyo senedinin vasfına aykırılık teşkil ettiği için, yazılmamış sayılır<sup>39</sup>.

### c. Muhatap Bankanın Ticaret Unvanı

Çekin bir diğer geçerlilik şartı, çek bedelini ödeyecek bankanın ticaret unvanının yazılmasıdır. Muhatap olarak bir banka<sup>40</sup> gösterilebileceği gibi birden çok bankanın gösterilmesine TTK'da açık bir engel yoktur. Ancak ÇK açısından matbu çek yaprakları üzerinde çek hesabının bulunduğu banka şubesi gösterildiğinden fiilen bu mümkün olmayacaktır<sup>41</sup>.

Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap ancak bir banka olabilir (TTK m. 782). Bazı ülkelerde muhatap gerçek kişi de olabileceğinden ve çekin ödenmesi ödeme yeri kanunlarına tabi olması nedeniyle kanun koyucu, muhatapın ancak bir banka olabileceğini özel olarak belirtmiştir<sup>42</sup>.

<sup>38</sup> “Her ne kadar TTK'nın 698'inci maddesi gereğince çekte münderiç herhangi bir faiz şartı yazılmamış sayılır ise de, dava konusu faiz borç verme sonucu doğan bir faizdir. Bu faiz dava konusu yapılabilir.” (Y. 11. HD, E.3018/K. 3191, T. 21.06.1977) Eriş, 2004, s. 140.

<sup>39</sup> “Çek üzerine yazılan cezai şart, çekin niteliğini ile çeliştiğinden, böyle bir şart yazılmamış sayılır”. (Y. 12. HD, E. 7506/1990, K. 7661/1990, T. 29.11.1990) (Eriş, 2004, s. 140).

<sup>40</sup> Banka, ifadesinden anlaşılması gereken Bankalar Kanununa tabi olan müesseselerdir (TTK m. 815) Bankacılık Kanununun 3. maddesine göre banka, katılım ve mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankarını ifade eder.

<sup>41</sup> Reisoğlu, Çek, s. 63; Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 342.

<sup>42</sup> TTK 819. maddesi, “Bir çekin kimin üzerine düzenlenebileceğini, çekin ödeneceği ülkenin hukuku belirler” diyerek muhatap olma ehliyetini, ödeme yeri hukuku şeklindeki bağlama kuralına bağlamıştır. “Ödeme yeri” bağlama noktasının tercih edilmesi isabetli olmuştur. Çünkü, çekin ödeneceği yer, muhatapın bulunduğu yer olacağından hem en yakın irtibat sağlanmış olacak hem de bu tespitten doğan doğabilecek problemler ortadan kaldırılmış olacaktır. Örneğin, çekin düzenlendiği yer hukukuna göre, çekin banka dışında bir şahıs veya bir kurum üzerine düzenlenebilsin; ödeme yeri hukukuna göre ise çekin ancak bir banka üzerine çekilebileceği kabul edilsin. Bu durumda muhatap olma ehliyeti düzenleme yer hukukuna göre belirlenirse, keşidecinin banka dışında başka şahıs üzerine düzenlendiği çek geçerli olacaktır. Ancak ödeme yeri hukukunda banka dışında başka şahsın muhatap kabul edilmemesi, ödeme esnasında bir takım güçlükler ortaya çıkaracaktır.

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

Çek üzerinde muhatabın ticaret unvanı gösterilmemişse, çekin geçersiz olmasının yanında havale ilişkisinden de bahsetmek mümkün olmayacaktır. Çünkü havale ödeyicisi belli değildir ve bu nedenle senet, delil başlangıcı olarak değerlendirilecektir. Ancak gerçek kişiler, hayali kişiler veya banka olmayan tüzel kişiler üzerine çekilen çekler havale niteliğindedir<sup>43</sup>.

### d. Ödeme Yeri

Ödeme yeri, çekin ihtiyari unsurlarından biri olup ibraz süresinin belirlenmesinde önem taşımaktadır. Kanun koyucu, çekte ödeme yerine ilişkin bir açıklığın bulunmaması durumunda muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yerin; burada birden fazla yerin bulunması durumunda ise ilk gösterilen yerin ödeme yeri sayılacağı belirtmiştir. Kanun koyucu buna ek olarak ödeme yerinin açıkça gösterilmemesi ve muhatabın ticaret unvanının yanında da ödeme yerini belirlemeye yarayacak bir kaydın yer almaması ihtimalinde çekin muhatap bankanın merkezinin bulunduğu yerde ödeneceğini söyleyerek, ödeme yerini senet metninde ayrıca gösterilmesi zorunlu bir unsur olmaktan çıkarmıştır. Çekte ödeme yerinin, bir mülki birim olarak ifade edilmesi yeterli olup, ayrıca bir adres gösterilmesi şart değildir<sup>44</sup>.

Çek, ödeme yerindeki banka şubesine ibraz edilebileceği gibi çek hesabının açıldığı şubenin dışında bankanın başka yerde bulunan şubelerine de ödenmek için ibraz edilebilir. Bu nedenle ödeme yerinin ibraz yeri açısından etkin bir rolü yoktur. Ödeme yeri ibraz sürelerinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca, çekin kimin üzerine düzenleneceği ödeme yeri hukukuna göre belirlendiğinden yabancılık unsuru taşıyan çekler bakımından da ödeme yeri önem taşımaktadır (TTK m. 819).

### e. Düzenleme Günü ve Yeri

Çekte düzenleme tarihi bir diğer önemli unsurlardandır; çünkü ödeme için ibraz süreleri düzenleme tarihinin ertesi gün başlayacaktır. Düzenleme tarihinin yazılmamış olması halinde, senet çek vasfını kazanamaz. Düzenleme tarihinin senedin neresine yazıldığıнын önemi

<sup>43</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 342.

<sup>44</sup> Ülgen, Hüseyin / Helvacı, Mehmet / Kendigelen, Abuzer / Kaya, Arslan: Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, İstanbul, 2015, s. 239.

yoktur<sup>45</sup>. Ancak, düzenleme tarihi belli ve mümkün olmalı ve çek üzerinde birden fazla veya çelişkili keşide tarihleri bulunmamalıdır; aksi halde çek geçersiz olacaktır.<sup>46</sup>

Keşide tarihi, birçok açıdan önem arz etmektedir. Şöyle ki; senedin geçerliliği, ibraz sürelerinin saptanması, keşidecinin ehliyetinin saptanması ve keşidecinin tasarruf yetkisinin olup olmadığı keşide tarihi esas alınarak belirlenecektir<sup>47</sup>.

TTK'nın 795. maddesi, ÇK'nın 3. maddesinin 8. bendi ve geçici 3. maddenin 5. bendi birlikte değerlendirildiğinde Kanun koyucunun çek üzerine gerçek keşide tarihinin yazılmasını zorunlu tutmadığı sonucuna ulaşırız. Kanun koyucunun bu tutumu, uygulamada gerçek keşide tarihi yerine ileri bir tarih yazılmasına imkan sağlamıştır<sup>48</sup>.

Keşide tarihi açık ve belirgin olmalı ve aynı zamanda “mümkün<sup>49</sup>” olmalıdır. Gün, ay, yıl gösterilmelidir<sup>50</sup>. Sadece yılı gösteren

<sup>45</sup> Kendigelen, Abuzer: Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2007 s. 89.

<sup>46</sup> Malkoç, İsmail / Güler, Mahmut: Ticari Senetler ve Suçlar, Ankara, 1989, s. 9.

<sup>47</sup> Bahtiyar, Mehmet: Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkansızlığı, Batider, C: 15, S: 1, s. 51-60.

<sup>48</sup> İleri tarihli çeklerde ibraz süresinin başlangıç anı doktrinde farklı fikirlerin oluşmasına neden olmuştur. Bir görüşe göre iyiniyetli hamiller araya girmedikçe gerçek düzenleme tarihi, ibraz süresinin başlangıç tarihi olarak kabul edilmelidir. Bir diğer görüşe göre, çekin dolaşıma sunulduğu, ciro edildiği önceki tarih ibraz süresinin başlangıcı kabul edilmelidir. Çünkü çek üzerinde yazılı olan ileri tarih, vade tarihi kabul edilip yazılmamış sayılır. Yargıtay tarafından benimsenen ve doktrinde çoğunlukla kabul edilen görüşe göre ise, ileri tarihli çeklerde ibraz süresi TTK 796/3. maddesi uyarınca çekte yazılı olan düzenleme tarihinin ertesi günü başlar. Bu şekilde ibraz süresi uzatılarak taraflar, ileri tarihli çek düzenlemenin avantajlarından yararlanmaktadırlar (Güler, Mahmut: Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türk Barolar Birliği Dergisi, 1990/2 s. 171-177).

<sup>49</sup> Açıkça mantığa aykırı ve imkansız bir tarih (32 Nisan 2014), senedi geçersiz kılar. Fakat 31 Nisan 1997 veya artık olmayan bir yılda 29 Şubat gibi keşide tarihlerinin yazılması durumunda senedin geçerli olup olmayacağına ilişkin doktrinde, Yargıtay kararlarında farklı fikirler bulunmaktadır. Takvimde bulunmayan günlerin keşide tarihi olarak gösterildiği senetlerin geçersiz olduğuna ilişkin doktrinde bir yaklaşım vardı. Yargıtay bu yaklaşımı 2000 yılında verdiği bir kararla yumuşatmıştır. Şubat dahil 31 çekmeyen aylar açısından çekin üzerinde yer alan ve takvimde bulunmayan düzenleme tarihini ilgili ayın son günü olarak kabul etmek suretiyle, senedin geçerli

bir ifadenin yazılması yeterli değildir. Fakat hangi yüzyılda yaşandığında tereddüt yoksa tarihin mesela “16.4.96” şeklinde gösterilmesi mümkündür.

Senette bir tek keşide tarihi bulunmalıdır. Aynı tarih, senedin birkaç yerine yazılmış olması senedi geçersiz kılmamaktadır<sup>51</sup>. Öte yandan senet üzerinde birden fazla ve birbirinden farklı düzenleme tarihlerinin bulunması senedin geçerliliğini etkiler. Senetteki taahhüdü ve sonuçlarını tek bir esasa bağlamak amacıyla birden fazla keşideci de bulunsa, keşide tarihi birden fazla gösterilemez<sup>52</sup>.

Çekte yer alması gereken unsurlar arasında düzenleme yeri de belirtilmiştir. Bu kapsamda düzenleme yeri açıkça düzenlenebilir. Ancak, açıkça düzenleme yeri çekte gösterilmemiş ise bu tek başına geçersizlik yaptırımına tabi değildir. Düzenleme yeri gösterilmemiş olan çek, düzenleyenin ad ve soyadı yanında yazılı bulunan yerde düzenlenmiş sayılır<sup>53</sup> (TTK m. 780/1-e). Çekin ibraz süresi keşide yerine göre belirlendiği için, keşide yeri olmayan çek, kambiyo senedi olma vasfını yitirir<sup>54</sup>; ancak havale olarak nitelendirilir<sup>55</sup>. Çekte böyle bir alternatif düzenleme yerinin bulunmaması durumunda senedin çek vasfını yitirmesi, bu unsurun alternatif zorunlu bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan belirtmek gerekir ki, TTK m. 781/2’de “düzenleyenin adı” yanında yazılı olan yerden bahsetse de TTK m. 780

---

olduğu görüşünü kabul etmiştir. (Y. HGK, 12-1011/1076, T. 21.06.2000) (Reisoğlu, Çek, s. 65); Ancak, 32 Ocak 2014, 32 Şubat 2014 gibi takvimdeki hiçbir ayda bulunmayan bir tarihi taşıyan çekin geçersiz olacağı da tartışmasızdır. (Kendigelen, s. 89).

<sup>50</sup> İstisnai de olsa, senedin keşide tarihinde veya vadesinde ay-gün-yıl sırasının kullanılması da mümkündür. (Kendigelen, 86).

<sup>51</sup> Bahtiyar, Mehmet: Makaleler I, İstanbul, 2008, 1. Bası, s. 243.

<sup>52</sup> Bahtiyar, Makaleler, s. 243.

<sup>53</sup> Y. 12. HD, E. 8269/1994, K. 8446/1994, T. 23.06.1994; Eriş, 2004, s. 109.

<sup>54</sup> Çekte keşide yeri olmadığında TTK m. 781 uyarınca bu eksiklik tamamlanamaz. Bkz. Y. 12. HD, E. 7022/1995, K. 7771/1995, T. 30.05.1995. (Eriş, 2004, s. 108).

<sup>55</sup> “Keşide yeri bulunmayan çek havale sayıldığından, kambiyo senetlerine özgü yolla takip yapılmayacağı gibi, genel haciz yoluna da başvurulmamaz” (Y. 12. HD, E. 4642, K. 5077, T. 29.04.1986, [www.kazancı.com](http://www.kazancı.com) (16.07.2016)).

gereğince zorunlu unsur sadece keşidecinin imzası olduğundan “ad” ifadesinin imzayı da kapsayacak şekilde geniş yorumlamak gerekir<sup>56</sup>.

Keşide yerinin en geç çekin ibrazı anında yazılı olması gerekir<sup>57</sup> ve keşide yeri, çekin ön yüzünün herhangi bir yerine yazılabilir<sup>58</sup>.

Düzenleme yeri idari birim olarak gösterilmekte<sup>59</sup> ve idari birimler; il, ilçe, bucak ve köy<sup>60</sup> gibi yerlerdir. Belirtilen yer idari birim olmadığı takdirde düzenleme yeri yazılmamış kabul edilecektir. Ayrıca, keşide yeri kısaltılarak yazılabilir. Ancak bu kısaltmalar hiçbir tereddüte yol açmayacak şekilde olmalıdır<sup>61</sup>. Örneğin, Gaziantep için “G. Antep”<sup>62</sup>

---

<sup>56</sup> Kendigelen, s. 93.

<sup>57</sup> Yargıtaya göre de; “Çekteki keşide yerinin bu çekin ibrazı anında yazılı olması gerekir. İbrazardan sonra keşide yeri tamamlansa dahi, bu işlem belgeye çek niteliği kazandırmaz ” (Y. 10. CD, 7505/7589, T. 26.06.1996) (Reisoğlu, Çek, s. 67).

<sup>58</sup> “28.08.1978 tarihinde ihdas edilen belgenin üst tarafında Ankara ismi yazılı bulunmaktadır. İhdas yerinin çekin yüzünün herhangi bir yerine yazılması çekin noksanlığı olarak ileri sürülemez”. (Y. 12. HD, 7475/7436, T. 01.10.1979); Reisoğlu, s. 67, dn. 112. Yargıtayın içtihadı birleştirme kararına göre de; “Çekin yazıldığı, ihdas edildiği yerin çekin yüzüne yazılması zorunludur. Keşide yeri, çekin zorunlu unsurları olduğu için, keşide yeri gösterilmeyen çek bu nitelikte değildir” Y. İBGK, E.1992/1, K. 1992/5, T. 14.12.1992 (Reisoğlu, Çek, s. 67, dn. 113).

<sup>59</sup> Bkz. Y. 12. HD, E. 2009/2280, K. 2009/10046, T. 07.05.2009; Y. 19. HD, E. 2007/7295, K. 207/9880, T. 09.11.2007, (Bilgen, s. 116-119).

<sup>60</sup> “Köy mahalli İdareler ayırımına göre bir birim olup, senette gösterilmesi halinde TTK 688/6. maddesinde belirtilen tanzim yerinin varlığının kabulü gerekir” Y. 12. HD, E. 9746/2001, K. 10652/2001, T. 14.06.2001. (Özkan, Hasan: Kambiyo Senetlerine Mahsus Yolla Takip, 2014, s. 268).

<sup>61</sup> İçtihadı birleştirme kararında “Çeklerde keşide yerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması koşuluyla kısaltılarak yazılmış bulunması sebebiyle geçersiz sayılamayacağına karar verilmiştir.” (Y. İBGK, E. 1992/1, K. 1992/5, T. 14.12.1992), [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com). (22.07.2016); “Keşide yeri kısa olarak yazılabilir. Bu kısaltma, duraksamaya neden olmamalıdır. “Band” kısaltması, “Bandırma” olarak kabul edilemez.” (Y. 12. HD, E. 2071, K. 8825, T. 26.06.1992). [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com). (22.07.2016).

<sup>62</sup> Y. İBK, E. 1992/1, K. 1992/5, T. 14.12.1992. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com).

gibi kısaltmalara gidilebilir. Ancak “Zong<sup>63</sup>” kısaltması Zonguldak için kullanılmayacaktır.

#### f. Düzenleyen Kişinin İmzası

Çekte bulunması gereken unsurlardan bir tanesi de, düzenleyenin imzasıdır. Çekte düzenleyen kişinin ıslak imzası bulunmalıdır<sup>64</sup>. Keşideci, kendine özgü semboller kullanarak imza atabileceği gibi isim soyisim yazarak da imza atabilir<sup>65</sup>.

Çekin keşideci tarafından imzalanması yeterli olup keşidecinin ismini ve soyismini yazması şart değildir. Hatta, gerçek isim ve soyisim kullanılmasa dahi, imza kime ait ise sorumluluk onun olacaktır<sup>66</sup>. Ayrıca, çek hesabı kime ait olursa olsun, çeki imzalayan kişi, bundan sorumlu olacaktır.

ÇK m. 5/3'e göre “Çek hesabı sahibi gerçek kişi kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci<sup>67</sup> veya vekil olarak tayin edemez<sup>68</sup>”. Buna göre, çek hesabı sahibinin temsilci aracılığıyla çek düzenlemesi mümkün değildir. Ancak, kanun koyucu, temsilci aracılığı ile çek düzenlenmesini yasaklamasına rağmen bunun yaptırımını

<sup>63</sup> Y. 10. CD, 12946/21775, T. 02.10.2001 (Güngör, Şener / Kaya, Mustafa, 4814 Sayılı Kanunla Değişik Çek Suçları, Ankara 2004, s. 106).

<sup>64</sup> “Parmak izi alınarak düzenlenen çek geçersizdir. Ancak, parmak izinin yanında ayrıca “imza” ya da “paraf”’a benzeyen işaret (çizgi) varsa, bu işaretin imza olup olmadığı araştırılmalıdır.” (Y. 12. HD, E. 14288, K. 7024, T. 21.5.1992). (Eriş, 2004, s. 41).

<sup>65</sup> Keşidecinin imzası açısından belirtilen hususlar cirantaların imzası açısından da geçerli olacaktır. (Y. 12. HD. E.2000/7769, K. 2000/9089, T. 01.06.2000) Bilgen, s. 163; “El yazısı ile atılacak imzanın ne şekilde olacağı konusunda Yasalarda bir şekil şartı yoktur. Kişi kendisine özgü semboller belirterek imza atabileceği gibi, ad ve soyadı da yazabilir” (Y. 12. HD, 13769/13907, T. 8.11.1999) (Reisoğlu, Çek, s. 70, dn. 138).

<sup>66</sup> Çek için de geçerli bir kararda “Bir bonoya asıl adıyla değil de çevrede tanındığı ad ve soyadı ile imzalayan kişi, yazı ve imzanın kendisine aidiyeti sabit bulunduğu taktirde, keşideci sıfatıyla sorumlu olur” sonucuna varılmıştır. (Y. TD, 463/531, T. 15.2.1973), (Reisoğlu, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek (Bankacılık), 3. Bası, Ankara, 2003, s. 61, dn. 142).

<sup>67</sup> Kanun koyucu bazı hallerde, temsilci yerine yasal temsilci terimini kullanmıştır.

<sup>68</sup> Burada yer alan temsilci yasağının iradi temsili kapsadığını, yasal temsilcinin yasak kapsamında olmadığını vurgulamak gerekir.

geçersizlik olarak öngörmemiştir. Bu durumda, çekten dolayı hukuki sorumluluk ve idari yaptırım, hesap sahibine bırakılmıştır<sup>69</sup>.

Son olarak, imzanın senedin ön yüzünde yer alan beyanı kapsayacak şekilde atılmış olması gerekmektedir. Ancak, imzanın çekin sağ alt tarafına, sol tarafına veya ortasına atılmasına bir engel yoktur<sup>70</sup>.

### **g. Karekodlu Çek ve Seri Numarası**

#### **aa. Genel Olarak**

Karekodlu çek, düzenleyicinin geçmiş ödeme performansını, çek yaprağının doğruluğunu veya çekin halen dolaşımda olup olmadığına ilişkin bilgilerin ortaya konulması amacıyla bankalar tarafından bir karekod basılmış olan çeklerdir.

Karekodun sorgulanmasıyla elde edilecek bilgiler doğrultusunda çek yaprağının doğruluğu, keşidecinin geçmiş çek ödeme performansına dair bilgiler ile tahmin edilebilir<sup>71</sup>.

Türkiye Bankalar Birliği, Kredi Kayıt Bürosu (KKB) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin (TOBB) işbirliği ile hayata geçirilen bu sistem, 15 Haziran 2015'ten itibaren temel olarak çek hamillerinin, ellerindeki çeklerin keşidecileri hakkında bilgi edinmelerini sağlamaktadır.

15 Haziran 2015 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanan bu sistemin ilk olarak kullanımı zorunlu değilken 6728<sup>72</sup> sayılı “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 70. maddesiyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda çekin unsurlarını belirleyen TTK m. 780’de değişikliğe gidilerek zorunlu hale getirilmiştir. Yapılan değişiklikle çekin taşınması gereken şekli unsurlar arasına banka tarafından verilen seri numarası ve karekod da eklenmiştir. Bu şekilde, Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. nezdinde isteğe bağlı bir uygulama olarak başlayan karekodlu çek kullanımı zorunlu hale gelmiştir.

---

<sup>69</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 350; Reisoğlu, Çek, s. 69.

<sup>70</sup> Reisoğlu, Bankacılık, s. 61; Reisoğlu, Çek, s. 70.

<sup>71</sup> Karekod Nedir ve Uygulama Alanları, [http://www.ankaratb.org.tr/lib\\_upload/Karekod%20Uygulamas%C4%B1.pdf](http://www.ankaratb.org.tr/lib_upload/Karekod%20Uygulamas%C4%B1.pdf), Ocak 2016, (23.03.2016).

<sup>72</sup> RG: 9.08.2016/ 29796.

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

6102 sayılı Kanuna geçici madde eklenerek 31.12.2016 tarihinden sonra bankalar çek hesabı sahiplerine karekod ve seri numarası unsurlarını içermeyen çek yaprağı veremeyecek; ancak bu tarihten önce basılan çeklerde bu unsurlar aranmayacaktır. Böylece bankalara karekodlu çek basımına uygun yapıyı oluşturmaları ve mevcut çek defterlerini tüketmeleri için 31.12.2016 tarihine kadar süre tanınmıştır.

Yabancı bankalar tarafından bastırılan çeklerde, TTK m. 780'de çekin zorunlu unsurları arasına alınan seri numarası ve/veya karekodun bulunmaması senedin çek olarak niteliğini etkilemez. Bu şekilde yabancı bankalar tarafından basılan çekler açısından bir istisna tanınmıştır (6728 Sayılı Kanun, madde 71).

### **bb. Karekodlu Çek Sisteminin İşleyişi**

Karekodlu çek uygulaması ile çek alacaklıları, çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin verilere karekod aracılığıyla erişim sağlayabilecektir. Bu erişimin belirtilen verilere<sup>73</sup> ulaşılmasını

---

<sup>73</sup> Karekod ile erişim sağlanacak bilgiler TTK'nın 780. maddesinin eklenen 2 nci fıkrada belirlenmiştir. TTK m. 780/2 göre; Çek alacaklıları, ellerinde bulunan çek ile çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin verilere karekod aracılığıyla erişim sağlayabilir. Karekod ile;

- a) Çek hesabı sahibinin adı, soyadı veya ticaret unvanı,
- b) Çek hesabı sahibinin tacir olması hâlinde, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı, soyadı veya ticaret unvanı,
- c) Çek hesabı sahibinin, çek hesabı bulunan toplam banka sayısı,
- d) Çek hesabı sahibine ait bankalara ibraz edilmemiş çek adedi ve tutarı,
- e) Düzenlenerek bankalara teslim edilen çeklerin adedi ve tutarı,
- f) Son beş yıl içerisinde ibrazında ödenen çeklerin adedi ve tutarı,
- g) İbraz edilen ilk çekin ibraz tarihi,
- h) İbraz edilen son çekin ibraz tarihi,
- ı) İbrazında ödenen son çekin ibraz tarihi,
- i) Son beş yılda "karşılıksızdır" işlemi gören ve halen ödenmemiş çeklerin adedi ve tutarları,
- j) Son beş yılda "karşılıksızdır" işlemi gören ve sonradan ödenen çeklerin adedi ve tutarı,
- k) Son beş yılda "karşılıksızdır" işlemi gören son çekin ibraz tarihi,
- l) Çek hesabı sahibi hakkında çek hesabı açma yasağı bulunup bulunmadığı, varsa yasaklama kararının tarihi,
- m) Her bir çek yaprağı ile ilgili olarak tedbir kaydı olup olmadığı,
- n) Çek hesabı sahibi tacirse, iflasına karar verilip verilmediği, iflasına karar verilmişse kararın tarihi,

sağlayacak karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemi Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi tarafından oluşturulur (6728 sayılı Kanun m. 70).

Bankalar, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin ya da şirket yetkililerinin çek hesabı açma yasağının bulunup bulunmadığını kontrol etmekle yükümlü olacak; aynı zamanda yasağın bulunmadığına ilişkin sorgulama sonucunu muhafaza edecektir. Yine, 6728 sayılı Kanun ile bankalara, çek hesabı açtıkları kişiler ile çek hesabı sahibi tüzel kişi ise hesap açılış tarihi itibarıyla tüzel kişi tarafından bildirilen işlem yetkililerini, Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi tarafından oluşturulacak karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemine kaydetme zorunluluğu getirildi (6728 sayılı Kanun m. 61).

İleri tarihli düzenlenen çekler açısından ibraz süresi gelmiş olan çekin düzenlendiği tarihte şirket adına çek keşide etme yetkisi bulunan yöneticinin yetki süresinin sona ermesi mümkündür. Bu da şirket tarafından düzenlenen çekin yetkisiz kişilerce düzenlendiği gerekçesiyle banka veya şirket tarafından karşılığının ödenmemesini gündeme getirebilecek ve çek alacaklısı zarara uğrayabilecektir. Bu nedenle, 6728 sayılı Kanunda karekodlu çekin sisteme kaydedildiği tarihten sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişikliklerin, çek hesabı sahibi tüzel kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı düzenlenmiştir (6728 sayılı Kanun m. 62).

Yine, ÇK'nın 3. maddesine eklenen 10. fıkra ile lehine karekodlu çek düzenlenen lehdara, teslim aldığı çeki karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemine kaydetme zorunluluğu getirildi (6728 Sayılı Kanun m. 62)<sup>74</sup>. Çünkü, bankalar tarafından çek hesabı sahibi veya çek hesabına verilen çek yapraklarının hangilerinin düzenlenerek tedavüle çıkarıldığının, hangilerinin halen çek hesabı sahibi veya temsilcisinin elinde bulunduğunun tespiti şuan mümkün değildir. Böylece lehdar tarafından kendisine verilen çekin sisteme kaydedilmesi sağlanarak, kayıt dışılık önlenmiş olacaktır. Yine, lehdarın elinde ne meblağda çek bulunduğunun alacaklılar tarafından bu sistemle öğrenilmesi alacaklıların çeki kabul edip etmeme kararlarını kolaylaştıracaktır. Ancak, kayıt dışılığı aşmaya çalışan bu düzenleme lehdara çeki karekod okutma ve

---

çek hesabı sahibi ya da cırantanın rızası aranmaksızın üçüncü kişilerin erişimine sunulur.

<sup>74</sup> Bu düzenleme 31.12.2017 tarihinde yürürlüğe girecektir (6728 sayılı Kanun m. 72/f.)

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

bilgi paylaşım sistemine kaydetmeye zorlayacak bir düzenleme getirmemiştir.

Karekodlu çek sistemi ile amaçlanan karşılıksız çek düzenleyenleri cezalandırmak veya korkutmak değil aksine karşılıksız çek düzenlenmesine engel olmak ve bu hususta lehtara yardımcı olmaktır. Bu açıklamalar ışığında karekodlu çek sisteminin kullanımı ile karşılıksız çek sayısının azalacağını ifade edebiliriz.

### 2. 5941 Sayılı Çek Kanunu'na göre Çekin Şekil Şartları

Çekin şekil şartlarına ilişkin TTK dışında ÇK'da da özel düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak belirttiğimiz gibi TTK'daki unsurları taşıyan bir çekin, ÇK'da yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemeyecektir (ÇK m. 2/9). Bu şekilde çekin zorunlu unsurlarının TTK'da belirtilen unsurlar olduğu açık bir şekilde düzenlenmiştir.

ÇK'da sayılan unsurlar, genel olarak çekin süratli bir şekilde ödenmesini sağlama, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması, ödemeleri kolaylaştırma ve sahtekarlığı gidermek amacıyla öngörülmüştür<sup>75</sup>.

ÇK'da çekin diğer unsurları olarak çek defterinin her bir yaprağına;

- Çek hesabının numarası,
- Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,
- Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,
- Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası,
- Çekin basıldığı tarih<sup>76</sup>,
- Çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası; tüzel kişilerde ise varsa Merkezi Sicil Kayıt

<sup>75</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 351.

<sup>76</sup> Çekin basıldığı tarihin çek üzerinde gösterilerek bankanın ödemekle yükümlü olduğu asgari zorunlu miktarın zamanı tespit edilmeye çalışılmıştır (ÇK m. 3/9).

Sistemi (MERSİS) numarası<sup>77</sup>,

- Çek hesabı sahibi ile düzenleyenin farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası<sup>78</sup>, yazılır.

Çek defteri bankalarca bastırılır<sup>79</sup> (ÇK m. 2/5). Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınınca Resmî Gazete’de yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler<sup>80</sup> ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır.

### III. ÇEKİN ÖDENMESİ, ÖDENMEMESİ ve ÖDENMEMESİNE BAĞLANAN SONUÇLAR

#### A. Çekin Ödenmesi

Çek hamili, çek bedelini elde etmek için, çeki ibraz süreleri içerisinde ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz etmelidir. Bu husus ÇK’nın 3. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

*“Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.”*

<sup>77</sup> 6728 sayılı Kanununun 61. maddesi ile 5941 sayılı Çek Kanunu’nun 3. maddesinin 6. fıkrasında değişiklik yapılarak çek defterinin her yaprağına çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması durumunda Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası, hesap sahibinin tüzel kişi olması durumunda ise Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarasının yazılması zorunluluğu getirildi.

<sup>78</sup> Bu şekilde çek hesabı sahibinin benzer isimli veya unvanlı kişilerden ayırt edilebilmesi sağlanarak, düzenleyenin tespit edilebilmesi ve çekin karşılığının olmaması durumunda çek hesabı sahibine karşı yapılacak başvurularda doğru kişiye ulaşılması amaçlanmıştır.

<sup>79</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. Reisoğlu, Çek, s. 105.

<sup>80</sup> Çek Tebliği 3/I-d’de tacir çeki ve tacir olmayan çeklerin nasıl bastırıldığı ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

İlgili kanun maddesi, aslında TTK m. 795/1’de yer alan “çek görüldüğünde ödenir” kuralının daha ayrıntılı şeklini teşkil etmektedir.

Çek hamili çeki, muhatap bankanın hesabının bulunduğu şubesine veya herhangi diğer bir şubesine ödenmek için ibraz ederse, çekin karşılığının bulunması ve muhatap bankanın ödeme yapmasını engelleyen herhangi bir hukuki durumun bulunmaması halinde, çek ödenir. Buna karşılık, çek hamilinin hesapta çekin karşılığının bulunup bulunmadığını sorma yetkisi yoktur.

TTK m. 795 ve ÇK m. 3/8 birlikte incelendiğinde çekler, üzerindeki düzenleme tarihi gelmemiş olsa bile hamil tarafından, ödeme için muhatap bankaya ibraz edebilir<sup>81</sup>; ancak, ödeme yapılması hesapta karşılık bulunması koşuluna bağlıdır<sup>82</sup>. Başka bir ifadeyle, üzerindeki düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekler hesapta ancak karşılık bulunması durumunda muhatap tarafından ödenir; ancak hesapta karşılık yoksa da “karşılıksızdır” işlemine konu olmayacaktır. ÇK madde 8 fıkra 3 hükmü, hukuki takip yapılmasını, çekin üzerinde yazan keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesine ve karşılıksızdır işleminin yapılmasına bağlamıştır. Dolayısıyla, hamilin karşılıksızdır işlemini yaptırabilmesi için ibraz sürelerini beklemesi ve çeki süresi içinde tekrar ibraz etmesi gerekir<sup>83</sup>.

## B. Çekin Ödenmemesi

Muhatap bankaya ibraz edilen çek sadece karşılığının bulunmaması sebebiyle değil başka nedenlerden dolayı da ödenmeyebilir. Örneğin, muhatap bankaya ödenmesi için ibraz edilen çekin TTK’de

<sup>81</sup> Ancak ÇK’nın geçici 3. maddesinin 5. fıkrası kapsamında ileri tarihli çeklerin, 31.12.2017 tarihine kadar üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazı yasaklanmıştır. İbraz edilmiş olsa dahi bu geçersiz sayılacak, hesapta karşılık olsa dahi banka tarafından ödenmeyecek ve çekin karşılığı yoksa da “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulmayacaktır.

<sup>82</sup> Tekinalp Ünal: Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı’nın İleri Keşide Tarihli Çeklere İlişkin Sisteminin Değerlendirilmesi, Çekler Hakkındaki 3167 sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar-Panel, 22 Ocak 2002, Ankara, 2002, s. 82, 85 (Panel, Tartışmalar).

<sup>83</sup> Tekinalp, Panel, Tartışmalar, s. 81.

sayılmış olan zorunlu şekil şartlarının tamamını içermemiş olması, çek üzerine atılı olan imzanın düzenleyene ait olmaması veya çeki muhatap bankaya ödemesi için ibraz eden kişinin yetkili hamil olmaması çekin diğer ödenmeme sebepleri arasında gösterilebilir<sup>84</sup>.

Ödememe, çekin hükümsüzlüğü veya senet metninden anlaşılan bir definin ileri sürülmesine ya da hamilin muhataba makbuz vermekten ya da çeki iade etmekten kaçınma sebebine dayanıyorsa, hamil müracaat hakkını kullanma yoluna başvuramaz<sup>85</sup>.

### C. Çekin Ödenmeme Durumunun Tespiti

Police ve bonoda hamil, ödememe durumunu sadece noter tarafından düzenlenecek bir protesto ile tespit ettirebilirken, çek hamiline bu tespit yapılabilmesi bakımından protestoya eşdeğerde iki ayrı imkân daha tanınmıştır<sup>86</sup>.

Geçerli bir çekin usulüne uygun şekilde muhatap bankaya ibrazına rağmen çek ödenmezse, bu durum şu üç ayrı yol ile tespit ettirilebilir:

- Protesto çekilmesi,
- Muhatap banka tarafından “karşılıksızdır” işlemi yapılması,
- Takas odasının beyanı.

Bu üç yolda da hem çekin ibraz edildiği, hem de ödenmemenin tespit edildiği tarihler önem taşıdığından, bu tarihlerin ödenmeme durumunu belirleyen yazılı beyanda yer alması yararlı ve isabetli olacaktır<sup>87</sup>. Bunun yanında kanun koyucu yapılan bu tespitlerin geçerliliği açısından, gerek muhatap banka gerekse takas odası tarafından yapılacak

---

<sup>84</sup> Öztan, s. 305-306.

<sup>85</sup> Karahan / Arı / Bozgeyik / Saraç / Ünal, s. 396.

<sup>86</sup> Kendigelen, s. 287.

<sup>87</sup> “... TK'nın 720. maddesi hükmüne göre, vaktinde ibraz edilmiş çekin ödenmemiş olduğunun muhatap tarafından ibraz nü de gösterilmek suretiyle çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla belirtilmesi zorunludur. Çekin süresinde bankaya ibraz edildiği bankadan alınan cevabi yazı ile kanıtlanmaz. Bu haliyle çekin yasal süre içerisinde bankaya ibraz edildiği anlaşılmadığından alacaklı takip hakkını yitirmiştir. ...” (Y. 12. HD, 10282/10310, T. 12.09.1994) (Kendigelen, s. 288).

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

yazılı beyanların çek üzerinde gösterilmesini de şart olarak aramıştır. Aksi takdirde hamil başvurma hakkını kaybedecektir<sup>88</sup>.

Ticaret dünyasında ödememe durumu ya muhatap banka tarafından yapılan karşılıksızdır işlemi ile ya da takas odasının beyanıyla tespit edilmektedir. Her ne kadar ödememe protestosu çektirmekte imkân dâhilinde olsa da, bu işlemin hem masraflı hem de zahmetli olması nedeniyle pek tercih edilmemektedir. Ayrıca muhatap bankaca yapılacak tespit yani karşılıksız işlemi sayesinde düzenleyen hakkında çek hesabı açma ve çek düzenleme yasağı verilebilmektedir<sup>89</sup>.

### D. Karşılıksız Çek

#### 1. Genel Olarak

Türk hukukunda hangi çeklerin “karşılıksız çek” sayılacağı hususunda detaylı bir düzenleme yoktur. Fakat ÇK, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihlerine göre kanuni ibraz süreleri içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmelerine rağmen yeterli karşılığı bulunmadığı için hamiline tamamen veya kısmen ödenmeyen çeklere karşılıksız çek keşide etme müeyyidesini benimsemiştir<sup>90</sup>.

Buna karşılık çek keşide edilen hesapta kısmen veya tamamen karşılığı bulunmasa bile çek bedelinin muhatap banka tarafından herhangi bir sebeple ödenmesi halinde karşılıksız çek oluşmayacaktır<sup>91</sup>. Çünkü, karşılıksız çekten söz edebilmek için çek bedelinin kısmen ve ya tamamen ödenmemiş olması gerekir.

Bir karşılıksız çekten söz edebilmek için, çekin karşılığının düzenleyenin hesabında bulunmaması tek başına yeterli bir sebep değildir. Bir çekin karşılıksız çek olarak adlandırılabilmesi için belli unsurların bir arada bulunması gerekir. Bu unsurlar:

- Muhatap bankaya ödeme için ibraz edilen senet ‘çek’<sup>92</sup>,

<sup>88</sup> Kendigelen, s. 288.

<sup>89</sup> Kayar, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, Kayseri, 2013, s. 203.

<sup>90</sup> Bozer / Göle, s. 351.

<sup>91</sup> Kendigelen, s. 245.

<sup>92</sup> Uygulamada adında çek kelimesi bulunmakla beraber hukuken TTK kapsamında çek sayılmayacak senetler vardır. Bunların karşılıksız kalması durumu konumuzla alakalı değildir. Seyahat çekleri, posta çekleri ve virman çekleri bu senetlere örnek teşkil eder. (Öztañ, s. 309.)

hükmünde olmalıdır. Yani TTK'da sayılmış olan tüm zorunlu unsurları içermesi gerekir<sup>93</sup>.

- Çekin meşru hamil tarafından muhatap bankaya ibraz edilmiş olması gerekir<sup>94</sup>.
- Çekin kanunen öngörölmüş olan ibraz süreleri içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmiş olması gerekir.

Çekin düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi halinde veyahut çekin ibraz süresinin geçmesinden sonra ibrazında artık karşılıksızdır işlemi yapılamayacaktır<sup>95</sup>.

Hukuken karşılıksız çekten bahsedebilmek için bir diğer şart, usulüne uygun şekilde muhatap bankaya ibraz edilen bir çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmamasıdır<sup>96</sup>. Bu bulunmama hali çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir<sup>97</sup>.

Bir çekin karşılıksız olması nedeniyle ödenmediği durumlarda, çekini ödeme için kanuni ibraz süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz eden ve karşılıksız olduğunu yine kanuni süresi içerisinde tespit ettiren hamilin keşideci dâhil müracaat borçlularına kambiyo senetleri hakkındaki özel takip usullerine göre başvurma hakkı olacaktır<sup>98</sup>.

Karşılıksızdır işleminin yapılabilmesi için mutlaka hamilin talepte bulunması gerekmektedir. Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

---

<sup>93</sup> Bozer / Göle, s. 351.

<sup>94</sup> Öztan, s. 310.

<sup>95</sup> Öztan, s. 310.

<sup>96</sup> Bozer / Göle, s. 352.

<sup>97</sup> Bu haller için bkz. Öztan, s. 310 vd.

<sup>98</sup> Ülgen, s. 278.

## 2. Karşılıksız Çek Düzenleme ile İlgili Yaptırımlar

Karşılıksız çek sayısının artması, bu durumun ekonomik sorunlara sebebiyet vermesi sebebiyle, karşılıksız çeke ilişkin yaptırımlar 6728 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenmiş ve cezasını daha etkin kılacak ve yargılamayı hızlandıracak hükümlere yer verilmiştir.

Çek Kanunu'nda 2012 yılında yapılan değişiklik ile karşılıksız çek düzenlemesi artık suç olmaktan çıkmıştı ve çek düzenleme ve çek hesabı açma şeklinde bir idari yaptırım düzenlenmişti. Bu düzenleme sonucunda karşılıksız çek düzenlemenin cezai sorumluluğa tabi tutulan bir suç değil, idari yaptırım gerektiren bir kabahat olduğu söylenebilirdi<sup>99</sup>. Bu nedenle idari nitelikteki bu tedbir, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun<sup>100</sup> ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun<sup>101</sup> (CMK) uygulama alanından çıkarılarak 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'na<sup>102</sup> tabi tutulmuştu<sup>103</sup>.

6728 sayılı Kanunun 63. maddesi ile ÇK'nın 5. maddesinde değişiklik yapılarak çekte karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişiler hakkında öngörülmüş olan idari nitelikteki yaptırıma adli yaptırım da eklenmiştir. İlgili kanun maddesine göre çekin üzerinde yazılı bulunan keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazı durumunda, çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmasına neden olan keşideci hakkında, *hamilin şikayeti üzerine*, her bir çekle ilgili olarak, 1.500 güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adli para cezası; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından az olamaz.

Ayrıca, verilen adli para cezalarının keşideci tarafından ödenmemesi durumunda, bu ceza, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 106. maddesinin 3.

---

<sup>99</sup> Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Kaya, s. 286.

<sup>100</sup> RG: 12.10.2004/ 25611.

<sup>101</sup> RG: 17.12.2004/ 25673.

<sup>102</sup> RG: 31.03.2005/25772 (M).

<sup>103</sup> Yıldırım, Zeki / Çetintürk, Ekrem: İbraz Edilen Çekle İlgili Olarak Karşılıksızdır İşlemi Yapılması Halinde Nasıl Bir Yaptırım Uygulanması Gerektiği Sorunu, TBB Dergisi, 2012 (103), s. 63.

fıkrasında belirtilen kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeden doğrudan hapis cezasına çevrilecektir. Başka bir anlatımla karşılıksız çek düzenleyen kişi; sahtecilik, hileli veya taksirli iflas, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma suçlarına karışmasa da, çekin bankaya ibrazında karşılığının tam olarak hazır bulundurulmaması fiilinden dolayı önce adli para cezasına mahkum edilecektir. Bu cezanın ödenmemesi durumunda kamuya yararlı bir işte çalıştırılma değil, karşılıksız bir çek yapığundan dolayı para cezasının hapse çevrilmesine karar verilecektir.

Bu düzenleme birçok soruyu gündeme getirmektedir; gün miktarı nasıl belirlenecek ve aynı miktar çekten dolayı belirlenen gün sayısının herkes için aynı olması nasıl sağlanacak? Örneğin 30.000 TL çekten dolayı işlem gören iki kişiden biri için hakim günlüğü 100 TL'den 300 gün adli para cezasına hükmederken diğeri için günlüğü 50 TL'den 600 gün adli para cezasına hükmederse her ikisi de temel ceza ile cezalandırılmış olacaktır. Fakat para cezasının ödenememiş olması ihtimalinde birisi 300 gün diğeri ise 600 gün hapis yatar. Bu durumda bu adaletsizlik nasıl önlenecektir<sup>104</sup>?

Yine 6728 sayılı Kanununun 64. maddesine göre hükümlü; çek bedelini çekin üzerinde bulunan keşide tarihine göre kanuni ibraz süresinden itibaren işleyecek ticari işlerde temerrüt faizi ile ödediğinde, ilgili mahkeme mahkumiyet hükmünün tüm sonuçlarıyla ortadan kaldıracak ve böylece, hükümlü, hapisten çıkacak ve hakkında hükmedilen para cezasını ödemekten kurtulacaktır. Yapılan düzenleme, adli para cezasının infazı usulüne aykırılık oluşturması ve ceza hükümlerinin iktisadi düzende bireysel menfaatlerin korunması gereğiyle kullanılması nedenleriyle eleştiriye maruz kalmıştır<sup>105</sup>.

Mahkeme karşılıksız çek durumunda, ayrıca çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedebilir; ancak böyle bir yasağın bulunuyor olması durumunda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmedecektir (6728 sayılı Kanun m. 63).

Yine 6728 sayılı Kanun ile karşılıksız çek suçundan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülecek ve Cumhuriyet savcısı iddianame

---

<sup>104</sup> <http://www.cekmagdurlari.com/2010/01/yeni-cek-kanununu-anlayamadk.html> (03.11.2016).

<sup>105</sup> Şen, Ersan: Yeni Çek Kanunu ve Anayasaya Aykırılık Sorunu, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2038785-yeni-cek-kanunu-ve-anayasaya-aykirlilik-sorunu> (03.11.2016).

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

düzenlemeyecektir. Çekin hamili, karşılıksızdır işleminden sonra icra ceza mahkemesine şikayette bulunarak davanın başlamasını sağlayacaktır. (6728 sayılı Kanun m. 63)<sup>106</sup>.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kendiliğinden kalkması, şikayetçinin vazgeçtiği ve kanunda öngörülen miktarı ödediğinde söz konusu olacaktır. Yine 6728 sayılı Kanununun 64. maddesine göre “*Kişi, mahkûm olduğu cezanın tamamen infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl ve her halde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir...*”.

Bu yaklaşım ülkenin iktisadi problemleri ve bireylerin günlük ihtiyaçları karşısında doğru gözükse de, CMK göz önüne alınmayıp 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu<sup>107</sup> üzerinden sorunun çözülmeye çalışılması, diğer yandan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 4. Ek Protokolü’nün 1. maddesi ve Anayasa m. 11/2 ve 38/8 düzenlemeleri karşısında, Ceza Hukuku ve Ceza İnfaz Hukuku araçları Kanunda bu şekilde kullanılamaz. Yine, karşılıksız çek durumunda, diğer hukuki koruma yollarından faydalanmadan doğrudan ceza hukukuna gidilmesi, ceza hukukunun son çare olması ilkesine aykırılık teşkil eder. Son çare olarak ceza hukukuna gidilse dahi, uygulanacak cezanın da orantılı olması gerekir<sup>108</sup>.

Karşılıksız çeke getirilen hapis cezası “Bataklığı kurutmadan sineklerle mücadele edilemez.” deyimi ile açıklanabilir. Herhangi bir önlemin söz konusu olmadığı, karşılığı olsun veya olmasın kolayca çek keşide edilebildiği, insanların gelirlerinin fazlaca üzerindeki miktarı yazabildiği ve çekin amacının saptırılarak bir yandan kredi bir yandan da teminat aracı olarak kullanıldığı günümüz piyasasında sağlıklı bir sistem kurmak gerekir. Bunu yapmadan, işleyişi piyasanın aktörlerine bırakmak ve işleyişin aksaması halinde ise bunun altında tek başına insan unsurunu

---

<sup>106</sup> Şen, Yeni Çek Kanunu ve Anayasaya Aykırılık Sorunu, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2038785-yeni-cek-kanunu-ve-anayasaya-aykirlilik-sorunu> (03.11.2016).

<sup>107</sup> RG: 19.6.1932/ 2128.

<sup>108</sup> Şen, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2038785-yeni-cek-kanunu-ve-anayasaya-aykirlilik-sorunu> (03.11.2016).

arayarak ceza hukukunu devreye sokmak, bataklığın hesabını sinekten sormaya benzer ki, bu hukuk devletine yakışır bir tutum değildir<sup>109</sup>.

## E. İleri Tarihli Çek

İleri tarihli çek, fiili olarak düzenlendiği tarihten daha ileri bir tarih içeren, gerçeğe aykırı keşide tarihli çekleri ifade eder<sup>110</sup>. İç hukukumuzda (TTK 795/2) ve mukayeseli hukukta (İsv. BK 115/2; CYK 28) ileri tarihli çeklerin geçerli olduğu tartışmasız bir şekilde kabul edilmektedir<sup>111</sup>.

Türk Kanunlarında yer alan bazı hükümler dolaylı olarak vadeli çekin düzenlenebileceğine dayanak oluşturabilir. Şöyle ki:

Türk hukukunda ileri tarihli çeklerle ilgili hükümler, TTK'nın 795. maddesinin 3. fıkrası, ÇK'nın 3. maddesinin 8. fıkrası ve geçici 3. maddesinin 5. fıkrasında düzenlenmiştir.

*“Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir”* diyen TTK'nın 795/1. maddesi, çek üzerine, poliçe ve bonolar için kabul edilen diğer üç vadeden biri (TTK 703) veya başka vade yazılmamış olmak şartıyla, ileri tarihli çeklerin düzenlenebileceğine kanıt oluşturur<sup>112</sup>.

TTK m. 795'e rağmen, *“çekte yazılı olan düzenleme tarihinin”* diye bahseden ve bu tarihe itibar eden TTK 796/3'te, çekin üzerinde yazan keşide tarihinin gerçek düzenleme gününden farklı olabileceğini göstermektedir<sup>113</sup>.

ÇK da ise, ileri tarihli çeki ilişkin 3. maddesinin 8. fıkrası<sup>114</sup> ile 31.12.2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce

<sup>109</sup> Başbüyük, İsa: Karşılıksız Çekte Hapis Cezasının Kaldırılması Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara Barosu Dergisi, 2012/2, s. 318.

<sup>110</sup> Güler, s. 171.

<sup>111</sup> Gençtürk, Muharrem: Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme, Erzincan Üniversite Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011, C: 15, S: 1-2, s. 120.

<sup>112</sup> Domaniç, Hayri: Karşılıksız Çek, İstanbul, 1983, s. 21.

<sup>113</sup> Domaniç, s. 21.

<sup>114</sup> ÇK m. 3/8'e göre; *“Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707'nci maddesi uyarınca kısmen ve tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili*

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

çekin ibrazını yasaklayan geçici 3. maddenin 5. fıkrası olmak üzere iki hüküm bulunmaktadır.

ÇK'nın geçici 3. maddesinin 5. fıkrasına göre, ileri tarihli çekler, 31.12.2017 tarihine kadar üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibraz edilemeyecektir. İbraz edilmiş olsa dahi bu geçersiz sayılacak, hesapta karşılık olsa dahi banka tarafından ödenmeyecek ve çekin karşılığı yoksa da "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulmayacaktır. Dolayısıyla banka çekin karşılığı bulunsa bile geçerli olmayan bir ibraz işlemine dayanarak ibraz edilen çeke ilişkin bir işlem yapmamalı ve çeki iade etmelidir. İbraz yasağı 31.12.2017 tarihine kadar olup kanun koyucunun bu tarihe kadar çekleri vadeli hale getirildiği söylenebilir. Kanun koyucu yaşanan ekonomik krizler esnasında hamillerin ellerinde bulunan ileri tarihli çekleri Türk Ticaret Kanunu'nun "çek görüldüğünde ödenir" hükmü gereğince üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ibraz edilmelerinin, keşidecilere daha doğrusu reel sektör ve iktisadi yaşama etkisi sebebiyle 2009'dan beri ileri keşide tarihi taşıyan çeklerin üzerinde yazılı gününden önce ibrazını yasaklamıştır. Böylece yukarıda ileri tarihli çeklere ilişkin açıklanan düzenlemelerin uygulanması 31.12.2017 tarihine kadar ertelenmiştir.

ÇK'daki düzenlemeler, çeki ödeme aracı olarak kabul eden CYK<sup>115</sup> sitemine aykırılık teşkil edip çekin kredi aracı olarak kullanılmasını meşrulaştırmaktadır. Böylece vade yasağı kanuni bir faraziye dönüştürülerek karşılıklı menfaat dengesi hamil aleyhine bozulmuştur. Fakat, eğer ekonomik hayatın gerekleri ileri tarihli çekin kabulünü gerektiriyorsa o zaman yıllarca tekrar edilen çek ödeme aracıdır, kredi aracı olarak kullanılamaz fikrini de değiştirmemiz gerekir. Dolayısıyla akademik görüşlerimizi değişmez kurallar olarak kabul etmemeliyiz, toplumun ihtiyaçlarına göre değiştirebilmeliyiz.

---

*olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır."*

<sup>115</sup> 1934 tarihli Cenevre Yeknesak Kanunu.

## IV. KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ TAKİP YOLLARI

### A. Genel Olarak

Çalışmamızın bu kısmında kambiyo senetlerinden olan çekin ödenmemesinin bir sonucu olarak yetkili hamile tanınan kambiyo senetlerine özgü takip yollarını kullanma hakkı değerlendirme konusu yapılacaktır. Alacaklının kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurabilmesi için gerekli ilk şart TTK'da aranan şekil şartlarını haiz bir kambiyo senedinin bulunmasıdır. Bu sebeple çalışmamızın önceki başlıklarında çekin şekil şartlarını detaylı bir biçimde inceledik. Bu başlık altında ise temel olarak kambiyo senetlerine özgü takip yollarına ilişkin bilgiler verilecek, buna ek olarak çeke ilişkin özel bir husus olduğunda ise ayrıca işlenecektir.

Para veya teminat alacağı olan bir kişi genel haciz yoluyla takibe başvurabileceği gibi bu borç bir kambiyo senedine bağlanmışsa, kanunun özel olarak düzenlediği ve genel haciz yoluyla takibe göre daha avantajlı olan kambiyo senetlerine özgü takip yollarını kullanabilir<sup>116</sup>. Ancak alacaklı aynı dosyada kambiyo senedinin borçlularından bir kısmına karşı genel haciz yoluyla takibe bir kısmana karşı ise kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvuramaz<sup>117</sup>. Ayrıca alacaklı elinde kambiyo senedi bulunmasına rağmen genel haciz yoluyla takibe başvurursa, kambiyo senetlerine özgü takip yollarına ilişkin avantajlı hükümlerden yararlanamayacaktır<sup>118</sup>.

Alacağı hem kambiyo senedine bağlanmış hem de rehinle temin edilmiş olan alacaklı, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabileceği gibi önce rehne başvurma kuralının bir istisna olan kambiyo senetlerine özgü takip yollarını da kullanabilir (İİK m. 45/3).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip ile genel haciz yoluyla takip arasında, takip talebinin içeriği, ödeme emrinin içeriği, ödeme emrine itiraz ve şikâyet süreleri gibi ödeme emrinin kesinleştirerek icra belgesi halini almasına kadar olan kısımda alacaklı

<sup>116</sup> Muşul, Timuçin: İcra ve İflas Hukuku Esasları, 5. Bası, Ankara, 2015, s. 554.

<sup>117</sup> Uyar, Talih / Uyar, Alper / Uyar, Cüneyt: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, 4. Bası, Ankara, 2013, s. 97.

<sup>118</sup> Ergün, Mevcü: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Ankara, 1989, s. 51; Muşul, s. 553.

lehine farklılıklar mevcuttur. Bu farklılığın sebebi kanun koyucunun kambiyo senedine dayanan alacağın varlığını herhangi bir senede dayanmayan veya adi senede dayanan alacağa nazaran daha muhtemel görmesidir<sup>119</sup>. Ancak bu aşamadan sonra yani haciz, haczedilen malların paraya çevrilmesi, paraların paylaşılması ve aciz vesikasının düzenlenmesi aşamaları ise her iki takip yolu bakımından aynıdır<sup>120</sup>.

Kambiyo senetlerine özgü takip yolları TTK'da düzenlenmiş olan kambiyo senetleri için kullanılabilir özel bir takip yoludur. Kambiyo senetleri TTK'da sınırlı sayıda sayılmış olup poliçe (TTK m. 671-775), bono (TTK m. 776-779) ve çekten (TTK m. 780-823, 670) ibaret olduğu için, alacaklının alacağı ancak bu senetlerden birine dayanıyorsa, kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurabilir. Buna göre, alacaklı kambiyo senetlerine benzer senetlerle veya TTK'da düzenlenmiş olan diğer kıymetli evraklara dayanarak, bu özel takip yollarına başvuramaz<sup>121</sup>. Kambiyo senetlerine özgü takip yollarını kullanabilmek için senedin kambiyo senedi vasfını haiz olmasının yanında bu vasfı da kaybetmemiş olması gerekmektedir. Örneğin, kanuni ibraz süreleri içerisinde muhatap bankaya ibraz edilemeyen çekin artık kambiyo senedi vasfı kalmamıştır<sup>122</sup> veya zamanaşımına uğramış bir çekte kambiyo

---

<sup>119</sup> Muşul, s. 554.

<sup>120</sup> Muşul, s. 554; Ayrıca takip yolları arasındaki farklar için bkz. s. 147 vd.

<sup>121</sup> Kuru, Baki: İcra ve İflas Hukuku (Ders Kitabı), İstanbul, 2016, s. 252; Coşkun, Mahmut: İcra ve İflas Kanunu Açıklamalı-İçtihatlı (II. Cilt), 3. Bası, Ankara, 2012, s. 2377; Helvacı, Mehmet: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, İÜHFD, C:71, S:2, T. 2013, s. 166; İpekçi, Nizam: İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (Kanun Tabikatu), 6. Bası, Ankara, 2006, s. 699; Muşul, s. 553; Yargıtay 1987 yılında verdiği bir kararında bu hususu açıkça ifade etmiştir: “*Takip dayanağı senedin icra dosyasında mevcut fotokopisinde tanzim tarihi mevcut değildir. Sonradan celp ve tetkik olunan aslında tarih görülmekte ise de açıklanan durum bu tarihin, takip açıldıktan sonra konulduğunu göstermektedir. Tedavüle çıkarıldığı takibin açıldığı günde bono vasfını haiz olmayan bu senede dayanılarak kambiyo senedine mahsus usul dairesinde takip yapılamayacağı hususu İİK'nin 170 a maddesi uyarınca re'sen gözetilerek takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde sonuca ulaşılması isabetsizdir.*” Y. 12. HD, E. 987 K. 2486 T. 23.02.1987 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>122</sup> Yargıtayda çekin kanunda öngörülen ibraz süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmemesi halinde yetkili hamilin artık kambiyo senetlerine özgü takip yolunu kullanamayacağını 2002 yılında verdiği kararların birinde isabetli bir biçimde belirtmiştir. “...*Dava konusu çek on günlük yasal süre*

senedi niteliğini kaybeder ve artık o çeke dayanarak kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurulamaz<sup>123</sup>.

İİK kambiyo senetlerine özgü takip yollarını, haciz yolu ve iflas yolu olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu takip yollarından ikisi de İİK'nın "İflas yolu ile takip" başlıklı altıncı babında düzenlenmiştir. Biz çalışmamızda bu iki takip yolunu ayrı başlıklar altında ele alacağız.

## B. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu İle Takip

### 1. Genel Olarak

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu, özel bir ilamsız icra yoludur<sup>124</sup>. Alacaklının bu yola başvurulabilmesi için, alacağının mutlaka bir kambiyo senedine bağlı olması gerekir (İİK m. 167/1). Bir kambiyo senedinin varlığından bahsedilmemiz için ilgili senedin TTK'da öngörülen şekil şartlarını taşıyor olması gerekir. Aksi takdirde alacaklı bu özel ilamsız icra yolunu kullanamaz<sup>125</sup>. 3167 sayılı (mülga) Çekle

---

*içinde bankaya ibraz edilmediğinden TTK'nun 720. maddesi gereğince davacı hamilin kambiyo hukukuna dayalı müracaat hakkını kaybettiği anlaşılmaktadır...*" Y. 19. HD, E. 2001/5211 K. 2002/1612 T. 1.3.2002 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (25.06.2016).

<sup>123</sup> Yargıtayın 2004 yılında verdiği kararların birinde bu hususu inceleme konusu yapmıştır. Kararın ilgili kısmı: "...Zamanaşımına uğramış çekler yönünden kambiyo hukukundan kaynaklanan haklar yitirilirse de..." Y. 19. HD, E. 2004/9686 K. 2004/11034 T. 4.11.2004 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (25.06.2016); Aynı yönde digger bir karar için bkz. Y. 3. HD, E. 1999/10393 K. 1999/10381 T. 11.10.1999 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (25.06.2016).

<sup>124</sup> Eriş, Gönen: Yeni Çek Yasası Işığında Uygulamalı Çek Hukuku (2003), 4. Bası, Ankara, 2003, s. 456.

<sup>125</sup> "... İİK'nin 170/a-2. maddesi gereğince "İcra mahkemesi müddetinde yapılan şikâyet veya itiraz dolayısıyla, usulü dairesinde kendisine intikal eden işlerde takibin müstenidi olan kambiyo senedinin bu vasfı haiz olmadığı veya alacaklının kambiyo hukuku mucibince takip hakkına sahip bulunmadığı hususlarını re'sen nazara alarak bu fasla göre yapılan takibi iptal edebilir." Alacaklının kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile başlattığı takipte, dayanak çek adı altındaki belgede, keşide yerinin bulunmadığı belirlenmiştir. TTK. Nun 692/5. maddesine göre, keşide yerinin gösterilmesi çekin şekil koşuludur. Bu durumda icra takibinin dayanağı belge, TTK. Nun 692/5. maddesine göre keşide yeri unsurunu taşımadığı için çek vasfını haiz bulunmamaktadır. Hukuk Genel Kurulu'nun 02.10.1996

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da 4184 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, çeklerde vergi kimlik numarasının bulunması zorunluluğunu getirmiştir. Bu ise bu unsurun çekin geçerliliği nasıl etkileyeceği hususunda tereddüt uyandırmıştı. Ancak ÇK'da bu konuda yapılan özel düzenlemeyle bu tereddüt giderilmiştir. ÇK m. 2/9'da Türk Ticaret Kanunu'ndaki unsurları taşımak kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez denilmiştir.

Kambiyo senetlerine bağlı alacak rehinle temin edilmiş olsa bile, alacaklı önce rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte bulunma zorunluluğu olmadan, doğrudan kambiyo senetlerine özgü takip yapılabilir (İİK m. 45/3, m. 167/1). Yargıtay, aynı alacak için hem kambiyo senedi düzenlenmiş hem de alacak ipotek altına alınmışsa tahsilde tekerrür

---

*gün ve 1996/12-590 sayılı kararı ile de benimsendiği üzere İİK'nin 170/a-2. maddesi gereğince bu husus icra mahkemesince re'sen nazara alınarak takibin iptaline karar verilmesi gerekirken anılan eksikliğin göz ardı edilerek istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.” Y. 12. HD, E. 2779 K. 5391 T. 09.03.2010 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); “...Bu durumda, takip dayanağı senette vade tarihinin, rakamla "12.6.2009", yazı ile "On Haziran 2009" olarak yazıldığı görülmektedir. T.T.K.'nun 690. maddesi göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken T.T.K.'nun 615. maddesine aykırı olarak çift vadeli olarak düzenlenen senetler, bono vasfında sayılamaz.*

*O halde, mahkemece İ.İ.K.'nun 170/a maddesi gereğince takibin iptaline karar verilmesi gerekirken bu hususun gözardı edilerek istemin reddi isabetsizdir.” Y. 12. HD, E. 5773 K. 20655, T. 26.10.2011. ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); “Takip dayanağı belge keşide yerini taşımadığından TTK. 692. ve 693. maddelerine göre çek niteliğinde değildir. Kambiyo senetlerine mahsus özel yolla takibe konu edilemez.” Y. 12. HD, E. 1420 K. 2695 T. 07.04.1983. ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); “İcra takibinin dayanağı olan 10.01.2000 keşide tarihli çekin TTK.nun 708. maddesinde öngörülen yasal 10 günlük süre içinde muhatap bankaya ibraz edildiği görülmektedir. Çekin TTK.nun 692. maddesinde yazılı tüm şartları içerdiği ve kambiyo senedi vasfını taşıdığı anlaşılmıştır. Alacaklının İİK.nun 167. ve sonraki maddelerinde yer verilen, kambiyo senetlerine mahsus yol ile takip yapmaya hakkı vardır.” Y. 12. HD, E. 14249 K. 15571 T. 20.10.2000 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).*

olmaması şartıyla bu iki takip yoluna beraber de başvurulabileceğini kabul etmektedir.<sup>126</sup>

## 2. Takip Talebi

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, alacaklı sıfatını haiz olan kişiler yazılı veya sözlü olarak icra dairesine başvurup takip talebinde bulunabilirler. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte alacaklı sıfatını haiz kişiler ise şunlardır<sup>127</sup>:

- Kambiyo senedi ciro edilmemişse, lehtar (TTK m. 671, m. 776). Ancak çek hamiline düzenlenebildiği için, çekte yetkili hamilde, takip alacaklısıdır.
- Kambiyo senedinin düzgün bir ciro zinciri ile en son ciro edildiği kişi<sup>128</sup>.

<sup>126</sup> “...Yasa'nın 167. maddesi uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla başlatılan takip aynı alacak için düzenlenen kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılmasına engel teşkil etmez.” Y. 11. HD, E. 1851 K.3031 T. 20.02.2013. ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>127</sup> Postacıoğlu, İlhan: İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 1982, s. 681; Üstündağ, Saim: İcra Hukukunun Esasları (İcra), 8. Bası, İstanbul, 2004, s. 384; Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder: İcra ve İflas Hukuku, 26. Baskı, Ankara, 2012, s. 358; Oğuzoğlu / Oğuzoğlu, s. 209; Ertekin, Erol / Karataş, İzzet: Uygulamada Ticari Senetler (1998), Ankara, 1998, s. 998-1004; Uyar / Uyar / Uyar, s. 97-106; Helvacı, s. 176-177.

<sup>128</sup> Yargıtay 2010 yılında verdiği bir kararında bu hususu değerlendirme konusu yapmıştır. Kararın ilgili kısmı:“Somut olayda takip dayanağı 3.4.2007 tanzim tarihli 6.10.2007, 3.4.2008 ve 3.10.2008 vade tarihli bonolarda, tanzim edenin muteriz borçlu ve arkadaşları, lehtarın ise T. Halk Bankası A.Ş. olduğu, lehtar tarafından takip yapan alacaklıya yapılmış herhangi bir cironun bulunmadığı görülmüştür. Bu durumda, alacaklı D... Esnaf Kredi ve Kefalet Kooperatifi'nin takip dayanağı bonolarda, lehtar ya da hamil sıfatı bulunmadığından, anılan bonolara dayalı olarak bonoyu tanzim eden muteriz borçluya karşı kambiyo senetlerine mahsus yol ile icra takibi yapma hakkı bulunmamaktadır.” Y. 12. HD, E. 25445 K. 7442 T. 30.03.2010 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); “...takip yapan (C.T.) anılan bonolar arkasındaki ciro şerh ve silsilesine göre yetkili hamil durumunda değildir. Merciin usulüne uygun şekilde kendisine intikal eden iş de İİK. 170/a maddesi hükmü uyarınca takip yapan kişinin kambiyo hukuku bakımından yetkili hamil durumunda olup olmadığını re'sen araştırarak bu konuda gerekli karar vermesi zorunludur. Olayda merciin yukarıda anılan bonolar

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

- Kambiyo senedinin bedelini ödemiş olan ciranta. Ancak ciranta sadece, ciro zincirinde kendisinden önce gelen kişilere karşı alacaklı sıfatına sahiptir (TTK m. 724/3, 726/c.1, 778/1-d).
- Kambiyo senedi son hamile ‘tahsil cirosu’ ile ciro edilmişse, son hamil senedi kendisine ciro eden hariç olmak üzere diğer senet borçlularına karşı alacaklı sıfatını haizdir.
- Kambiyo senedi son hamile ‘temlik cirosu’ ile ciro edilmişse, son hamil tüm senet borçlularına karşı alacaklı sıfatını haiz olur.
- Kambiyo senedini rehin cirosu ile alan kişi de alacaklı sıfatını haiz olur (Ancak çeklerde rehin cirosu yapılamayacağı kabul edilmektedir<sup>129</sup>).
- Kambiyo senedinin bedelini ödemiş avalist. Aval veren, lehine aval verdiği kişiye ve varsa ona karşı kambiyo senedi uyarınca sorumlu olan kişilere karşı alacaklı sıfatını haizdir.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte alacaklı sıfatını haiz olan kişiler takip borçlularına karşı takipte bulunabilir. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, takip borçlusunu sıfatını haiz kişiler ise şunlardır<sup>130</sup>:

- Poliçede; kabul eden muhatap, düzenleyen, cirantalar, bunlar lehine aval verenler, araya girme suretiyle kabul edenler ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir (TTK m. 698, 702, 713, 724, 678).
- Bonoda; düzenleyen, cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir (TTK m. 779; TTK 778/1-d, 778/2-e, 778/3 atfı ile TK 702, 713, 724, 768)

---

*bakımından takibin iptaline karar vermesi gerekirken yazılı şekilde ve bu bonolar bakımından da icranın devamına karar tesisi isabetsizdir.”* Y. 12. HD, E. 874 K. 3411 T. 22.03.1984 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>129</sup> Uyar / Uyar / Uyar, s. 105 dn. 73.

<sup>130</sup> Yıldırım, Kamil / Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, 6. Bası, İstanbul, 2015, s. 272; Postacıoğlu, s. 681; Helvacı, s. 177-178; Oğuzoğlu / Oğuzoğlu, s. 209; Ertekin / Karataş, 1998, s. 1004-1013.

- Çekte; düzenleyen, cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir (TTK 808, 794, 818/I-c ve g atfı ile TK 702, 678). Çekte muhatap bankanın, kambiyo ilişkisinin içerisinde bulunmadığı için ilgili çekten dolayı sorumluluğu yoktur. Bu açıdan banka takip borçlusu değildir ve bu sebeple muhatap bankaya karşı takip yapılamaz<sup>131</sup>. Ayrıca çekte dayalı takiplerde çek tazminatı sadece düzenleyenden talep edilebilir, cirantalar bu tazminattan sorumlu değildir<sup>132</sup>.

Senet borçluları alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olduklarından, takip alacaklılarının gerekli şartları yerine getirerek bu borçlulara karşı birlikte takip yapabilmeleri mümkündür (TTK m. 724, m. 778, m. 818/1-k). Bu ihtimalde, ilgili takipte senet borçluları ihtiyari takip arkadaşı durumundadır<sup>133</sup>. Bu durumda diğer şartları sağlamak kaydıyla bir borçluya karşı kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yoluna başvurulabileceği gibi diğer borçluya karşı kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takip yoluna başvurulabilir. Ancak bir çek, poliçe veya emre muharrer senedin takip edilen borçlusu birden fazlaysa ve hepsi iflasa tabi şahıslardan ise, alacaklı bu kişiler hakkında aynı talepte (haciz veya iflas) bulunmak zorundadır<sup>134</sup> (İİK m. 176/b).

---

<sup>131</sup> Bilgili, Fatih / Demirkapı, Ertan: Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Bası, Bursa, 2012, s. 875; Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Kaya, s. 321; Helvacı, s. 178.

<sup>132</sup> Uyar / Uyar / Uyar, s. 566.

<sup>133</sup> Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin-Özkan Meral / Özekes, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Ankara, 2015, s. 289-290; "TTK'nun 730/12. maddesinin göndermesi ile çekler hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 636. maddesi gereğince çek nedeniyle asıl borçlu keşideci yanında, cirantalar ve bunlara aval verenler hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludurlar. Borçlu hakkında kambiyo senetlerine özgü yol ile başlatılan takipte yukarıda yazılanlar dışında muhatap banka hakkında takip yapılamaz." Y. 12. HD, E. 2006/12303 K. 2006/15213 T. 11.07.2006.

<sup>134</sup> Yargıtay da 2005 yılında verdiği bir kararında bu hususu değerlendirme konusu yapmıştır: "Bir kambiyo senedinde birden fazla borçlu (müşterek borçlu, ciranta veya aval verenler gibi) bulunması halinde yapılacak işlem İİK'nın 176/b maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre senet borçlularından hepsi iflasa tabi şahıslardan ise alacaklının bunların hepsi hakkında ya haciz yoluyla veya iflas yoluyla takipte bulunması gerekir. Borçlulardan bir kısmı hakkında iflas yoluyla bir kısmı hakkında haciz yoluyla takipte

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte bulunacak alacaklı yetkili icra dairesine başvurup yazılı veya sözlü şekilde takip talebinde bulunmalıdır<sup>135</sup>. Takip talebi ile kambiyo senedine dayanan alacağın tabi olduğu zamanlaşımı süresi kesilir (Çek için bkz. TTK m. 818/1-p, poliçe için bkz. TTK m. 750, bono için bkz. TTK m. 778/1).

Takip talebinin yapılacağı yetkili icra dairesi İİK m. 50'ye göre belirlenecektir. Çünkü İİK veya TTK'da kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılacak takipler için özel yetki kuralları öngörülmemiştir. İİK m. 50'ye göre HMK'nın yetkiye dair kuralları kıyasen uygulanacaktır. Buna ek olarak İİK m. 50'ye göre kambiyo senedinin keşide edildiği yerdeki icra dairesi de takip için yetkili olacaktır. Buna göre çeke dayalı takiplerde;

- Çekin düzenlendiği yerdeki,
- Muhatap bankanın bulunduğu yerdeki<sup>136 137</sup>,

---

*bulunamaz. Somut olayda davacı alacaklı senet borçlusunu Y... Elyaf A.Ş. ve ciranta Tekstil Sanayicileri A.Ş. hakkında haciz yoluyla takibe başladıktan sonra Y... Elyaf hakkındaki takibini İİK'nın 43. maddesi uyarınca iflas yoluna çevirmiş ve iflas davası açmıştır. Davacının bu işlemi ve talebi İİK'nın 176/b maddesi hükmüne aykırı olduğundan mahkemece bu yönler gözetilerek davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır.”* Y. 19. HD, E. 1586 K. 3099 T. 24.03.2005 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>135</sup> Muşul, s. 554.

<sup>136</sup> Çek K. m. 3/1'e göre çekin hesabın bulunduğu şubeye ibrazı zorunlu değildir. Yani yetkili hamil ödeme için bankanın diğer şubelerine başvurabilir. Bu durumda çekte gösterilen ödeme yeri icra dairesinin mi yoksa ibraz yeri icra dairesinin mi yetkili olacağı sorusu gündeme gelebilir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 2012/1691 esas sayılı kararında bu konuda, çekin ibraz edildiği icra dairesini yetkili kılan herhangi bir yetki kuralının bulunmadığı ve ibraz yeri icra dairelerinin yetkisinin kabul edilmesi halinde alacaklıya istediği yerde takip başlatma imkanı tanınmış olacağı gerekçesiyle, ibraz yeri icra dairesinin yetkili olmadığına karar vermiştir (Yardım, Mehmet Ertan: Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz, (Danışman: Abdurrahim Karşlı), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 154).

<sup>137</sup> Mevcut uygulamada çek üzerinde ayrıca ödeme yeri gösterilmemekte, ÇK m. 2/7-b'ye göre çek üzerinde, çek hesabının bulunduğu banka şubesi gösterilmekte, bu sebeple çek hesabının bulunduğu şubenin yeri, ödemi yeri olarak karşımıza çıkmaktadır (Yardım, s. 151 dn. 442).

- Borçlunun yerleşim yerinin<sup>138</sup> bulunduğu yerdeki<sup>139</sup> icra daireleri seçimlik yetkilidir.

<sup>138</sup> Ancak burada borçlunun yerleşim yerinin, MK m. 19'a göre özel hüküm niteliğinde bulunan ve çeklere de uygulanacak olan TTK m. 755'e göre belirlenmesi gerektiği yönündeki görüşe katılıyoruz (Bu yöndeki görüş için bkz. Yardım, s. 149 dn. 427). Buna göre HMK m. 6'ya dayanılarak yetkili icra dairesinin belirlenmesi ihtimalinde, ilk olarak borçlunun ticaret yeri araştırılmalı, borçlunun ticaret yeri tespit edilirse takip borçlunun ticaret yerinin bulunduğu yer icra dairesinde başlatılmalı, borçlunun ticaret yeri tespit edilemezse, takip borçlunun konutunun bulunduğu yer icra dairesinde başlatılmalıdır.

<sup>139</sup> Nevzat, Erol: Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri, Ankara, 1971, s. 221; Para borçları için taraflar arasında ifa yeri kararlaştırılmamış olması halinde, Türk Borçlar Kanunu'nun 89. maddesi hükmü uyarınca, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde yerine getirmek gerekir. Türk Borçlar Kanunu'nun 89/1 maddesi hükmü götürülecek, yani borçlunun, alacaklının yerleşim yerinde ödenecek borçları içindir. Aranacak borçlar için bu hüküm uygulanmaz; bu borçlar borçlunun yerleşim yerinde ödenir. Çünkü, bonoya (aynı zamanda diğer kambiyo senetlerine) bağlı alacaklar, aranacak borçlardandır (TTK m. 755, 778, 796). Buna göre, kambiyo senedi alacaklısı, Türk Borçlar Kanunu madde 89, Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 10 ve İcra ve İflâs Kanunu madde 50 gereğince, kendi yerleşim yerinde kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapamaz; borçlunun yerleşim yerinde takip yapılabilir (Börü, Levent: Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu İle Takipte Yetki, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65 S:1 T. 2016, s. 146); Ancak biz borçlunun yerleşim yeri icra dairesinin (yetkili icra dairesinin HMK m. 6'ya göre belirlenmesi ihtimalini istisna tutmak kaydıyla) kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan icra takibinde BK m. 89 uyarınca yetkili olabileceği görüşüne katılmamaktayız. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan icra takibinde yetkili icra dairesini belirlerken BK m. 89 üzerinden değerlendirme yapılabilmesi için, ödeme yerinin taraflarca açıkça veya zımnen belirlenmemiş olması gerekmektedir. Kambiyo senetlerinden olan poliçe ve bonoda ödeme yeri alternatif zorunlu unsur olduğundan taraflar doğrudan veya dolaylı bir biçimde ödeme yerini bizzat belirlemek zorundadırlar. Buna ek olarak çekte ödeme yerine ilişkin bir açıklığın bulunmaması durumunda muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yerin; burada birden fazla yerin bulunması durumunda ise ilk gösterilen yerin ödeme yeri sayılacağı belirtilmiş ve kanun koyucu buna ek olarak ödeme yerinin açıkça gösterilmemesi ve muhatabın ticaret unvanının yanında da ödeme yerini belirlemeye yarayacak bir kaydın yer almaması ihtimalinde çekin muhatap bankanın merkezinin bulunduğu yerde ödeneceğini

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

Ancak, düzenleyen tarafından bir kambiyo senedi düzenlenerek lehtara verilmesiyle, taraflar arasında kambiyo senedinin verilmesine dayanak olan ilişkiden bağımsız bir kambiyo ilişkisi doğacağından, asıl ilişkiye (kambiyo senedinin verilmesine sebep olan) göre yetkili olan icra daireleri, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan takipte yetkili olamaz. Yani kambiyo senedinin dayanağı olan asıl ilişki, bu kambiyo senedine dayalı olarak yapılacak icra takibinde, yetki kurallarının tayininde rol oynamaz<sup>140</sup>. Örneğin, asıl ilişkide sözleşmenin ifa yerinin Gaziantep olarak kararlaştırılması, bu asıl ilişki sebebiyle verilen bir kambiyo senedine dayanılarak yapılan kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, HMK m. 10 uyarınca Gaziantep icra dairelerini yetki hale getirmez.

Burada yetkiye ilişkin unutulmaması gereken diğer bir husus ise, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan takipte icra dairelerinin yetkisi kesin yetki değildir. Dolayısıyla taraflar icra dairesinin yetkisine ilişkin anlaşma yapabilir<sup>141</sup>.

Takip talebinde bulunması gereken unsurlar ise şunlardır (İİK m. 167/2 atfıyla İİK m. 58/2, İcra İflas Kanunu Yönetmeliği (İİK Yön) m. 21/c):

- Alacaklının ve varsa kanuni temsilcisinin ve vekilinin adı, soyadı; alacaklı veya vekili adına ödemenin yapılacağı banka adı ile hesap bilgileri; varsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası; şöhret ve yerleşim

---

belirtmiştir. Yani çekte ödeme yeri, açıkça tarafların iradesiyle veyahut dolaylı biçimde kanun gereğince belirlenecektir. Bu açıklamalar dikkate alındığında, kambiyo senetlerinde ödeme yeri taraflarca açıkça veya zımnen belirlenmekte ve kanaatimizce bu sebeple BK m. 89'un uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Dolayısıyla kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan icra takibinde yetkili icra dairesi İİK m. 50 atfıyla HMK m. 10'a göre belirlenirken, senet üzerinde açıkça ödeme yeri olarak gösterilen veya taraflarca senet üzerine yazılmış olan ibarelerden kanun gereğince dolaylı olarak belirlenen ödeme yerinin dikkate alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Ayrıca dn. 137'de de belirtildiği gibi, çek üzerinde düzenleyen tarafından ayrıca bir ödeme yeri gösterilmemekte, bunun yerine ÇK m. 2/7-b uyarınca, çek hesabının bulunduğu banka şubesi gösterilmekte, dolayısıyla çek hesabının bulunduğu şubenin yeri, ödeme yeri olarak karşımıza çıkmaktadır.

<sup>140</sup> Yardım, s. 150.

<sup>141</sup> Muşul, s. 557.

yeri; alacaklı yabancı memlekette oturuyorsa Türkiye’de göstereceği yerleşim yeri (Yerleşim yeri gösteremese icra dairesinin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılır). Burada alacaklının uyuşu önemli değildir. Ancak, takip talebinde bulunan kişi yabancı uyrukluysa takip giderleri ile karşı tarafın zararlarını karşılamak üzere mahkemenin belirteceği teminatı yabancı para olarak Türkiye’ye getirmesi ve bunu belgelendirmesi gerekmektedir<sup>142</sup>.

- Borçlunun ve varsa kanuni temsilcisinin adı, soyadı, alacaklı tarafından biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri; Bir terekeye karşı yapılan takiplerde kendilerine tebligat yapılacak mirasçılardan adı, soyadı, biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yerleri,
- Alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı gün, alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapan alacaklı, takip talebinde asıl alacağı ile birlikte, bono ve poliçede vadeden itibaren, *çeklerde ise ibraz veya ödeme tarihinden* itibaren temerrüt faizi isteyebilir (TTK m. 725/1-b, m. 726/1-b, m. 778/1, m. 810/1-b, m. 818/1-1). Takibe konu kambiyo senedinde bedel yabancı bir para birimi olarak gösterilmişse, takip bu yabancı para üzerinden yapılamaz. Yabancı para alacağının hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği belirtilip buna göre miktar hesaplanıp, takip talebinde bu Türk Lirası karşılığı gösterilmelidir (İİK m. 167/2, m. 58/2/b. 3; TTK m. 711, 778/1, 802).
- Senet, senet yoksa borcun sebebi. Bu kayıt kambiyo senetlerine özgü takip yolları için geçerli bir kayıt değildir<sup>143</sup>. Çünkü birazdan da görüleceği gibi kambiyo senetlerine özgü takip yollarında, takip talebinde bulunduğu zaman takip talebine kambiyo senedinin eklenmesi bir zorunluluktur.
- Kambiyo senedinin aslı. Alacaklı İİK m. 167/2’ye göre takip talebine kambiyo senedinin aslı eklenmelidir. İcra memuru

<sup>142</sup> Ergün, s. 71.

<sup>143</sup> Oğuzoğlu / Oğuzoğlu, s. 182; Helvacı, s. 170.

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

bu durumu re'sen göz önüne almalıdır. Ancak ÇK m. 3/6'ya göre çekin ibrazı üzerine muhatap bankanın kısmi ödeme yapması halinde çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiye dayanarak ödenmeyen kısım için kambiyo senetlerine özgü takip başlatabilir (İİK. Yön. m. 21/c). Bu takip talebine kambiyo senedinin aslının eklenmesi zorunluluğunun bir istisnasıdır<sup>144</sup>. Bu ihtimalden başka, hukuki bir zorunluluk olduğu zaman da kambiyo senedinin fotokopisiyle takip talebinde bulunulabilir<sup>145</sup>. UYAP üzerinden yapılan takiplerde kambiyo senedi elektronik ortamda eklenmiş olsa bile senedin aslı üç gün içerisinde icra dairesine ibraz edilmelidir. Bu işlem yapılmazsa, bu eksiklik şikâyet yolu ile ileri sürülebilir. Kambiyo senedinin aslının takip talebinde sunulması zorunluluğu çeşitli sebeplere dayanmaktadır. Bu sebepler ise şunlardır<sup>146</sup>:

- ✓ Borçlunun, senet aslını dairede görüp incelemesi, itiraz hakkını sağlıklı bir şekilde kullanmasını sağlamak,
  - ✓ İcra müdürünün sunulan senedin kambiyo senedi vasfını haiz bulunup bulunmadığını tespit etmesi yönünden de senedin sunulması önem arz etmektedir,
  - ✓ Takip konusu yapılan kambiyo senedinin takip sırasında hamilinin değişmesini engellemek,
- Takip yollarından hangisinin seçildiği hususu.

<sup>144</sup> Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Kaya, s. 308; Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 359; Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özkes, s. 290.

<sup>145</sup> Bahsi geçen konuda hukuki engele örnek için bkz. “*Senedin Cumhuriyet Savcılığı'na hazırlık soruşturmasına konu edildiği ve senede el konulduğu (adli emanete alındığı) anlaşılmaktadır. Anılan engel sebebiyle alacaklının senedin tasdikli fotokopisini icra dairesine sunmak suretiyle takip yapması mümkündür. Borçlunun bono aslını görebilmesi için dayanak belgenin saklı tutulduğu makamdan icra müdürlüğüne resmen istenilmesi, gerekli incelemenin yapılması ve sonrasında aynı makama iadesi mümkündür.*” Y. HGK, E. 12/80 K. 205 T. 30.03.2012 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); Pekcanitez / Özkes / Atalay, s. 290.

<sup>146</sup> Özcengiz, M. Nezir: Tetkik Mercii, Ankara, 1975, s. 85-86; İpekçi, Nizam: İcra Tetkik Mercii (Tetkik Mercii), İstanbul, 2000, s. 87; Üstündağ, İcra, s. 386; İpekçi, Kanun Tatbikatı, s. 699-700; Özkan, Hasan: Kambiyo Senetlerine Mahsus Yolla Takip, 2014, s. 6.

Kambiyo hukukuna yönelik başvuru (müracaat) hakkının doğumu için protesto çekilmesi şart olan hallerde bu protestonun da takip talebine eklenmesi gerekir<sup>147</sup>. Bu ihtimalde protesto kambiyo senediyle bir bütün oluşturmaktadır<sup>148</sup>. Kambiyo senetlerinde ödememe hali protesto evrakı ile ispat edilebilecektir. Ancak kanun çeke özel olarak bu ödememe halinin tespitinin yapılabilmesi için iki ek imkân daha tanımıştır. Buna göre çekte ödememe durumu, muhatap banka tarafından ibraz günü de gösterilmek suretiyle çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyan ile veya bir takas odasının çek zamanında ibraz edildiği halde ödenmediğini tespit eden tarihli bir beyanı ile tespit edilir (TTK m. 808). Bu iki ek imkândan birisi kullanıldığı zaman artık takip başlatırken ayrıca protesto evrakının takip talebine eklenmesine gerek kalmayacaktır<sup>149</sup>.

Takip konusu kambiyo senedi yabancı bir dille yazılmış ise, alacaklı hem kambiyo senedinin aslını hem de senedin Türkçeye tercümesini ve borçlu sayısı kadar onaylı örneğini takip talebine eklemek zorundadır<sup>150</sup>.

İcra müdürü takip talebi ile beraber kendisine sunulan senedin, kambiyo senedi vasfını haiz olup olmadığını, vadesinin dolup

---

<sup>147</sup> Özcengiz, s. 85; Ülgen / Helvacı / Kendigelen / Kaya, s. 308; Muşul, s. 560; İpekçi, Tetkik Mercii, s. 88; Yargıtay 1983 yılında verdiği bir kararında bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “*Hamilin cirantası hakkında takip yapılabilmesi TTK.nun 642. maddesi gereğince keşidecinin aynı Kanun’un 629. maddesinde yazılı süre içinde protestosu ile mümkündür. Senetlerin protesto edildiğine dair belge ibraz edilmediğine göre bu cihetin İİK’nun 170/a maddesi gereğince re’sen nazara alınıp takibin iptali gerekir.*” Y. 12. HD, E. 7137 K. 8926 T. 15.11.1983 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>148</sup> Kuru, Baki: İcra İflas Hukuku El Kitabı (El Kitabı), 2. Bası, Ankara, 2013, s. 772; Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 290.

<sup>149</sup> Helvacı, s. 173; “*Türk Ticaret Kanunu’nun 720. maddesi hükmüne göre, vaktinde ibraz edilmiş çekin ödenmemiş olduğunun muhatap tarafından ibraz günü de gösterilmek suretiyle çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla belirtilmesi zorunludur. Takip dayanağı 10.10.1993 keşide tarihli çekte bankaya ibraz edildiği tarih yazılı değildir. Çekin süresinde bankaya ibraz edildiği, bankadan alınan cevabi yazı ile kanıtlanamaz. Bu haliyle çekin yasal süre içerisinde bankaya ibraz edildiği anlaşılamadığından alacaklı takip hakkını yitirmiştir. Mercide bu yön gözetilerek itirazın kabulü gerekirken yazılı gerekçe ile reddi isabetsizdir.*” Y. 12. HD, E. 10282 K. 10310 T. 12.09.1994 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>150</sup> Muşul, s. 556.

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

dolmadığını (çekte vade sorununun, takip hukuku bakımından incelenmesi çalışmamızın ilerleyen kısmında yapılacaktır<sup>151</sup>) ve takip alacaklısının kambiyo hukuku uyarınca takip hakkına sahip olup olmadığını re'sen inceleyecektir. İcra müdürü bu hususlardaki tespitlerini yaptıktan sonra, takip talebini kabul veyahut reddedecektir. Takip talebi reddedildiği zaman takip alacaklısı yedi gün içinde İİK m. 16 uyarınca İcra Mahkemesine şikâyet hakkını kullanabilecektir<sup>152</sup>.

### 3. Ödeme Emri

İcra müdürünün, İİK. m. 168/1'deki koşulların gerçekleştiğini görerek, takip talebini kabul etmesinden sonra, takip talebi doğrultusunda borçluya göndereceği ödeme emrinde bulunması gereken hususlar şunlardır<sup>153</sup> (İİK m. 168):

- Alacaklının veya vekilinin banka hesap numarası hariç olmak üzere, takip talebine yazılması lazım gelen kayıtlar,
- Borcun ve takip masraflarının *on gün* içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı. Genel haciz yoluyla takipte borcu ödeme süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren 7 gündür. Kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda ise bu süre 10 gündür. İki takip türü arasındaki var olan bu farkın sebebi, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte itirazın 5 günde içinde yapılabilmesi ve itirazın takibi durdurulmamasıdır. Şöyle ki, kanun itiraz süresine ek olarak tanıdığı 5 günlük süre içerisinde borçlu tarafa icra mahkemesine başvurarak itirazın geçici olarak durdurulması kararı getirme imkânı tanımıştır. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, süresinde itiraz veya şikâyet edilmeyerek takip kesinleşse bile, cebri icraya devam edebilmek için belirtilen on günlük süre geçmiş olmalıdır<sup>154</sup>.

<sup>151</sup> Bkz. s. 139.

<sup>152</sup> Muşul, s. 556.

<sup>153</sup> Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Uyar, Talih: Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takiplerde Ödeme Emrinin İçeriği, TBBB, S: 108 T. 2013 s. 363 vd.

<sup>154</sup> Kuru, Ders Kitabı, s. 256 dn. 7; Oğuzoğlu / Oğuzoğlu, s. 182; Yargıtay 2013 yılında verdiği bir kararında durumu şu şekilde özetlemiştir: “*Dava, yetkisiz*

- Takibin müstenidi olan senet kambiyo senedi vasfını haiz değilse, beş gün içinde icra mahkemesine şikâyet etmesi lüzumu,
- Borçlu takip müstenidi kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığı iddiasında ise bunu beş gün içinde açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi; aksi takdirde kambiyo senedindeki imzanın bu fasıl gereğince yapılacak icra takibinde kendisinden sadır sayılacağı ve imzasını haksız yere inkâr ederse sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm edileceği ve icra mahkemesinden itirazının kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı,
- Borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği veya mehil verildiği veya alacağın zamanaşımına uğradığı veya yetki itirazını sebepleri ile birlikte beş gün içinde icra mahkemesine bir dilekçe ile bildirerek icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı,
- İtiraz edilmediği ve borç ödenmediği takdirde on gün içinde 74 üncü maddeye, itiraz edilip de reddedildiği takdirde ise üç gün içinde 75 inci maddeye göre mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik edileceği, mal beyanında

---

*icra dairesinden konulan hacizlerin kaldırılması talebinin icra müdürlüğünce reddi üzerine şikâyete ilişkindir. İcra mahkemesince verilen yetkisizlik kararının, yetkisiz icra dairesince borçluya tebliğ edilen ödeme emrinin iptali ve buna bağlı olarak da yetkisiz icra dairesince konulan hacizlerin hükümsüz kaldığı sonucunu doğurduğunun kabulü gerekir. Zira yetkili icra dairesince yeniden ödeme emri tebliği gerekip, alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren on günlük ödeme süresinin geçmesinden sonra haciz isteyebilecektir. Bir başka ifade ile yetkili icra dairesince borçluya yeni ödeme emri tebliğ edilmedikçe ve ödeme emrinde belirtilen (10) günlük ödeme süresi geçmedikçe alacaklı tarafça haciz istenemeyeceği gibi, bu koşullar oluşmadan önce konulan hacizler de geçersizdir. Öte yandan icra mahkemesi kararlarının infaz edilebilmesi için kesinleşmelerini zorunlu kılan yasal bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu durumda yetki itirazının kabulüne karar verilmesi halinde yetkisiz icra dairesince konulan hacizler de hükümsüz kalacağından kaldırılması gerekir.” Y. 12. HD, E. 2277 K. 11622 T. 26.03.2013 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).*

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

bulunmaz veya hakikate aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarını.

Ödeme emrinin tebliği hususu emredici hukuk kurallarına bağlandığı kabul edilmektedir. Bu kurallara aykırılık halinde borçlu süreye tabi olmaksızın şikâyet hakkını kullanabilecektir<sup>155</sup>.

İcra memuru takip talebinin kanunda aranan şartları taşımadığını tespit ettiğinde ödeme emri düzenlemekten kaçınabilir. İcra müdürünün bu eylemine karşı ise alacaklı şikâyet yoluna başvurabilir<sup>156</sup>.

Ödeme emrine, kambiyo senedi ve varsa protesto evrakının örneği de eklenir. Birden fazla borçluya karşı takip yapılmışsa ödeme emrinin her bir borçluya ayrı ayrı gönderilmesi gerekir. Ödeme emri kendisine tebliğ edilen borçlu, ödeme emrine karşı koymayabilir veya ödeme emrine karşı itiraz veya şikâyet yoluyla karşı koyabilir<sup>157</sup>.

#### 4. Ödeme Emrine İtiraz ve İtirazın İncelenmesi

Borçlu ödeme emrinin tebliğinden itibaren 5 gün<sup>158</sup> içinde dilekçe ile icra mahkemesi nezdinde, imzaya ve borca itiraz edebilir (İİK m. 169,

---

<sup>155</sup> Özkan, s. 21.

<sup>156</sup> Coşkun, Mahmut: İcra ve İflas Kanunu Açıklamalı-İçtihatlı (III. Cilt), 3. Bası, 2012, s. 2901.

<sup>157</sup> Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özkes, s. 294.

<sup>158</sup> Yargıtay 2011 yılında verdiği bir kararında bu sürenin nasıl hesaplanacağını belirtmiştir. İlgili karar: “Alacaklı tarafından bonoya dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla başlatılan takibe karşı borçlunun, icra müdürlüğünün yetkisine ve borca itirazlarını bildirerek icra mahkemesine başvurduğu, mahkemece, itirazın süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

*İ.İ.K.’nın 168/3-5. maddesi gereğince, borçlunun, borçlu olmadığına veya borcun itfa edildiğine veya mehil verildiğine veya alacağın zamanaşımına uğradığına veya yetkiye ve imzaya dair itirazlarını ödeme emri tebliğinden itibaren beş gün içinde icra mahkemesine bildirmesi zorunludur.*

*İ.İ.K.’nın 19. maddesine göre de, beş günlük sürenin hesabında, tbligatin yapıldığı ilk gün dikkate alınmaz ve sürenin son günü resmi tatil gününe rastlarsa süre, tatili takip eden günde biter.*

*Somut olayda, ödeme emrinin borçluya 11.11.2010 tarihinde tebliğ edildiği, yasal beş günlük sürenin son günü olan 16.11.2010 tarihinin Kurban Bayramının 1. gününe rastladığı ve tatilin 21.11.2010 pazar günü*

170). İtiraz süresi hak düşürücü süredir ve kamu düzenine ilişkindir. Dolayısıyla icra mahkemesi itirazın süresinde yapıp yapılmadığını re'sen inceler<sup>159</sup>.

İtiraz, asıl takibin başlatıldığı icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesine yapılması gerekir. Bu yetki kamu düzenine ilişkin olup kesin yetki niteliğindedir. Ancak borçlu icra takibinin yapıldığı icra mahkemesine gönderilmek üzere bulunduğu yerdeki icra mahkemesine de itiraz dilekçesini verebilir. Bu ihtimalde itirazın yapıldığı icra mahkemesine başvuru tarihine (itiraz dilekçesini verdiği ve harcı yatırdığı tarih) bakılarak itirazın süresinde yapıp yapılmadığı tespit edilecektir<sup>160</sup>.

İtiraz süresi içerisinde olmasına rağmen sözlü olarak yapılmışsa, geçersizdir<sup>161</sup>. Yine bu itiraz icra mahkemesi yerine icra dairesine yapılırsa geçersiz sayılacaktır<sup>162</sup>.

Ödeme emrine itiraz ve şikâyet sürelerinin başlayabilmesi için usulüne uygun bir tebligatın yanında tebliğ edilen belgenin ödeme emri vasfını haiz olması gerekmektedir. Aksi takdirde itiraz ve şikâyet süreleri başlamayacaktır<sup>163</sup>.

---

*bittiği, buna göre, borçlunun, resmi tatili takip eden günde yaptığı 22.11.2010 tarihli başvurusunun süresinde olduğu görülmektedir.*

*O halde, mahkemece, itirazın esasının incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle istemin süre aşımından reddi isabetsizdir.” Y. 12. HD, E. 4308 K. 20584 T. 27.10.2011 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).*

<sup>159</sup> Ertekin / Karataş, 1998, s. 1064; Uyar / Uyar / Uyar, s. 236; Coşkun, II. Cilt, s. 2490; Muşul, s. 566.

<sup>160</sup> Coşkun, II. Cilt, s. 2490-2941; Kuru, El Kitabı, s. 780.

<sup>161</sup> Kuru, El Kitabı, s. 780; Muşul, s. 568; Uyar / Uyar / Uyar, s. 250; Helvacı, 181.

<sup>162</sup> Oğuzoğlu / Oğuzoğlu, s. 198; Muşul, s. 568.

<sup>163</sup> Yargıtay 2011 yılında verdiği bir kararında, tebliğ edilen belgenin ödeme emri vasfını haiz olmadığını ve usulsüzde olsa tebliğ edilen bir ödeme emri olmadığından borçlunun takibi öğrendiği tarihi itiraz ve şikâyet sürelerin başlaması için yeterli görmemiştir. İlgili karar: “İ.İ.K.'nun 168/5. maddesi hükmü gereği borçlunun borcu olmadığını veya borcun itfa edildiğini, mehil verildiğini, alacağın zamanaşımına uğradığını, yetki itirazını sebepleri ile birlikte 5 gün içinde İcra Mahkemesine bildirmesi gerekir. Bir diğer anlatımla takibin kesinleşmesinden önceki döneme ilişkin zamanaşımı itirazı İ.İ.K.'nun 168/5. maddesi kapsamında olup bu maddeye göre 5 günlük sürede yapılması gerekir.”

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda, borca ve imzaya itiraz, satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz (İİK m. 169, c. 2, İİK m. 170/1).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte genel haciz yoluyla takibe ilişkin bazı kurallar niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacaktır (İİK m. 170/b atfıyla İİK m. 61/2, 3, 4, 5 ve 62-67).

**a. İmzaya İtiraz ve İncelenmesi**

Borçlu İİK 168. maddenin 4 numaralı bendine göre kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığı yönündeki itirazlarını ödeme emrinin tebliğinden itibaren 5 gün içerisinde bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirir. Yapılacak olan bu itiraz satıştan başka icra takip muamelelerini durdurmayacaktır (İİK m. 170/1). Ancak kambiyo senedi üzerindeki imzaya veya yazıya itiraz edildiği zaman Hukuk Muhakemeleri Kanunu<sup>164</sup> (HMK) m. 209'un mu yoksa İcra ve İflas Kanunu m. 170'in mi dikkate alınacağı tereddüt uyandıran bir meseledir. Şöyle ki; ilgili madde (HMK m. 209) adi bir senetteki yazı veya imza inkâr edildiği zaman, bu konuda bir karar verilinceye kadar, o senedin herhangi bir işleme esas alınamayacağını hüküm altına almıştır. İİK m. 170 ise imzaya itirazın takibi durdurmayaacağını hüküm altına almıştır. Eğer HMK m. 209 dikkate alınarak değerlendirme yapılırsa herhangi bir geçici durdurma kararı almaya gerek kalmadan kambiyo senedi üzerindeki imzaya itiraz edilmesiyle o konuda bir karar verilinceye kadar icra takibi duracaktır. Ancak İİK m. 170'i HMK m. 209'a göre özel

---

*7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun 32. maddesi gereğince tebliğ, usulüne aykırı yapılmış olsa bile muhatabı tebliğe muttali olmuş ise muteber sayılır. Muhatabın beyan ettiği tarih, tebliğ tarihi olarak kabul edilir. Bu maddenin uygulanabilmesi için muhataba usulsüz de olsa yapılmış bir tebligat olmalıdır. Her hangi bir tebligat yapılmamış veya tebligat çıkarılmasına rağmen tebliğ edilemeden iade edilmiş ise anılan madde hükmü uygulanmaz. Her ne kadar borçluya 19.11.2010 tarihinde yenileme tebliğ edilmiş ise de, yenileme, ödeme emrinin unsurlarını içermediğinden itiraz süresinin yenilemenin tebliği ile başlatılması mümkün olmadığı gibi, borçluya usulsüz de olsa tebliğ edilmiş bir ödeme emri bulunmadığından, 7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun 32. maddesinin uygulanma imkânı yoktur. Dolayısıyla borçlunun daha önce takibi öğrenmiş olması kendisine ödeme emri tebliğ edildiği sonucunu doğurmaz.” Y. 12. HD, E. 30780 K. 11798 T. 06.06.2011 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).*

<sup>164</sup> RG: 04.02.2011/27836.

hüküm kabul edersek ve İİK m. 170'i uygulayacak olursak kambiyo senedi üzerindeki imzaya itiraz takibi durduramayacaktır. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi verdiği kararlarında<sup>165</sup> İİK m. 170'in HMK m. 209'a göre daha özel nitelikte olduğunu kabul etmiş ve bu nedenle kambiyo senedi üzerindeki imzaya itirazın takibi kendiliğinden durdurmayacağı sonucuna varmıştır. Doktrinde *Kuru* da bu yönde görüş belirtmiştir<sup>166</sup>. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi ise verdiği kararlarında isabetli bir biçimde HMK m. 209 ile İİK m. 170 arasında genellik-özellik ayırımına gitmemiş, HMK m. 209'un, menfi tespit davası hükmünde olan adi bir senetteki sahtelik iddiasının sonuçlarını düzenleyen özel bir hüküm olduğunu, bu bağlamda menfi tespit davasını genel olarak düzenleyen İİK m. 72'ye göre öncelikli olarak uygulanması gerektiğini söylemektedir<sup>167</sup>. Ancak Yargıtay 19. Hukuk Dairesi bu sahtelik iddiasının takibi durdurabilmesi için hakimnin ayrıca bir ihtiyati tedbire karar vermesi gerektiğini söylemektedir. Kanaatimizce HMK m. 209'un öncelikli uygulanması gerektiği sonucuna varıldığında, artık takibin durması için ayrı bir ihtiyati tedbir kararına ihtiyaç bulunmamakta, kanunun öngördüğü sonuç kendiliğinden doğmaktadır. Burada takip borçlusuna düşen yükümlülük, genel mahkemelerde takip konusu senede ilişkin sahtelik iddiasında bulunduğuyla ilişkin belgeyi icra dosyasına ibraz etmektedir. Bu konuda son olarak değinmemiz gereken husus, takip konusu senetteki imzayı sadece icra prosedürü içerisinde icra mahkemesi önünde inkar etmenin, HMK m. 209'un uygulanmasını sağlayamayacağıdır. Çünkü HMK m. 209/1 sahtelik iddiasına dayanan menfi tespit davasının sonucunu düzenleyen özel bir hükümdür. Bu bağlamda icra mahkemesine yapılan imzaya itiraz teknik anlamda bir dava olmadığı için, HMK m. 209/1 icra mahkemesine yapılan imzaya itirazda uygulanamaz.

Borçlunun senedi imzalayan kişinin temsil yetkisine ilişkin itirazını imzaya itiraz şeklinde değil, borca itiraz şeklinde ileri sürmesi

---

<sup>165</sup> Y. 12 HD, E. 4910 K. 24037 T. 07.2012; Y. 12. HD, E. 29194 K. 35025 T. 27.11.2012.

<sup>166</sup> Kuru, Baki: Hukuk Davasında Adi Senetteki İmzanın İnkâr Edilmesinin İcra Takibine Etkisi, MİHDER, C: 8, S: 23, T. 2012/3, s. 8.

<sup>167</sup> Y. 19. HD, E. 3644 K. 8311 T. 17.05.2012; Y. 19. HD, E. 2197 K. 5746, T. 05.04.2012; Y. 19. HD, E. 11268 K. 15122 T. 16.10.2012.

gerekmektedir. Çünkü burada imzanın sahteliği iddia edilmiyor esasen borca itiraz ediliyor<sup>168</sup>.

İcra mahkemesi duruşmadan önce yapacağı incelemede, borçlunun itiraz dilekçesi kapsamından veya eklediği belgelerden edindiği kanaate göre itirazı ciddi görmesi halinde alacaklıya tebliğe gerek görmeden itirazla ilgili kararına kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına evrak üzerinden karar verebilir (İİK m. 170/2).

Senetteki imzanın borçluya ait olduğunu ispat külfeti, senet elinde olup takibe başlayan ve imzanın borçluya ait olduğunu iddia eden alacaklıya aittir<sup>169</sup>.

İcra mahkemesi, 68/a maddesinin dördüncü fıkrasına göre yapacağı inceleme sonunda<sup>170</sup>, inkâr edilen imzanın borçluya ait

<sup>168</sup> Coşkun, II. Cilt, s. 2652; Pekcantez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 297.

<sup>169</sup> Özkan, s. 183; Coşkun, II. Cilt, s. 2655; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 2012 yılında verdiği bir kararında bu hususu değerlendirme konusu yapmıştır: “Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibinde borçlu imzaya itiraz etmiştir. İcra mahkemesince, borçluya imza örneklerinin bulunduğu yerleri bildirmesi için 40 günlük kesin süre verildiği ve daha sonra da bu süreye uyulmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar verildiği görülmektedir. Senette ki imzanın borçluya ait olduğunu ispat külfeti senet elinde olup takibe başlayan ve imzanın borçluya ait olduğunu iddia eden alacaklıya aittir. Borçluya kesin süre verilmek suretiyle sonuca gidilmesi hatalıdır. İspat yükünü tersine çevirmek suretiyle yazılı şekilde hüküm tesis edilemez.” Y. 12. HD, E. 6325 K. 23745 T. 05.07.2012 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); Aynı yönde diğer bir karar için bkz. Y. 12. HD, E. 2006/576, K. 2006/4206, T. 03.03.2006 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>170</sup> “...Özetlemek gerekir ise, imza incelemesinde öncelikle senedin keşide tarihinden öncesine ilişkin borçlunun uygulamaya elverişli imzalarını taşıyan belgeler, keşide tarihine en yakın tarihli olanından başlayarak bilirkişice mukayeseye esas alınmalıdır. Senedin keşide tarihinden öncesine ilişkin belge bulunamazsa daha sonraki tarihli belgeler, uygulamaya elverişli imza örneği taşıyan herhangi bir belge temin edilemez ise, borçlunun duruşmada alınan medarı tatbik imza ve yazı örnekleri üzerinden inceleme yapılmalıdır. Sıhhatli bir sonuç alınabilmesi için, inkâr edilen imzanın atıldığı tarihten öncesinde veya mümkün olduğu kadar yakın tarihlerde düzenlenen belgelerde bulunan borçluya ait imzaların celbedilip ondan sonra bilirkişi incelemesi yapılması gerekir.

Somut olayda, alacaklı vekili tarafından medarı tatbik imzaların bulunduğu yerler bildirilerek dosyaya sunulmasına rağmen, mahkemece

olmadığına kanaat getirirse itirazın kabulüne karar verir. İtirazın kabulü kararı ile takip durur<sup>171</sup>. Alacaklının genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır. İnkâr edilen imzanın borçluya ait olduğu anlaşılırsa ve itiraz ile birlikte takip ikinci fıkraya göre durdurulmuşsa, borçlu sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere inkâr tazminatına ve takip konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm edilir ve itiraz reddedilir (İİK m. 170/3).

İmza incelemesinin mutlaka senedin aslı üzerinden yapılması gerekir yani senet fotokopisi üzerinden imza incelenmesi yapılamaz<sup>172</sup>.

Borçlu menfi tespit veya istirdat davası açarsa, hükmolunan tazminatın ve para cezasının tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve davanın borçlu lehine sonuçlanması hâlinde daha önce hükmedilmiş olan tazminat ve para cezası kalkar (İİK m. 170/4).

İcra mahkemesi, itirazın kabulüne karar vermesi hâlinde, senedi takibe koymada kötü niyeti veya ağır kusuru bulunduğu takdirde alacaklıyı senede dayanan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata ve alacağın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder. Alacaklı genel mahkemede dava açarsa, para cezasının tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve bu davayı kazanırsa hakkında verilmiş olan para cezası kalkar (İİK m. 170/5).

---

*yukarıdaki esaslara aykırı biçimde, mukayese imzalar toplanmaksızın alınan bilirkişi raporuna itibar edilerek, yazılı gerekçe ve eksik inceleme ile imza itirazının kabulüne karar verilmesi isabetsizdir” Y. HGK, E. 2011/12-740 K. 2011/685 T. 23.11.2011 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).*

<sup>171</sup> Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 2005 yılında verdiği bir kararında imzaya itirazın kabulü üzerine takibin durdurulması gerekirken iptal edilmesi sebebiyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Kararın ilgili kısmı: “Kambiyo senedindeki imzanın inkar edilmesi halinde yapılan inceleme sonunda imzanın borçluya ait olmadığı anlaşılırsa itirazın kabulü ile birlikte takibin durdurulmasına karar verilir. Mahkemece, imzaya itirazın kabulüne karar verilmesine rağmen takibin durdurulması yerine takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.” Y. 12. HD, E. 2005/24911 K. 2005/25467 T. 9.12.2005 (Halman-Çetin, Emine: İcra-İflas Hukukunda Şikayet ve İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü, Ankara, 2010, s. 450).

<sup>172</sup> Uyar / Uyar / Uyar, s. 261; İpekçi, Kanun Tatbikatı, s. 720.

## b. Borca İtiraz ve İncelenmesi (İİK m. 169/a)

Borçlu, imzaya itiraz dışında kalan diğer hallerde borca itiraz etmiş sayılır<sup>173</sup>. Borçlu borca itirazını ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde dilekçe ile icra mahkemesine yapar. İtiraz İİK m. 8’de yer alan sözlü şekilde yapılırsa geçersiz olur.

Borca itiraz, yapılan bazı düzenlemelerle ilamlı takibe karşı yapılan itiraza yaklaştırılmıştır<sup>174</sup>. Ancak borca itiraz ilamlı takibe itirazdan farklı olarak satışı durdurur. Borçlunun haczi de engellemek istiyorsa icra mahkemesinden itirazın kabul edildiğine ilişkin bir karar getirmelidir (İİK m. 169).

Borçlu icra mahkemesi nezdinde borca itiraz ederken, herhangi bir sebep göstermek zorunda olup olmadığı, sebep gösterilmeden yapılan itirazın geçerli olup olmayacağı kanaatimizce tartışılması gereken bir konudur. Doktrinde<sup>175</sup> ağırlıklı görüş borçlunun borca itirazını ileri sürerken sebep göstermek zorunda olmadığı sadece borca itiraz iradesinin varlığının yeterli olduğu yönündedir. Ancak İİK’nun m. 168/1-b.5, 170/b atfıyla uygulanacak 63. maddesi ve 169. maddesinin 1. fıkrası göz önüne alındığında bu görüşün uygulanabilmesi çokta mümkün görünmemektedir. Çünkü İİK m. 168/1-b.5’te borçlunun, borçlu olmadığını veya borcunu itfa ettiğini veya alacaklı tarafından kendisine mehil verildiğini veya alacağın zamanaşımına uğradığını veya yetki itirazını *sebepleri ile birlikte* beş gün içinde icra mahkemesine bildirmesi gerekliliği açık bir biçimde öngörülmüştür. Buna ek olarak İİK’nun 169. maddesinin 1. fıkrasındaki “icra mahkemesi hâkimi, *itiraz sebeplerinin tahkiki* için iki tarafı en geç otuz gün içinde duruşmaya çağırır” ifadesi ve yine İİK’nun 170/b atfıyla uygulanacak 63. maddesinde geçen “itiraz eden borçlu, itirazın kaldırılması duruşmasında, alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılanlar dışında itiraz sebeplerini değiştiremez ve genişletemez” ifadesi kanunun, borçlunun itiraz ederken itiraz sebeplerini göstermesi gerektiği çıkarımını yapmamızı sağlayan maddeleridir. Kanunun lafzına bakıldığında her ne kadar sebep gösterilmeden yapılan itirazın geçersiz olacağına dair açık bir ifade bulunmasa da, yukarıda

<sup>173</sup> Kuru, Ders Kitabı, s. 257, Helvacı, s. 183; Yıldırım / Deren-Yıldırım, s. 275; Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 297; Eriş, 2003, s. 595.

<sup>174</sup> Yıldırım / Deren-Yıldırım, s. 275.

<sup>175</sup> Berkin, Necmettin: Tatbikatçılara İcra ve İflas Hukuku Rehberi, İstanbul, s. 407; Ergün, s. 144; Kuru, Baki: İcra ve İflas Hukuku 2. Cilt, 3. Baskı, 1990, s. 1702.

belirttiğimiz maddelerden sebep gösterilmeden yapılan itirazın geçersiz sayılacağı yorumu yapılabilir. Ancak sebep gösterilmeden yapılan itirazın geçerli olup olmayacağı tartışması bir kenara bırakılacak olursa, borçlunun itiraz ederken sebep göstermeden yaptığı itiraz kabul edilse bile bu durum borçlunun aleyhinedir. Çünkü İİK m. 170/b atfıyla uygulanacak olan İİK m. 63'e göre "itiraz eden borçlu, itirazın kaldırılması duruşmasında, alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılabilirler dışında itiraz sebeplerini değiştiremez ve genişletemez", bu hükmü kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borca itiraz açısından değerlendirmek gerekirse, borçlu ödeme emrine itiraz ederken herhangi bir sebep göstermezse, itirazın icra mahkemesi nezdinde incelenirken kambiyo senedinden anlaşılabilir (kambiyo senedinin zamanaşımına uğradığı, senet metnin tahrif edildiği gibi) itiraz sebepleri haricinde yeni bir savunma sebebi ileri süremeyecektir ve bu sebeple itiraz yargılamasında alacaklı karşısında durumu güçleşecektir. Bu sebeple borçlunun borca itiraz ederken, itiraz iradesini ve bu itirazına dayanak olan sebepleri açık bir biçimde belirtmesinin lehine olacağı kanaatindeyiz.

Borca itiraza örnek olarak, senedin tahrif edildiği<sup>176</sup>, borcun zamanaşımına uğradığı<sup>177</sup>, itfa edildiği, borcun mevcut olmadığı<sup>178</sup> veya

---

<sup>176</sup> Yardım, s. 195 dn. 581.

<sup>177</sup> Zamanaşımına uğramış veyahut kanunen öngörülen ibraz süreleri içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmemiş bir çek, kambiyo senedi niteliğini kaybeder. Ancak bu senet genel mahkemelerde açılacak alacak davasında alacaklı taraf için delil başlangıcı oluşturur. (Y. 19. HD, E. 2004/9686 K. 2004/11034 T. 4.11.2004; Y. 19. HD, E. 2001/5211 K. 2002/1612 T. 1.3.2002; Y. 13. HD, E. 2002/13442, K. 2003/1601 T. 20.2.2003; Y. 13. HD, E. 200/2724 K. 2000/3174 T. 10.4.2000; Y. 3. HD, E. 1999/10393 K. 1999/10381 T. 11.10.1999)

<sup>178</sup> "Alacaklı vekili tarafından borçlular aleyhine çeklere dayalı olarak icra takibine geçilmiş ve örnek 10 numaralı ödeme emri şikâyetçi borçluya 30.05.2007 tarihinde tebliğ edilmiştir. Borçlu Vekili ise, İİK'nun 168/5. maddesinde öngörülen yasal 5 günlük süreden sonra 26.02.2008 tarihinde, İcra Mahkemesine yaptığı başvuruda, (ödeme emri tebliğ işleminin usulsüz olduğunu ileri sürmeden) çekleri şirket adına imzaladığını şahsının sorumlu (borçlu) olmadığından takibin iptalini talep etmiştir. İİK'nun 168/5. maddesi gereğince borçlunun, borçlu olmadığına veya borcun itfa edildiği veya mehil verildiği veya alacağın zamanaşımına uğradığına veya yetkiye ilişkin itirazlarını beş gün içinde İcra Mahkemesine bildirmesi zorunludur.

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

yetki itirazını verebiliriz. Ancak Yargıtay yapılan bazı itirazların incelenmesi konusunda icra mahkemesinin itirazı incelemeye yetkisi olmadığı yönünde kararlar vermektedir. Örneğin, Yargıtay 2011 yılında verdiği bir kararında icra mahkemelerinin sınırlı inceleme yetkisine sahip olduğunu bu sebeple takip konusu alacağın dayandığı senedin tehditle imzalatıldığı iddiasının icra mahkemesinde incelenemeyeceği yönünde karar vermiştir<sup>179</sup>.

İcra mahkemesi hâkimi, itiraz sebeplerinin tahkiki için iki tarafı en geç otuz gün içinde duruşmaya çağırır (İİK m. 169/a-1). Borca itiraz durumunda, icra hâkiminin dosya üzerinden karar verme yetkisi yoktur, mutlaka duruşma günü belirleyerek tarafları duruşmaya çağırması gerekir<sup>180</sup>. Yetkiye itiraz halleri dışında taraflar duruşmaya gelmezse hakim itiraz hakkında karar veremez. Ancak itiraz yetkiye ilişkin ise hakim taraflar duruşmaya gelmese bile dosya üzerinden karar verebilir (İİK m. 169/a-1).

Hâkim, yapılan duruşma sonucunda borcun olmadığı veya itfa veya imhal edildiğinin resmî veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispatı hâlinde itirazı kabul eder.

İcra mahkemesi hâkimi, borçlunun itiraz dilekçesine ekli olarak ibraz ettiği belgelerden borcun itfa veya imhal edildiği veya senedin metninden zamaşımına uğradığı veya borçlunun borçlu olmadığı yahut icra dairesinin yetkili olmadığı kanaatine varırsa, daha evvel itirazın esası hakkındaki kararına kadar icra takibinin muvakkaten durdurulmasına karar verebilir (İİK m. 169/a-2).

Borçlunun ibraz ettiği belge altındaki imza alacaklı tarafından inkâr edilirse, icra hâkimi, İİK m. 68/a maddesindeki usule göre yapacağı inceleme neticesinde imzanın alacaklıya ait olduğuna kanaat getirdiği

---

*O halde mahkemece, başvurunun süresinde olmadığı nazara alınarak, süreden reddi yerine, işin esasının incelenerek yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir”* Y. 12. HD, E. 1362 K. 3277 T. 16.02.2010 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>179</sup> Y. 12. HD, E. 2010/30134, K. 2011/11171 T. 31.05.2011; Aynı yönde diğer bir güncel karar için bkz. Y. 12. HD, E. 2015/29261 K. 2015/30819 T. 8.12.2015 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (17.06.2016); Aynı yönde daha eski tarihli kararlar için bkz. Y. 12. HD, E. 2006/22201 K. 2007/1618 T. 1.2.2007; Y. 12. HD, E. 527 K. 1943. T. 3.3.1980 (Uyar, Talih: İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü <<Tetkik Mercii>>, 2. Bası, 1991, s. 346).

<sup>180</sup> Muşul, s. 569 dn. 50.

takdirde, borçlunun itirazının kabulüne karar verir ve alacaklıyı, sözü edilen belgenin taalluk ettiği değer veya miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder. Alacaklı birinci fıkra gereğince çağrıldığı duruşmaya gelmediği takdirde icra hâkimi alacağın itiraz edilen kısmı için icranın muvakkaten durdurulmasına karar verir. Bunun üzerine alacaklı en geç altı ay içinde icra mahkemesi önünde duruşma talep ederek makbuz altındaki imzanın kendisine ait olmadığını ispat etmek suretiyle, takibin devamına karar alabilir. İcra mahkemesi, imzanın alacaklıya ait olmadığına karar verirse borçluyu, sözü edilen belgenin taalluk ettiği değer veya miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder (İİK m. 169/a-3).

İcra hâkimi, borçlunun zamanaşımı itirazını alacaklının ibraz ettiği kambiyo senedindeki tarihe göre varit görür ve alacaklı da zamanaşımının kesildiğini veya tatil edildiğini resmi veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispat edemezse, itirazın kabulüne; aksi halde reddine karar verir (m. 169/a-4).

İtirazın kabulü kararı ile takip durur. Alacaklının genel hükümlere göre dava açmak hakkı mahfuzdur. Alacaklı, genel mahkemede dava açarsa, inkâr tazminatı ve para cezasının tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve bu davayı kazanırsa hakkında verilmiş olan inkâr tazminatı ve para cezası kalkar (İİK m. 169/a-5).

Borçlunun itirazının icra mahkemesince esasa ilişkin nedenlerle kabulü hâlinde kötü niyeti veya ağır kusuru bulunan alacaklı<sup>181</sup>, takip

---

<sup>181</sup> Alacaklının ne zaman ağır kusurlu sayılabileceğini ilişkin Yargıtayın 2010 yılında verdiği kararın ilgili kısmı: “İ.İ.K.’nun 169/a-6 maddesi; borçlunun itirazının icra mahkemesince esasa ilişkin sebeplerle kabulü halinde, kötü niyetli ve ağır kusuru bulunan alacaklının, takip konusu alacağın %20’sinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edileceği hükmünü içermektedir.

*Borçlu tarafından çeklere atıf yapılarak takip tarihinden önce bir kısım ödemeler yapıldığı mahkemece kabul edildiğinden, alacaklının çek bedellerinin tamamı üzerinde takip başlatması alacaklının kötü niyetli ve ağır kusurlu olduğunu gösterir. O halde, mahkemece borçlu isteminin de bulunması karşısında, itirazın kabul edilen kısmı üzerinde, alacaklının tazminatla sorumlu tutulması yerine, tazminata hükmedilmemesi isabetsizdir.”* Y. 12. HD, E. 4601 K. 17167 T. 29.06.2010 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); “İ.İ.K.’nun 169/a-6. maddesi; borçlunun itirazının icra mahkemesince esasa dair sebeplerle kabulü halinde, kötü niyeti veya ağır kusuru bulunan alacaklının, takip konusu alacağın

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere; takip muvakkaten durdurulmuş ise bu itirazın reddi hâlinde borçlu, diğer tarafın isteği üzerine takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir. Borçlu, menfi tespit ve istirdat davası açarsa yahut alacaklı genel mahkemede dava açarsa, hükmolunan tazminatın tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve dava lehine sonuçlanan taraf için, daha önce hükmedilmiş olan tazminat kalkar (İİK m. 169/a-6).

Her ne kadar istinaf kanun yolu fiilen uygulanmaya başlanmadan önce icra mahkemesinin itiraz üzerine vereceği kararlara karşı kanun yoluna gidilip gidilemeyeceği tartışma konusu olsa da, istinaf kanun yolunun fiilen yürürlüğe girdiği 20.07.2016 tarihinden itibaren bu tartışmalar önemini kaybetmiştir. İİK m. 363 istinaf yoluna başvurulamayacak kararları sınırlı biçimde saymış, bu sayılanlar dışındaki tüm kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir. Sınırlı biçimde sayılan bu kararlar arasında icra mahkemesinin itiraz üzerine vereceği kararlar bulunmadığından, icra mahkemesinin itiraz üzerine verdiği itirazın kabulü veya reddi kararlarına karşı kanunda öngörülen kesinlik sınırını<sup>182</sup> aşması kaydıyla tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilecektir. Buna ek olarak bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerince verilen ve miktar ve değeri 40.000 lirayı (01.01.2017 tarihinden itibaren 41.350) geçen nihai kararlara karşı ise temyiz yoluna gidilebilir.

---

*%20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edileceği hükmünü içermektedir. Somut olayda, takibe konu çeklerin hamili cıvranta olan takip alacaklısı tarafından keşideci şirket adına şirket kaşesi üzerinde sadece bir adet imzası bulunan A. K. takip edildiğine göre, bu durumda takip konusu çeke dair olarak şirket borçtan sorumlu olacağından, adı geçen şahsın borçtan şahsen sorumlu olmadığını bilebilecek durumda olup kötü niyetli ve ağır kusurlu olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece İ.İ.K.nun 169/a-6 maddesi gereğince alacaklı aleyhinde inkâr tazminatına hükmedilmesi gerekir.” Y. 12. HD, E. 8717 K. 24929 T. 28.11.2011 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016); Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2011 yılında verdiği bir kararında tazminata hükmedilmesi için kötü niyet ve ağır kusuru bir arada aramamış, ikisinden birisinin bulunmasını yeterli görmüştür (Y. HGK, E. 846 K. 782 T. 14.12.2011).*

<sup>182</sup> 02.12.2016 tarihinden itibaren 7.000 lira, 01.01.2017 tarihinden itibaren 7.260 lira (6763 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun).

Borçlunun itirazı reddedildiği ihtimalde, istinaf yoluna başvurma kararın icrasını durdurmaz. Ancak borçlu İİK'nın 33. maddesinin 3. fıkrasına göre göstereceği teminatla takibin durmasını sağlayabilir. Borçlu teminat yatırmadığı için takibe devam edilip gerekli işlemler yapılırken karar bozulursa, icra takibi herhangi bir teminata gerek olmadan olduğu yerde durur (İİK m. 40/1). Bu bozma kararı kesinleşirse icra kısmen veya tamamen iade edilir (İİK m. 40/2).

## 5. Ödeme Emrine Karşı Şikâyet

Şikâyet İcra ve İflas Hukukuna özgü nitelikte bir kanun yoludur<sup>183</sup>. Şikâyetin konusu, icra ve iflas dairelerinin bir takipte yapmış veya haksız yere yapmamış oldukları işlemlerdir<sup>184</sup>.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda, genel haciz yolunda geçerli olan şikâyet sebepleri de geçerlidir. Ancak kanun bu genel şikâyet sebeplerine ek olarak kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda dört adet özel şikâyet sebebi düzenlemiştir. Bu özel şikâyet sebeplerinden iki tanesi yedi günlük şikâyet süresine tabi iken diğer ikisi beş günlük şikâyet süresine tabidir.

Beş günlük şikâyet süresine tabi özel şikâyet sebepleri şunlardır:

- Senedin kambiyo senedi vasfını haiz olmadığına ilişkin şikâyet. Örneğin: Kambiyo senedi niteliği taşımayan bir senede dayanarak ödeme emri gönderilmişse<sup>185</sup>, takip konusu

<sup>183</sup> Pekcanitez, Hakan: İcra ve İflas Hukukunda Şikâyet, s. 20 vd.; Kuru, El Kitabı, s. 103. Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 67; Eriş, 2003, s. 650.

<sup>184</sup> Korkusuz, M. Refik: İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara, 2004, s. 22 vd.; Yıldırım / Deren-Yıldırım, s. 31.

<sup>185</sup> Konuya ilişkin Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 2010 yılında verdiği bir kararın ilgili kısmı aynen şöyledir: “Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile yapılan takipte, borçluya 10 örnek ödeme emri 9.5.2008 tarihinde tebliğ olunmuştur. İ.İ.K. 'nun 168/3. maddesine göre, takibin müstenidi olan senedin kambiyo senedi vasfını haiz olmaması sebebiyle genel haciz yoluyla takip yapılması gerektiğine ilişkin şikâyetin yasal 5 günlük süre içinde yapılması zorunludur. Somut olayda, yasal (5) günlük süre geçirilerek 27.3.2008 tarihinde icra mahkemesi nezdinde şikâyetin yapıldığı görülmektedir. O halde icra mahkemesince şikâyetin süre aşımı sebebiyle reddine karar verilmesi gerekirken, işin esasının incelenerek yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.” Y. 12. HD, E. 19694, K. 1260 T. 21.01.2010 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

kambiyo senedinin kanunen öngörölmüş zorunlu şekil şartlarında eksiklik varsa<sup>186</sup>,

- Takip talebinde bulunanın bu kambiyo senedine dayanarak takip başlatma hakkı olmadığına ilişkin şikâyet<sup>187</sup>. Bu şikâyet sebebine örnek olarak, ciro altındaki imzanın cirantaya ait olmaması sebebiyle, alacaklının meşru hamil olmadığı iddiası verilebilir<sup>188</sup>.

Yedi günlük şikâyet süresine tabi olan özel şikâyet sebepleri ise şunlardır:

- Kambiyo senedinin vadesinin gelmediğine ilişkin şikâyet. Çek bir ödeme aracıdır ve görüldüğünde ödenir. Düzenleme günü ileri bir tarih olarak belirlense bile TTK m. 795/2'ye göre çek ibraz günü ödenir. Bu ihtimalde, icra müdürü çekin vadesi gelmediği sebebini ileri sürerek takip talebini reddedemeyecektir. Ancak ÇK m. 3/8'de ileri düzenleme tarihli çekin karşılığının muhatap bankada kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çeke dayanarak kambiyo senetlerine özgü takip yapılamayacağı ve bu takibin yapılabilmesi için, çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihine göre kanunen öngörölen ibraz süreleri içerisinde bankaya ibraz edilmesini ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulmasını şart koşmuştur. ÇK'nun geçici m. 1/5'e göre, ileri tarihli çeklerin düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazının 31.12.2011 tarihine kadar geçersiz olduğu belirtilmiştir ve sonrasında bu süre 6237 sayılı Kanun ile 31.12.1017 tarihine kadar uzatılmıştır. Bu yeni düzenlemeler karşısında hukuken mümkün olmamasına rağmen her nasılsa ileri tarihli çek düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz

---

<sup>186</sup> Oğuzoğlu / Oğuzoğlu, s. 206.

<sup>187</sup> “Borçlunun takibe konu çekte alacaklının yetkili hamil olmadığından dolayı takibin iptali isteği, İİK'nun 170/a maddesi kapsamında olup, anılan maddede aynı yasanın 168. maddesinin 3. bendine gönderme yapıldığı hususu gözetilerek şikâyetin 5 günlük süre içinde, icra mahkemesine, şikâyet yoluyla yapılması gerekir. Şikâyet dilekçesinde, tebligatın usulsüzlüğüne ilişkin iddiada da bulunulmamıştır. İstemin süre aşımı yönünden reddi gerekir.” Y. 12. HD, E. 1714, K. 24020 T. 09.07.2012 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>188</sup> Erman, Eyüp Sabri: Polişe Bono Çek ve Kambiyo Senetlerine Ait Takip Yolları, Ankara, 1973, s. 117.

edilmiş ve ödememe sebebi banka tarafından yazılmışsa ve alacaklı da bu çeke dayanarak takipte bulunmuşsa, icra müdürü vadenin gelmediği gerekçesiyle takip talebini reddetmelidir<sup>189</sup>. Doktrinde Özekes ise bu durumda alacaklının takip hakkının bulunmamasından dolayı takip talebinin reddedilmesi gerektiği görüşündedir<sup>190</sup>.

- Kambiyo senedinin aslının ibraz edilmediğine ilişkin şikâyet,

İcra Mahkemesi kendisine bildirilen işler dolayısıyla yaptığı inceleme sırasında da senedin kambiyo senedi niteliğinde olmadığını, alacaklının kambiyo hukuku yoluyla takip hakkı bulunmadığını tespit ederse, bu yolda yapılan icra takibini re'sen iptal eder (İİK m. 170/a-2). Ancak, icra mahkemesinin, bu re'sen inceleme yetkisi sadece usulüne uygun şekilde yapılmış itiraz ve şikâyet dolayısıyla yapılan başvurular üzerine vardır. Yani usulüne uygun olmayan örneğin itiraz süresi geçtikten sonra yapılan itiraz üzerine dosya icra mahkemesi hâkiminin önüne gelmişse, hâkim, senedin kambiyo senedi vasfını haiz olmadığını veya alacaklının kambiyo hukukuna göre, takip hakkının bulunmadığını görse bile, takibi iptal edemez<sup>191</sup>.

Doktrinde şikâyet konusu işlemin kamu düzenine aykırı olması halinde şikâyetin süreye bağlı olmayacağı kabul edilmektedir<sup>192</sup>. Bu durum kambiyo senetlerine özgü takip yolları için de geçerli olacaktır, yani kambiyo senetlerine özgü takip yolunda yapılan bir işlem kamu düzenine aykırıysa, bu işlemlerin kamu düzenine aykırı olduğu 5 ve 7 günlük şikâyet sürelerine tabi olmadan süresiz şekilde ilgili mercide ileri sürülebilecektir. Örneğin, borçlunun senedi düzenlediği tarihte ehliyetsiz olması, takip talebine aykırı olarak ödeme emri düzenlenmesi, takip talebinde adı yazılı olmayan borçluya veya borçlulara ödeme emri gönderilmesi gibi işlemler süresiz şikâyete konu olur<sup>193</sup>.

Bu başlık altında son olarak değinmemiz gereken husus ise borçlu ödeme emrine (iflas yoluyla takipte iflas emrine) karşı hem şikâyet

---

<sup>189</sup> Helvacı, s. 175.

<sup>190</sup> Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 292-293.

<sup>191</sup> Halman-Çetin, s. 14-15.

<sup>192</sup> Pekcanitez, s. 85; Kuru, El Kitabı, s. 109; Uyar / Uyar / Uyar, s. 931.

<sup>193</sup> Uyar / Uyar / Uyar, s. 931 vd.

yoluna başvurmuş hem de ödeme emrine itiraz etmiş ise ilk olarak şikâyet hakkında karar verilmesi zorunluluğudur<sup>194</sup>.

## 6. Ödeme Emrine Karşı Konulmaması

Yukarıda anlatıldığı şekilde ödeme emrine karşı şikâyet veya itiraz yoluna başvurulmazsa takip kesinleşir. Ancak beş günlük şikâyet ve itiraz süreleri geçmiş olsa bile takibe devam edilemez çünkü kanun borçlunun takip talebinde belirtilen borcu ödemesi için on günlük mühlet vermiştir. Bu sürede borç ödenmezse artık borçlu taraf mal beyanında bulunmalıdır. Takibin bu şekilde kesinleşmesi üzerine artık takibe devam edilir ve haciz, satış ve paraların paylaşılması ile takip son bulur.

## C. Kambiyo Senetlerine Özgü İflas Yoluyla Takip

### 1. Genel Bilgi

Alacağı bir kambiyo senedine bağlanmış alacaklı, borçlunun iflasa tabi bir kişi olması durumunda dilerse kambiyo senedine dayalı iflas yoluyla takip talebinde de bulunabilir. Alacağın kambiyo senedine bağlı durumlarda önce rehine başvurma zorunluluğu bulunmadığından alacaklı, alacağı rehinle teminat altına alınmış olsa bile kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takip yapabilir, tabi bu bir zorunluluk değildir alacaklı isterse genel haciz yoluna gidebileceği gibi rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte yapabilir (İİK m. 167). Bazen kambiyo senedine dayalı alacak zamanaşımına uğrayabilir bu durumda alacaklı, temel ilişkide zamanaşımı süresi daha uzunsa temel ilişkiye dayanarak genel haciz yoluyla takip veya borçlu iflasa tabi bir şahıs ise genel iflas yoluyla takip yoluna başvurabilir. Bu ihtimalde kambiyo senedi, takip konusu alacağına delil teşkil edecektir<sup>195</sup>. Ancak İsviçre Hukuku'nda, kambiyo senedine bağlı bir alacak varsa, borçluda iflasa tabi bir kişiye alacaklı sadece kambiyo senedine dayalı iflas yoluna gidebilecektir.

---

<sup>194</sup> Ertekin / Karataş, s. 1108; “*Bu durumda mahkemece öncelikle borçlunun ödeme emri tebliğ işlemine yönelik şikâyeti konusunda inceleme yapıp bir karar verilmesi gerekirken, itirazın süresinde olup olmadığı saptanmadan imzaya itirazın esası incelenerek sonuca gidilmesi isabetsizdir*”. Y. 12. HD, E. 1714, K. 24020 T. 09.07.2012 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (16.06.2016).

<sup>195</sup> Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 417.

Mehaz Kanun kambiyo senedine dayalı haciz yoluyla takibi düzenlenmemektedir<sup>196</sup>.

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu bir takipli iflas yoludur. Bu takip yolunun kabul edilmesinin sebebi, kambiyo senetlerinin tedavülünü kolaylaştırmak<sup>197</sup> ve kambiyo senedine dayalı alacağı alacaklıyı daha hızlı kavuşturmadır.

## 2. Takip Talebi

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip, bir takip talebi ile başlar (İİK m. 167, m. 58). Alacaklı, takip talebinde İİK'nun 58. maddesindeki hususlardan başka iflasa tabi borçlusu aleyhine iflas yolunu ayrıca istediğini bildirmelidir. Ayrıca takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar tasdikli örneğini eklemeye mecburdur (İİK m. 167/1, 2).

İflas yoluyla takipte yetkili merci, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu mahaldeki icra dairesidir (İİK m. 154/1). Gerçek kişi tacirin ticaret siciline tescil ettirmiş olduğu işletme merkezinin bulunduğu yer, genellikle o tacirin muamele merkezi için karine teşkil eder<sup>198</sup>. Merkezleri yurt dışında bulunan ticari işletmeler hakkında yetkili merci, Türkiye'deki şubenin, birden ziyade şubenin bulunması halinde merkez şubenin bulunduğu yerdeki icra dairesidir (İİK m. 154/2). Borçlu ile alacaklı yetkili icra dairesini yazılı anlaşma ile tayin etmişlerse, o yerin icra dairesi dahi iflas takibi için yetkili sayılır<sup>199</sup>. Yargıtay ayrıca kambiyo senetleri üzerindeki yetki şartının geçerli olduğu yönünde görüş bildirmektedir<sup>200</sup>. Ancak burada unutulmaması gereken husus, iflas davaları için yetki sözleşmesi yapılamaz ve iflas davası mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılır (İİK m. 154).

---

<sup>196</sup> Yıldırım / Deren-Yıldırım, s. 364; Ertekin / Karataş, 1998, s. 1095.

<sup>197</sup> Deynekli, Adnan: Türk Hukukunda Kambiyo Senetlerine Özgü İflas Yoluyla Takip, Ankara, 2005, s. 13.

<sup>198</sup> Kuru, Ders Kitabı, s. 367; Deynekli, s. 38; Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 466.

<sup>199</sup> Deynekli, s. 39; Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 417.

<sup>200</sup> Kuru, El Kitabı, s. 763 dn. 53.

### 3. Ödeme Emri

Alacaklının kambiyo senetlerine özgü iflas takip talebini alan icra müdürü, takip talebi ile birlikte verilen senedin kambiyo senedi olup olmadığını ve kambiyo senedinin vadesinin gelip gelmediğinin re'sen incelemek zorundadır. Bu konuda detaylı açıklamalar kambiyo senedine özgü haciz yoluyla takip başlığı altında yapıldığı için bu kısımda sadece o kısma atıf yapmakla yetiniyoruz<sup>201</sup>.

Usulüne uygun düzenlenmiş olan takip talebini alan icra müdürü, borçluya ödeme emrini gönderir.

Kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takipte ödeme emrinin içeriğinde ise şunlar bulunur (İİK m. 171):

- Alacaklının veya vekilinin banka hesap numarası hariç olmak üzere, takip talebine yazılması lazım gelen kayıtlar,
- Borcun ve takip masraflarının beş gün içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı,
- Kambiyo senedine ve borca dair her türlü itiraz ve şikâyetlerini sebepleriyle birlikte diğer tarafa tebliğ edilecek nüshadan bir fazla dilekçe ile beş gün içinde icra dairesine bildirmesi ihtarı,
- Beş gün içinde borç ödenmediği, itiraz ve şikâyet edilmediği takdirde, alacaklının ticaret mahkemesinden borçlunun iflasını talep edebileceği ihtarı.

### 4. Ödeme Emrine İtiraz ve Şikâyet

Kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takipte itiraz ve şikâyet sebepleri aynı usulü tabi tutulmuştur.

Şikâyet sebepleri arasında, kambiyo senetlerine özgü haciz yolundaki gibi herhangi bir ayırım yapılmamış tüm şikâyet sebepleri için beş günlük süreyle öngörülmüştür (İİK m. 172).

İtiraz ve şikâyetler dilekçe ile icra dairesine yapılacaktır (İİK m. 172). İcra mahkemesine yapılan itiraz ve şikâyetler geçersizdir<sup>202</sup>. Borçlu,

<sup>201</sup> Bkz. s. 124.

<sup>202</sup> Deynekli, s. 51; Ertekin / Karataş, 1998, s. 1101; Kuru, Ders Kitabı, s. 383; Yargıtay da 2008 yılında verdiği bir kararında bu hususu değerlendirme konusu yapmıştır. İlgili karar: “İİK'nun 172. maddesi uyarınca kambiyo senetleriyle iflas yolu ile yapılan takipte borçlu, ödeme emrinin tebliğinden

itiraz dilekçesinde her türlü itiraz sebeplerini bildirmek zorundadır (İİK m. 171/3, 172).

Borçlunun kambiyo senetlerine özel şikâyet sebeplerinin de inceleneceği yer iflas davasına bakacak olan ticaret mahkemesidir (İİK m. 174).

Kambiyo senetlerine özgü iflas takibinde borçlunun gecikmiş itirazda bulunma imkânı vardır. Gecikmiş itiraz iflas davası açılmadan önce icra dairesine, iflas davası açıldıktan sonra ise ticaret mahkemesine yapılmalıdır. Ancak gecikmiş itiraz herhalde iflas davasına bakacak olan ticaret mahkemesince değerlendirilecektir<sup>203</sup>. Ticaret mahkemesi, gecikmiş itiraz nedeni olan mazeretleri kabul ederse, alacaklıya İİK m. 174'e göre iflas davası açması için ayrıca süre vermez; böyle bir talep zaten varmış gibi iflas davasını re'sen inceleyip karara bağlar<sup>204</sup>.

---

*itibaren beş (5) gün içinde her türlü itiraz veya şikâyetini sebepleriyle birlikte İcra dairesine bildirmesi gerektiği hususu düzenlenmiştir.*

*Somut olayda borçlu şirket kambiyo senetleriyle iflas yolu ile yapılan takipte itiraz ve şikâyetlerini İcra mahkemesine bildirmiş ise de mahkemece istemin reddine karar vermek gerekirken takibin kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip gibi değerlendirilip takibe konu senette keşide tarihinin olmadığından bahisle takibin iptaline karar vermesi doğru değildir. Kabule göre de; dosyadaki senet fotokopisine göre pulun üzerinde tanzim tarihinin olduğu anlaşılma ile talebin kabulü de isabetsizdir.” Y. 12. HD, E. 3038 K. 5911 T. 25.03.2008 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (17.06.2016).*

*“Taraflar arasındaki "itiraz" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Adana 2. İcra Tetkik Mercii Mahkemesince davanın kabulüne dair verilen 26.5.1985 gün ve 961-1337 sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 23.6.1986 gün ve 12916-7183 sayılı ilamı:*

*(...Borçluya tebliğ edilen 52 örnek muhtevasında yazılı olduğu üzere, bu konudaki her türlü itiraz ve şikâyetin, takibin biçimi bakımından, icra memurluğuna bildirilmesi İİK.nun 171-172. maddeleri hükmü gereğidir.*

*Olayda, borçlu esasla ilgili itirazlarını merciiye bildirmekle anılan maddeler hükümlerine muhalefet etmiştir.” Y. HGK E. 12/521 K. 50 T. 27.01.1988 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)) (17.06.2016).*

<sup>203</sup> Coşkun, III. Cilt, s. 2916.

<sup>204</sup> Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 489.

## 5. İflas Davası

İflas davası, kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takip yapmış olan alacaklı tarafından iflas takibinin borçlusuna karşı açılır; yani, iflas davasında davalı borçludur<sup>205</sup>.

İflas davası asliye ticaret mahkemesinde, basit yargılama usulüne göre görülür.

İflas davası için yetkili ticaret mahkemesi, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesidir (İİK m. 154/4). Bu yetki kamu düzenine ilişkindir ve kesindir. Dolayısıyla iflas davaları için yetki sözleşmeleri yapılamaz (HMK m. 18/1).

İflas davasının açılmasından sonra borçlunun muamele merkezini değiştirmesi, açılmış iflas davasını etkilemez. Mahkeme bu sebeple yetkisizlik kararı veremez<sup>206</sup>.

İflas davasının açılması hak düşürücü süreye bağlıdır; alacaklının iflas davası açma hakkı, ödeme emrinin borçluya tebliği tarihinden itibaren bir yıl geçmekle düşer (İİK m. 156/4).

İflas talebi halinde mahkeme, ilk önce alacaklıların menfaati için zaruri gördüğü bütün muhafaza tedbirlerini emredebilir. Bunun için alacaklı tarafın talepte bulunmasına gerek yoktur, hakim re'sen de karar verebilir<sup>207</sup>. Ancak borçlu ödeme emrine itiraz etmemişse, alacaklının talebi üzerine, mahkeme bu tedbirlere karar vermeye mecburdur. Bu emirler iflas dairesince yerine getirilir.

### a. Borçlunun İtiraz Ve Şikâyetle Bulunmamış Olduğu Halde İflas Davası

Borçlu beş gün içinde borcu ödemez, itiraz veya şikâyetle de bulunmazsa, alacaklı, bu durumu tevsik eden ödeme emri nüshası ile ticaret mahkemesinden borçlunun iflasına karar verilmesini isteyebilir (İİK m. 173/1).

Borçlu taraf, kambiyo senedine dayalı iflas yolu ile takipte itiraz süresi olan 5 günlük süre zarfı içerisinde ödeme emrine hiç itiraz

<sup>205</sup> Kuru, Ders Kitabı, s. 371.

<sup>206</sup> Deynekli, s. 67; Kuru, Ders Kitabı, s. 368 dn. 3.

<sup>207</sup> Berkin, Necmettin: İflas Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 1972, s. 107; Üstündağ, Saim: İflas Hukuku (İflas, Konkordato, İptal Davaları), 5. Bası, İstanbul, 1998, s. 24.

etmediği için ödeme emri kesinleşmiş ise, iflas davası açıldığı zaman ödeme emrine itiraz süresi içerisinde ileri sürebileceği itiraz sebeplerini artık asliye ticaret mahkemesi önünde ileri süremez<sup>208</sup>.

Mahkeme, iflas takibi kesinleştiğinde, bu durumu İİK'nun 166 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki usulle ilan eder<sup>209</sup>. İflas talebinin ilanından itibaren on beş gün içinde diğer alacaklılar davaya müdahale veya itiraz ederek iflası gerektiren bir hal bulunmadığını ileri sürerek mahkemeden talebin reddini isteyebilirler (İİK m. 173/2).

Mahkeme, takip dosyasını getirtir ve basit yargılama usulü ile yapacağı inceleme sonunda borcun ödenmediği, itiraz ve şikâyetle de bulunulmadığını tespit ederse yedi gün içinde faiz ve icra masrafları ile birlikte borcun ifa veya o miktar meblağın mahkeme veznesine depo edilmesini İİK'nın 158. maddesi uyarınca emreder (İİK m. 173/3). Mahkemenin bu safhada yaptığı inceleme şekli bir incelemedir yani bu davada davacının gerçekten alacaklı olup olmadığı veya borçlunun gerçekten borçlu olup olmadığı incelenmez, sadece borçlunun ödeme emrine karşı şikâyet veya itirazının olup olmadığını ve kamu düzenine ilişkin hususlarla sınırlı kalmak kaydıyla inceme yapar<sup>210</sup>.

---

<sup>208</sup> Muşul, s. 680.

<sup>209</sup> Madde 166- Daire, kararı kendiliğinden ve derhal tapuya, ticaret sicil memurluğuna, gümrük ve posta idarelerine, Türkiye Bankalar Birliğine, mahalli ticaret odalarına, sanayi odalarına, taşınır kıymet borsalarına, Sermaye Piyasası Kuruluna ve diğer lazım gelenlere bildirir. Daire, ayrıca kararı, karar tarihinde, tirajı ellibinin (50.000) üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerden biri ile birlikte iflas edenin muamele merkezinin bulunduğu yerdeki bir gazetede ve Ticaret Sicili Gazetesinde ilan eder. Tirajı ellibinin (50.000) üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan gazetenin yayımlandığı yer aynı zamanda muamele merkezi ise mahalli gazetede ilan yapılmaz.

İflasın kapandığı veya kaldırıldığı da aynı suretle bildirilir ve ilan olunur.

<sup>210</sup> Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 2005 yılında verdiği kararların birinde bu hususu inceleme konusu yapmıştır. Kararın ilgili kısmı: “*Davacı tarafından davalı aleyhine başlatılan kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takip itirazsız kesinleşmiştir. Bu durumda mahkemenin yapacağı inceleme sınırlıdır. Takip konusu borcun ödenmediğinin, itiraz ve şikâyetle bulunulmadığının tespit edilmesi halinde borçluya depo emri tebliğ edilerek sonucuna göre karar verilir. Takibe itiraz olmaması nedeniyle borçlu olmadığı paraya ödeyen kimsenin istirdat davası açabileceği İİK'nun 174. maddesinde hükme bağlandığından borçlunun açtığı menfi tesbit davasının*

Depo kararında asıl alacak faiz ve takip masrafları ile oluşan toplam meblağın Türk parası olarak açıkça gösterilmesi gerekmektedir. Depo kararında borçlunun yatırması gereken miktar açıkça gösterilmemişse, depo kararına uyulmaması nedeni ile iflas kararı verilemez<sup>211</sup>. Usulüne uygun şekilde verilen depo emri yerine getirilmezse borçlunun iflasına karar verilir. Şu kadar ki, borçlu ödeme emrinde yazılı müddetin geçmesinden sonra borcu ödemediğine dair resmi bir belge ibraz ederse iflas yolu ile takip talebi ve iflas davası düşer. Ancak bu durumda mahkeme borçlu aleyhine yargılama giderlerini hükmedecektir.

#### **b. Borçlunun Ödeme Emrine Karşı İtiraz Ve Şikâyetle Bulunmuş Olması Halinde İflas Davası**

Borçlu ödeme emrine itiraz etmişse takip durur ve alacaklı bu itirazın kaldırılması ile beraber borçlunun iflasına karar verilmesini bir *dilekçe ile Ticaret Mahkemesinden* isteyebilir. İflas istemek hakkı *ödeme emrinin tebliği tarihinden bir sene sonra* düşer (İİK m. 176; İİK m. 156). Mahkeme İİK m. 158 uyarınca iflas davasını karara bağlar.

İflas takibi kesinleştiğinde İİK'nın 166. maddesinin ikinci fıkrasındaki usulle ilan edilir. İflas talebinin ilanından itibaren on beş gün içinde diğer alacaklılar davaya müdahale veya itiraz ederek iflası gerektiren bir hal bulunmadığını ileri sürerek mahkemeden talebin reddini isteyebilirler. Mahkeme, icra dosyasını celbeder ve basit yargılama usulüne göre duruşma yaparak, gerek iflas talebini gerek itiraz ve defileri umumi hükümler dairesinde tetkik ve intaç eder. Mahkeme iflas incelemesini yaparken İİK m. 68 ve 68/a'daki ispat kurallarıyla bağlı değildir<sup>212</sup>. Taraflar iflas incelemesi yapılırken iddialarını ispatlamak için HMK'nın caiz gördüğü tüm delilleri kullanabilirler. Mahkemede borçlunun gerçekten borçlu olup olmadığını maddi hukuk esaslarına göre inceleyecektir. Ancak, borçlu takibe karşı usulü dairesinde itiraz etmemiş veya itiraz ve defileri varit görülmemişse mahkeme yedi gün içinde faiz

---

*sonucunun beklenmesi gerekmez. Süresinde itiraz etmeyen borçlunun kanunda öngörülen sebepler haricindeki diğer itiraz sebepleri incelenemez.”*  
Y. 19. HD, E. 9134 K. 11320 T. 17.11.2005 ([www.kazanci.com](http://www.kazanci.com))  
(17.06.2016).

<sup>211</sup> Coşkun, III. Cilt, s. 2926.

<sup>212</sup> Sunar, Gülcan: Medeni Usul Hukukunda Basit Yargılama Usulü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2002, s. 330.

ve icra masrafları ile birlikte borcunu ifa veya o miktar meblağın mahkeme veznesine depo edilmesini borçluya veya iflas davasında kendisini temsil etmiş olan vekiline, dava borçlunun huzurunda devam ediyorsa duruşmada, aksi takdirde Tebligat Kanunu hükümleri dairesinde yapılacak tebliğ ile emreder. Borçlu imtina ederse ilk oturumda iflasına karar verilir (İİK m. 158).

Takibin bundan sonraki safhaları tamamıyla icra ve iflas hukuku alanını ilgilendirdiği için bu konuya ilişkin açıklamalarımızı burada sona erdiriyoruz.

#### **D. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları İle Genel Takip Yolları Arasındaki Farklar**

##### **1. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ile Genel Haciz Yoluyla Yapılan Takip Arasındaki Farklar**

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan takip ile genel haciz yolu arasında bazı farklılıklar vardır, bunlar<sup>213</sup>:

- Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe, alacağın rehinele temin edilmiş olması halinde, önce rehnenin paraya çevrilmesine gerek olmadan başvurulabilir. Genel haciz yolu ile takipte ise, önce rehne başvurma zorunluluğu söz konusudur.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, takip bir kambiyo senedine dayanmak zorundadır. Genel haciz yolunda ise takip için herhangi bir senedin bulunmasına gerek yoktur.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, icra müdürünün senedin kambiyo senedi olup olmadığını buna ek olarak protesto çekilmesi gereken hallerde protestonun çekilip talebe eklenip eklenmediğini re'sen araştırmak zorundadır. Genel haciz yolunda bu tarz bir zorunluluk yoktur.

---

<sup>213</sup> Helvacı, s. 190; Muşul, s. 579-580; Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler (Temel Bilgiler), 12. Bası, Ankara, 2015, s. 192; Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin-Özkan / Özekes, s. 296; Yardım, s. 299-300.

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, senedin vadesinin gelip gelmediğini icra müdürü re'sen araştırmalıdır. Senede dayanan genel haciz yoluyla takipte bile, icra müdürü, senedin vadesini incelemekle yükümlü değildir.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, ödeme emrine karşı genel şikâyet sebepleri haricinde özel şikâyet sebepleri vardır. Genel haciz yoluyla takipte sadece genel şikâyet sebepleri vardır.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, itirazlar beş gün içerisinde bir dilekçe ile icra mahkemesine yapılır ve itirazda sebep bildirilir. Genel haciz yolunda itirazlar yedi gün içerisinde yazılı veya sözlü biçimde yapılabilir ve itirazda sebep bildirmeye gerek yoktur.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, itiraz kendiliğinden takibi durdurmaz ancak icra mahkemesi tarafından geçici durdurma kararı verilmesi gerekmektedir. Genel haciz yoluyla takipte ise itiraz takibi kendiliğinden durdurur.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, itiraz edilmediğinde mal beyanında bulunma ve borcu ödeme süresi on gündür. Genel haciz yolunda bu süre yedi gündür.

## 2. Kambiyo Senetlerine Özgü İflas Yoluyla Genel İflas Yolunun Karşılaştırılması

Kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla, genel iflas yolu arasında bazı farklılıklar vardır, bunlar<sup>214</sup>:

- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe, alacağın rehinle temin edilmiş olması halinde, önce rehnin paraya çevrilmesine gerek olmadan başvurulabilir. Genel iflas yolu ile takipte ise, önce rehne başvurma zorunluluğu söz konusudur.

---

<sup>214</sup> Kuru, El Kitabı, s. 1142; Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 490; Helvacı, s. 190-191.

- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolunda takip bir kambiyo senedine dayanmak zorundadır. Genel iflas yolunda ise takip için herhangi bir senedin bulunmasına gerek yoktur.
- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte icra müdürü borçluya ödeme emri göndermeden önce senedin kambiyo senedi olup olmadığını buna ek olarak protesto çekilmesi gereken hallerde protestonun çekilip talebe eklenip eklenmediğini re'sen araştırmak zorundadır. Genel iflas yolunda bu tarz bir zorunluluk yoktur.
- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolunda senedin vadesinin gelip gelmediğini icra müdürü re'sen araştırmalıdır. Ancak genel iflas yolunda icra müdürünün borcun vadesinin gelip gelmediğini inceleme yetkisi yoktur.
- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolunda ödeme emrine şikâyet dilekçe ile icra dairesine yapılır ve şikâyet iflas davasına bakan ticaret mahkemesince incelenir. Genel iflas yolunda şikâyet dilekçe ile veya sözlü olarak icra mahkemesine yapılır ve orada incelenir.
- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolunda borçlunun ödeme emrine itiraz ve şikâyet dilekçesinin bir nüshası alacaklıya tebliğ edilir. Genel iflas yolunda ise tebliğ edilmez.
- Kambiyo senetlerine özgü iflas yolunda ödeme emrini icra müdürü hemen göndermesi gerekirken, genel iflas yolunda üç gün içerisinde gönderebilmektedir.

## V. SONUÇ

İktisadi açıdan bir ödeme aracı olan çek, nakdi ödeme söz konusu olmaksızın yapılan ödemelerde kullanılan araçların, hala en önemlisi konumundadır. Çekin düzenlenmesi hususunda diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi çekte de şekle sıkı sıkıya bağlılık söz konusudur. Bu kapsamda Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen çekin zorunlu unsurlardan birinin dahi eksikliğinde senet geçersiz kılınmış; aynı yönde Yargıtay kararlarında da şekle bağlılık esasına vurgu yapılmıştır. Diğer yandan, kanun koyucu bu katı tutumunun yanında bazı şekil şartlarının bulunmamasına rağmen senedi geçerli saymaya devam etmiştir.

Çeke ilişkin hükümleri düzenleyen temel iki kanun bulunmaktadır ve bu iki kanunda çekin şekil şartları farklı şekilde düzenlenmiştir. TTK m. 780 ve 781'de çekin zorunlu ve alternatif unsurlarına yer verilmiş olup zorunlu unsurdan birinin eksikliği

## Son Dzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

geçersizlik yaptırımına tabi olmuştur. Diğer yandan, ÇK'nın 2. maddesinde çek defterlerinin bankalar tarafından bastırılacağı hüküm altına alınmış buna ek olarak çek defterlerinin her bir yaprağında yer alması gereken unsurlar tek tek sayılmıştır. Ancak Çek Kanunu'nda da belirtildiği gibi ÇK'da yer alan hususlar çekin zorunlu unsurlarını oluşturmayıp bu unsurların eksikliği çekin geçersizliğine neden olmayacaktır. Bunun yanında 6728 sayılı "Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 70. maddesi ile Türk Ticaret Kanunu'nun 780. maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklik çerçevesinde çekin taşınması gereken şekli unsurlar arasına banka tarafından verilen seri numarası ve karekod da eklenmiştir. Karekodlu çek ile yapılan sorgulama sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda çek yaprağının doğruluğu, keşidecinin geçmiş çek ödeme performansına dair bilgiler edinilebilecektir. Yine, çek alacaklıları, çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin verilere karekod aracılığıyla erişim sağlayabilecektir. Böylece, Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. nezdinde isteğe bağlı bir uygulama olarak başlayan karekodlu çek kullanımı zorunlu hale gelmiştir.

Diğer yandan, yeni düzenleme ile lehine karekodlu çek düzenlenen lehdara, teslim aldığı çeki karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemine kaydetme zorunluluğu getirilmiştir. Çünkü, bankalar tarafından çek hesabı sahibi veya çek hesabına verilen çek yapraklarının hangilerinin düzenlenerek tedavüle çıkarıldığı, hangilerinin halen çek hesabı sahibi veya temsilcisinin elinde bulunduğunun tespit etmesini beklemek mümkün değildir. Ancak, kayıt dışılığı aşmaya çalışan bu düzenleme lehdara çeki karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemine kaydetmeye zorlayacak bir düzenleme getirmemiştir.

Çeke olan güvenin artırılması için 6728 sayılı Kanun ile yapılan diğer bir düzenleme, çekte karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişiler hakkında öngörölmüş olan idari nitelikteki yaptırma adli yaptırımın eklenmesidir. Yapılan düzenlemeye göre, çekin yazılı bulunan keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazı durumunda, çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmasına neden olan keşideci hakkında, *hamilin şikayeti üzerine*, her bir çekle ilgili olarak, 1.500 güne kadar adli para cezasına hükmedilecektir. Buraya kadar normal duran düzenleme, devamında getirilen hapis cezası ile farklı bir boyuta ulaşmıştır. Şöyle ki, karşılıksız çek düzenleyen kişi; sahtecilik, hileli veya taksirli iflas, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma suçlarına karışmasa dahi, çekin karşılığının bankada bulundurmama fiilinden dolayı adli para cezasına mahkum edilecektir. Bu cezanın da ödenmemesi durumunda kamuya

yararlı bir işte çalıştırılma kararı verilmeden doğrudan karşılıksız bir çek yaprağından dolayı para cezasının hapse çevrilmesine karar verilecektir. Bu düzenleme de gün miktarının nasıl belirleneceğini ve aynı miktar çekten dolayı belirlenen gün sayısının herkes için aynı olması nasıl sağlanacak sorularını gündeme getirecektir. Diğer yandan, çek bedelini çekin üzerinde bulunan keşide tarihine göre kanuni ibraz süresinden itibaren işleyecek ticari işlerde temerrüt faizi ile ödediğinde, ilgili mahkeme mahkumiyet hükmünün tüm sonuçlarıyla ortadan kalkması ile hükümlü, hapisten çıkacak ve hakkında hükmedilen para cezasını ödemekten kurtulacaktır. Ancak, yapılan düzenleme, adli para cezasının infazı usulüne aykırılık oluşturması ve ceza hükümlerinin iktisadi düzende bireysel menfaatlerin korunması gerekçesiyle kullanılması nedenleriyle eleştiriye mahkumdur. Karşılıksız çek söz konusu olduğunda, diğer hukuki koruma yollarından faydalanmadan doğrudan ceza hukukuna gidilmesi, ceza hukukunun son çare olması ilkesine aykırılık teşkil eder. Bu tercih edilse dahi, uygulanacak cezanın da orantılı olması gerekir.

Kanaatimizce, herhangi bir önlem alınmadan, karşılığı olsun veya olmasın kolayca çek düzenlenebilmesi, insanların gelirlerinin fazlaca üzerinde miktarı yazabilmesi ve çekin amacından uzaklaşarak bir yandan kredi bir yandan da teminat aracı olarak kullanıldığı günümüz piyasasında sağlıklı bir sistem kurmak pek mümkün olmayacaktır. Bunu sistemi düzeltmeden işleyişi piyasanın aktörlerine bırakmak ve işleyişte aksaklık yaşanması durumunda da bunun altında tek başına insan unsurunu arayarak ceza hukukunu devreye sokmak, hukuk devletine yakışır bir tutum olmayacaktır.

Çeke dayalı olarak kambiyo senetleri özgü takip yollarına başvurabilmek için şeklen geçerli bir çekin bulunması ve bu çekin süresinde bankaya ibraz edilip karşılıksızdır işleminin yaptırılması gereği, bizi çalışmamızda öncelikle geçerli bir çekten bahsedilmek için bulunması gereken şartları ve bu çekin muhatap bankada karşılığının olmaması durumunda, karşılıksız işleminin hangi şartlar altında yapılacağını ve bunun sonuçlarının neler olacağını incelemeye yöneltmiştir.

Çeke dayalı olarak yapılan kambiyo senetlerine özgü takiplerde, karşılaşılan başlıca sorunlardan birisi, takip konusu çekteki imza hakkında sahtelik iddiasında bulunulması (sadece ödeme emrinin tebliği üzerine icra mahkemesine yapılan imzaya itiraz bu anlamama gelmemekte, bir sahtelik davası açılmalı veya en azından derdest bir hukuk davasında bu iddia ileri sürülmeli) durumunda, bu iddianın takibi

## Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

herhangi bir ihtiyati tedbir kararı almadan durdurup durduramayacağıdır. Bu konuda doktrinde fikir ayrılıkları olmasına rağmen, ağırlıklı görüş, takip konusu senetteki imza hakkında sahtelik iddiasında bulunulması durumunda takibin ayrıca bir ihtiyati tedbir kararı almaya gerek olmadan HMK m. 209/1'deki açık hüküm gereği durması gerektiği yönündedir. Çünkü HMK m. 209/1 sahtelik iddiasına dayalı olarak açılan bir menfi tespit davasının sonucunu özel olarak düzenleyen bir hükümdür. Bu bağlamda İİK m. 72 her türlü sebebe dayalı olarak açılabilen menfi tespit davalarının sonuçlarını düzenleyen bir madde olarak değerlendirilmelidir.

Çeke dayalı olarak yapılan kambiyo senetlerine özgü takiplerde karşılaşılabilecek diğer bir problem ise, hukuken mümkün olmamasına rağmen bir şekilde ileri tarihli çek, üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmiş ve ödememe sebebi, çek üzerine, muhatap banka tarafından yazılmışsa ve alacaklı da bu çeke dayanarak kambiyo senetlerini özgü takipte bulunmak istemişse icra müdürünün bu takip talebini hangi gerekçeyle reddetmesi gerekeceğidir. Kanaatimizce bu ihtimalde her ne kadar çekte vade kabul edilmese bile, yapılan kanuni düzenlemelerle bunun zımnen kabul edildiği göz önüne alınıp, çekin vadesinin henüz gelmemesi sebebiyle takip talebini reddetmesi gerekecektir.

Sonuç olarak, kanun koyucu çekin iktisadi açıdan bir ödeme aracı olmasını ve halen uygulamada arz ettiği önemi göz önüne alarak, gerek çekin şekil şartlarına ilişkin düzenlemeler yapılırken gerek çekin ödenmemesi üzerine uygulanacak yaptırımlar düzenlenirken gerekse de kambiyo senetlerine özgü takip yollarına ilişkin düzenlemelerde, çekin ticari hayattaki tedavül kuvvetini yavaşlatmayacak aynı zamanda çeke duyulan güveni de sarsmayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

## KAYNAKÇA

- ARSLANLI Halil: Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, İstanbul, 1954.
- BAHTİYAR, Mehmet: Makaleler I, 1. Bası, İstanbul, 2008.
- BAHTİYAR, Mehmet: Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkansızlığı, Batider, C. XV, S. 1.
- BAŞBÜYÜK, İsa: Karşılıksız Çekte Hapis Cezasının Kaldırılması Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara Barosu Dergisi, 2012/2.
- BERKİN, Necmettin: İflas Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 1972.
- BERKİN, Necmettin: Tatbikatçılara İcra ve İflas Hukuku Rehberi, İstanbul, (Tarih yok).
- BİLGİN, Mahmut: Uygulamada Kambiyo Senetleri (Police-Bono-Çek), Ankara, 2010.
- BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan: Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Bası, Bursa, 2012.
- BOZER, Ali / GÖLE, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Bası, Ankara, 2015.
- BÖRÜ, Levent: Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu İle Takipte Yetki, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65 S:1 T. 2016.
- COŞKUN, Mahmut: İcra ve İflas Kanunu Açıklamalı-İçtihatlı (II. Cilt), 3. Bası, Ankara, 2012.
- COŞKUN, Mahmut: İcra ve İflas Kanunu Açıklamalı-İçtihatlı (III. Cilt), 3. Bası, Ankara, 2012.
- DEYNEKLİ, Adnan: Türk Hukukunda Kambiyo Senetlerine Özgü İflas Yoluyla Takip, Ankara, 2005.
- DOMANIÇ, Hayri: Karşılıksız Çek, İstanbul, 1983.
- ERGÜN, Mevcü: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Ankara, 1989.
- ERİŞ, Gönen: Yeni Çek Yasası Işığında Uygulamalı Çek Hukuku, 4. Bası, Ankara, 2003.
- ERİŞ, Gönen: Uygulamalı Çek Hukuku, 5. Bası, Ankara, 2004.

Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve  
Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları

- ERMAN, Eyüp Sabri: Poliçe Bono Çek ve Kambiyo Senetlerine Ait Takip Yolları, Ankara, 1973.
- ERTEKİN, Erol / KARATAŞ, İzzet: Uygulamada Ticari Senetler Hukuku, Ankara, 1992.
- ERTEKİN, Erol / KARATAŞ, İzzet: Uygulamada Ticari Senetler, Ankara, 1998.
- GENÇTÜRK, Muharrem: Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme, Erzincan Üniversite Hukuk Fakültesi Dergisi 2011 C. XV, S. 1-2.
- GÜLER, Mahmut: Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türk Barolar Birliği Dergisi, 1990/2.
- GÜNGÖR, Şener / KAYA, Mustafa: 4814 Sayılı Kanunla Değişik Çek Suçları, Ankara 2004.
- HALMAN-ÇETİN, Emine: İcra-İflas Hukukunda Şikâyet ve İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü, Ankara, 2010.
- HELVACI, Mehmet: Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, İÜHFĐ, C: 71, S: 2, T. 2013.
- İPEKÇİ, Nizam: İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı, 6. Bası, Ankara, 2006.
- İPEKÇİ, Nizam: İcra Tetkik Mercii, İstanbul, 2000.
- KARAHAN, Sami / ARI, Zekeriyya / BOZGEYİK, Hayri / SARAÇ, Tahir / ÜNAL, Mücahit: Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Bası, Konya, 2013.
- KAYAR, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, Kayseri, 2013.
- KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2007.
- KINACIOĞLU, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Bası, Ankara, 1999.
- KIRCA İsmail: 5941 Sayılı Çek Kanunu, Konferans, 22 Ocak 2010, Ankara, 2010.
- KORKUSUZ, M. Refik: İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara, 2004.
- KURU, Baki: Hukuk Davasında Adi Senetteki İmzanın İnkâr Edilmesinin İcra Takibine Etkisi, MİHDER, C: 8, S: 23, T. 2012/3.
- KURU, Baki: İcra İflas Hukuku El Kitabı, (El Kitabı), 2. Bası, Ankara, 2013.

- KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku (Ders Kitabı), İstanbul, 2016.
- KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku 2. Cilt, 3. Baskı, 1990.
- KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder: İcra ve İflas Hukuku, 22. Baskı, Ankara, 2008.
- MALKOÇ, İsmail / GÜLER, Mahmut: Ticari Senetler ve Suçlar, Ankara, 1989.
- MERTOL, Can: Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2015.
- MUŞUL, Timuçin: İcra ve İflas Hukuku Esasları, 5. Bası, Ankara, 2015.
- NARBAY, Şafak: 5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Y. 5, S. 43, Mart 2010.
- NEVZAT, Erol: Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri, Ankara, 1971.
- OĞUZOĞLU, Abdullah Çetin / OĞUZOĞLU, Özcan: Çek Kanunu (Açıklamalı-İçtihatlı-Örnekli), Ankara, 2010.
- ÖZCENGİZ, M. Nezir: Tetkik Mercii, Ankara, 1975.
- ÖZKAN, Hasan: Kambiyo Senetlerine Mahsus Yolla Takip, 2014.
- ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Bası, Ankara, 2013.
- PEKCANITEZ, Hakan / Atalay, Oğuz / Özkes, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, 12. Bası, Ankara, 2015.
- PEKCANITEZ, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin-Özkan, Meral / Özkes, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2015.
- POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları Çek Kanunu Yorumu ile, 21. Bası, İstanbul, 2013.
- POSTACIOĞLU, İlhan: İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 1982.
- PULAŞLI, Hasan: Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, Adana, 2005.
- REİSOĞLU, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, 3. Bası, Ankara, 2003.
- REİSOĞLU, Seza: Çek Hukuku, Ankara, 2011.
- SESİM, Soyer: Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, Ankara, 2007.

- SUNAR, Gülcan: Medeni Usul Hukukunda Basit Yargılama Usulü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2002.
- ŞEN, Ersan: Yeni Çek Kanunu ve Anayasaya Aykırılık Sorunu, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2038785-yeni-cek-kanunu-ve-anayasaya-aykirlilik-sorunu> (E.T 03.11.2016).
- TEKİNALP Ünal: Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı'nın İleri Keşide Tarihli Çeklere İlişkin Sisteminin Değerlendirilmesi, Çekler Hakkındaki 3167 sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar-Panel, Ankara 22 Ocak 2002, Ankara, 2002 (Tartışmalar).
- UYAR, Talih: Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takiplerde Ödeme Emrinin İçeriği, TBB D, S: 108 T. 2013.
- UYAR, Talih: İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü <<Tetkik Mercii>>, 2. Bası, 1991.
- UYAR, Talih / UYAR, Alper / UYAR, Cüneyt: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, 4. Bası, Ankara, 2013.
- ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / KAYA, Arslan: Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, İstanbul, 2015.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: İcra Hukukunun Esasları (İcra), 8. Bası, İstanbul, 2004.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: İflas Hukuku (İflas, Konkordato, İptal Davaları), 5. Bası, İstanbul, 1998.
- YARDIM, Mehmet Ertan: Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz, (Danışman: Abdurrahim Karslı), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012.
- YILDIRIM, Kamil / DEREN-YILDIRIM, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, 6. Bası, İstanbul, 2015.
- YILDIRIM, Zeki / ÇETİNTÜRK, Ekrem: İbraz Edilen Çekle İlgili Olarak Karşılıksızdır İşlemi Yapılması Halinde Nasıl Bir Yaptırım Uygulanması Gerektiği Sorunu, TBB Dergisi, 2012 (103).

Mehmet KÖLE / Fatma GÖRGÜLÜ

## **ELEKTRONİK KAYNAKLAR:**

<http://www.kazanci.com>.

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20> (E.T 06.07.2016).

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160123.htm> (E.T 29.03.2016).

<http://www.cekmagdurlari.com/2010/01/yeni-cek-kanununu-anlayamadk.html> (E.T 03.11.2016).

[http://www.ankaratb.org.tr/lib\\_upload/Karekod%20Uygulamas%C4%B1.pdf](http://www.ankaratb.org.tr/lib_upload/Karekod%20Uygulamas%C4%B1.pdf) (E.T 23.03.2016).